Η ΟΔΟΣ

«Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή». (Ἰωάν. 14,6)

□ΕΤ□Α□□□□□□□ □□□□□Δ□□ □□□□Δ□□□□ Δ□Δ□□□□
□□Δ□□□ □□□□□ □□□□□∏□□□Ω□ □□Δ□□
Δ□□□□□□□□□ Δ□Ω□□□□

□□□□□ 35

□□□□ 11□ • 2016

□□□□□□□□□□
□□□□□□□□□□□
□□□□□□□
□∏□□□□□□

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΕΠΙ ΤΗι ΣΥΓΚΛΗΣΕΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

† Β Α Ρ Θ Ο Λ Ο Μ Α Ι Ο Σ
ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ,
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΘΕΟΥ

Ἡ ἁγία Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας *«ὡς πορφύραν καὶ βύσσον στολισαμένη»* τὰ αἵματα τῶν μαρτύρων της, τὰ δάκρυα τῶν ὁσίων της καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας τῶν ὁμολογητῶν τῆς πίστεώς της, ἑορτάζει σήμερον τὴν ἡμέραν τῶν ὀνομαστηρίων της. Ὀρθῶς καὶ δικαίως ἐκλήθη καὶ καθιερώθη ὡς «Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας» ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν μετὰ ἀπὸ περίοδον ἑνὸς αἰῶνος σκληρῶν ἀγώνων ἡ ἀλήθεια ἔλαμψε καὶ κατίσχυσε τοῦ ψεύδους διὰ τῆς προσκυνήσεως ὡς φορέων προσωπικῆς παρουσίας καὶ θείας χάριτος τῶν ἱερῶν εἰκόνων τοῦ σαρκωθέντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων Του. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἀνεγνωρίσθη καὶ διεκηρύχθη ἅπαξ ἔτι ὅτι *«ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»* (Ἰωάν. α΄ 14) τιμήσας οὕτω καὶ ἁγιάσας τὴν ὑλικὴν κτίσιν καὶ τὸ σῶμα μας, διὰ νὰ τὰ καταστήσῃ *«κοινωνοὺς θείας φύσεως»* (πρβλ. Β΄ Πέτρ. α΄ 4), μετόχους τῆς θείας χάριτος καὶ ζωῆς.

Εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν καὶ σωτήριον ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν ἐπολέμησαν οἱ ἀρνηταὶ τῆς προσκυνήσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἡ ὁδὸς πρὸς κατίσχυσιν τῆς ἀληθείας ἔναντι τοῦ ψεύδους, ὑπῆρξε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ἡ Ἐκκλησία ἀπ' ἀρχῆς καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τῆς ἱστορίας της, καὶ αὐτὴ δὲν ἦτο ἄλλη ἀπὸ ἐκείνην τῆς συνοδικότητος. Ἡ διάκρισις μεταξὺ ἀληθείας καὶ ψεύδους, ὀρθοδοξίας καὶ αἱρέσεως, δὲν εἶναι πάντοτε εὐχερής. Καὶ οἱ αἱρετικοὶ ἐπίστευον καὶ πιστεύουν ὅτι κατέχουν τὴν ἀλήθειαν, καὶ θὰ ὑπάρχουν πάντοτε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θὰ χαρακτηρίζουν ὡς «αἱρετικοὺς» τοὺς μὴ συμφωνοῦντας πρὸς τὰς ἀπόψεις των. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν μίαν καὶ μόνον αὐθεντίαν ἀναγνωρίζει: τὴν Σύνοδον τῶν κανονικῶν ἐπισκόπων της. Ἄνευ συνοδικῆς ἀποφάσεως ἡ διάκρισις μεταξὺ ὀρθοδοξίας καὶ αἱρέσεως δὲν εἶ-

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Τό περιοδικό αὐτό εἶναι ἀφιερωμένο στή σχέση Ἐκκλησίας καί κράτους. Ἡ Ἐκκλησία λόγῳ τῆς μεγάλης προσφορᾶς της κατά τήν Τουρκοκρατία καί κατά τήν ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἔγινε σεβαστή ἀπό τό νεοελληνικό κράτος καί συνεργάζεται μαζί της μέχρι σήμερα ὑπηρετώντας τόν ἴδιο λαό, πού κατά πλειοψηφία εἶναι ὀρθόδοξος.

Κατά περιόδους προτείνουν διάφοροι πολιτικοί, ἀδιάφοροι θρησκευτικά καί ποικίλων πολιτικῶν ἀποχρώσεων, τήν ἀνάγκη χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τό κράτος. Αὐτό δέν τό ὑποστηρίζουν ἀπό ἀγάπη πρός τήν Ἐκκλησία, ἐπειδή δῆθεν τή βλάπτει ἡ συνεργασία της μέ τό κράτος, ἀλλά ἀπό ἀντιεκκλησιαστικό μένος. Θεωροῦν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ ἀπομεινάρι τοῦ Μεσαίωνα καί ὑπηρετεῖ τήν ὀπισθοδρόμηση καί τόν σκοταδισμό. Αὐτά ἰσχυρίζονταν καί οἱ μπολσεβίκοι πρίν ἀπό ἑκατό περίπου χρόνια στήν Σοβιετική Ἕνωση καί ἔστειλαν στόν θάνατο ἑκατομμύρια χριστιανούς, πού δέν δέχθηκαν νά ἀναμορφωθοῦν κατά τίς ντιρεκτίβες τους. Εἴδαμε ποῦ κατάντησε ἡ ἀθεΐα τήν κοινωνία τῶν κρατῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Αὐτοί οἱ πολιτικοί θέλουν τό κράτος κοσμικό καί ἀπομονωμένο ἀπό τόν Χριστιανισμό. Χωρίς Θεό ὅμως δέν ὑπάρχουν ὅρια στόν ἄνθρωπο. Οἱ κοινωνίες, πού δέν πιστεύουν στόν Θεό καί ζοῦν ἔκφυλα, καταστρέφονται.

Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ὁδηγεῖ τόν ἄνθρωπο στήν πνευματική ἐπανάσταση καί στόν ἁγιασμό. Ὁ ἁγιαζόμενος ἀντιστέκεται σέ κάθε μορφή κακοῦ καί δέν γίνεται εὔκολο θύμα καί καταναλωτικό ὄν. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ μεταμορφώνει τόν πιστό καί τόν κάνει ἀγωνιστή τοῦ καλοῦ καί τῆς ἀλλαγῆς τοῦ κόσμου τούτου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σχέσεις Ἐκκλησίας-Πολιτείας,
Κωνσταντίνου Κωτσόπουλου, σελ. 4
Ἡ Κοσμική ἐξουσία κατά τήν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη, *Πρωτ. Ἰω. Σκιαδαρέση,* σελ. 5
Ὁ προσδιορισμός τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καί πολιτείας-πολιτικῆς μέ τή βοήθεια τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν,
Πρωτοπρ. Νεκταρίου Κάνια, σελ. 10
Ἡ Ἐκκλησία καί ἡ πολιτική,
Ἀρχιμ. Μαξίμου Παναγιώτου, σελ. 12
Ἀδιακρισία καί αἵρεση, *Ἀρχιμ. Αὐγουστίνου Γ. Μύρου, Δρ. Θ.,* σελ. 14
Παντελῆ Β. Πάσχου, Γιά μιά λειτουργική ὀρθόδοξη πνευματικότητα,
Πρωτ. Εὐαγγέλου Παχυγιαννάκη, σελ. 16
Ὁ κέδρος, ἡ πεύκη καί τό κυπαρίσσι,
Παρασκευῆς Μαντικοῦ, σελ. 18
Λόγος Κατηχητήριος ἐπί τῇ ἐνάρξει τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, σελ. 19
Πατριαρχική Ἀπόδειξις ἐπί τῷ Ἁγίῳ Πάσχα, σελ. 20
Πασχάλιο μήνυμα Μητροπολίτου Ρόδου κ. Κυρίλλου, σελ. 22
Χριστιανικά μνημεῖα τῆς Ρόδου,
Δρ. Ἰωάννη Ἠλ. Βολανάκη, σελ. 27
Εἰδήσεις Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, σελ. 30
Εἰδήσεις Ἱερᾶς Μητροπόλεως, σελ. 33
Ἱεροψαλτικά Νέα, σελ. 39
Ἀπόψεις καί Σχόλια,
Ἀρχιμ. Μαξίμου Παναγιώτου, σελ. 40

Η ΟΔΟΣ

Κωδικός ἐντύπου ISSN 1790-6733

Τετραμηνιαία ἔκδοση
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου
Τηλέφωνο: 22410 34300
Fax: 22410 73480
Internet: www.imr.gr
e-mail: imrodou@gmail.com
Συντάσσεται ἀπό ἐπιτροπή

Ἰδιοκτήτης
Ἱερά Μητρόπολις Ρόδου

Ἐκδότης
Μητροπολίτης Ρόδου
κ. Κύριλλος

Ὑπεύθυνος Σύνταξης
Ἀρχιμ. Μάξιμος Παναγιώτου

Προαιρετικές συνδρομές
ALPHA BANK
822002002008824

Ἐκδοτική Παραγωγή
ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.
Ἀρδηττοῦ 12-16, Ἀθήνα
Τηλ. 210-9217513,
Fax: 210-9237033
www.eptalofos.gr
e-mail: info@eptalofos.gr

ναι δυνατή. Ὅλα τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες της φέρουν τὴν σφραγῖδα τῆς συνοδικότητος. Ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς συνοδικότητος.

Τὴν ἐκκλησιολογικὴν ταύτην ἀρχὴν ἀνέκαθεν ἐτόνισεν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, καὶ τὴν ἐφαρμόζει πιστῶς εἰς τοπικὸν ἐπίπεδον. Τοῦτο ἴσχυεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας καὶ ἐπὶ ἐπιπέδου οἰκουμενικοῦ ἢ πανορθοδόξου, διεκόπη ὅμως λόγῳ ἱστορικῶν συγκυριῶν ἐπὶ μακρόν. Σήμερον εὑρισκόμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ ἀναγγείλωμεν καὶ ἐπισήμως ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ταύτης οἰκουμενικῆς καθέδρας ὅτι, χάριτι Θεοῦ, συμφωνίᾳ πάντων τῶν Προκαθημένων τῶν Ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, θέλει πραγματοποιηθῆ ἡ ἀπὸ πεντήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν ἀποφασισθεῖσα Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος συνόλου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ ἀπὸ 18ης ἕως 27ης Ἰουνίου ἐ.ἔ., τῆς ὁποίας αἱ ἐργασίαι θὰ ἀρχίσουν διὰ πανορθοδόξου Θείας Λειτουργίας ἐν τῷ ἐν Ἡρακλείῳ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ κατὰ τὴν μεγάλην καὶ εὔσημον ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, θὰ συνεχισθοῦν δὲ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἀκαδημίᾳ παρὰ τὸ Κολυμβάριον Χανίων. Τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης ταύτης Συνόδου θέλει προεδρεύσει ἡ ἡμετέρα Μετριότης περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν λοιπῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, θὰ μετάσχουν δὲ ὡς μέλη αὐτῆς ἀντιπροσωπεῖαι ἐξ ἀρχιερέων ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων.

Πρώτιστος σκοπὸς καὶ σπουδαιότης τῆς Πανορθοδόξου ταύτης Συνόδου εἶναι νὰ καταδειχθῇ ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ἡνωμένη ἐν τοῖς Μυστηρίοις, καὶ μάλιστα τῇ Θείᾳ Εὐχαριστίᾳ, καὶ τῇ Ὀρθοδόξῳ πίστει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ συνοδικότητι. Διὸ καὶ προητοιμάσθη αὕτη ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα διὰ σειρᾶς Προπαρασκευαστικῶν Ἐπιτροπῶν καὶ Προσυνοδικῶν Διασκέψεων, ὥστε τὰ Κείμενα τῶν ἀποφάσεών της νὰ διαπνέωνται ὑπὸ ὁμοφωνίας, καὶ ὁ λόγος της νὰ ἐκφέρεται «ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ».

Τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀπασχολήσουν τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον, καθορισθέντα πανορθοδόξως ἤδη κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀπο-

φάσεως τῆς συγκλήσεώς της, ἅπτονται κυρίως προβλημάτων ἐσωτερικῆς δομῆς καὶ ζωῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα χρῄζουν ἀμέσου διευθετήσεως, ὡς καὶ ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὰς σχέσεις τῆς Ὀρθοδοξίας πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἐποχήν μας. Γνωρίζομεν, βεβαίως, ὅτι ὁ κόσμος ἀναμένει νὰ ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ πολλῶν ἐκ τῶν φλεγόντων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον. Ἀλλὰ ἐκρίθη ἀναγκαῖον ὅπως ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διευθετήσῃ πρῶτον τὰ τοῦ οἴκου της πρὶν ἢ ἐκφέρῃ λόγον πρὸς τὸν κόσμον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει παύσει νὰ θεωρῇ χρέος της. Τὸ ὅτι μετὰ τὴν πάροδον τόσων αἰώνων ἡ Ὀρθοδοξία ἐκφράζει τὴν συνοδικότητά της ἐπὶ παγκοσμίου ἐπιπέδου ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον καὶ ἀποφασιστικὸν βῆμα, τὸ ὁποῖον ἀναμένεται ὅτι διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ μετ᾽ οὐ πολὺ θὰ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλα διὰ τῆς συγκλήσεως, σὺν Θεῷ, καὶ ἄλλων Πανορθοδόξων Συνόδων.

Ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ καὶ τέκνα προσφιλῆ ἐν Κυρίῳ,

Τὰ μεγάλα ἱστορικὰ γεγονότα κατευθύνονται ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ὁ Ὁποῖος καί, τελικῶς, εἶναι ὁ Κύριος τῆς Ἱστορίας. Ἡμεῖς σπείρομεν καὶ κοπιῶμεν, ἀλλ᾽ ὁ αὐξάνων εἶναι ὁ Θεός (πρβλ. Α΄ Κορ. γ΄, 8). Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ, ὄντως, γεγονὸς ἱστορικὸν καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ μόνον ἐναποθέτομεν τὴν ἔκβασίν του. Καλοῦμεν, ὅθεν, πάντας τοὺς Ὀρθοδόξους ἀνὰ τὸν κόσμον πιστούς, κλῆρον καὶ λαόν, εἰς προσευχὴν πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν ὅπως στέψῃ διὰ τῶν εὐλογιῶν Του τὸ γεγονὸς τοῦτο, διὰ νὰ οἰκοδομηθῇ δι᾽ αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία Του καὶ δοξασθῇ τὸ πανάγιον Ὄνομά Του. Οἱ καιροὶ εἶναι κρίσιμοι καὶ ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας δέον νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἑνότητος τῆς σπαρασσομένης ἀπὸ διαιρέσεις καὶ συγκρούσεις ἀνθρωπότητος. Ἡ ἐπιτυχία τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου εἶναι ὑπόθεσις ὅλων τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα καὶ καλοῦνται νὰ ἐπιδείξουν τὸ ἐνδιαφέρον των δι᾽ αὐτήν. Ἤδη, τὰ συμφωνηθέντα πανορθοδόξως καὶ ὑποβαλλόμενα εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον κείμενα δημοσιοποιοῦνται καὶ τίθενται εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς καλοπροαιρέτου πιστοῦ πρὸς πληροφορίαν καὶ ἐνημέρωσίν του, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔκφρασιν τῆς γνώμης του καὶ τῶν προσδοκιῶν του ἀπὸ τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον.

Ταῦτα ἀγγέλλοντες παντὶ τῷ πληρώματι τῆς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην ἡμέραν εὐχόμεθα ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς δωρῆται τῇ Ἐκκλησίᾳ Αὐτοῦ καὶ πᾶσιν ὑμῖν πλουσίαν τὴν χάριν καὶ εὐλογίαν Του, δῴη δὲ καὶ τῷ κόσμῳ παντὶ «τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ» (Β΄ Θεσ. γ΄, 16).

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,βις΄, κατὰ μῆνα Μάρτιον (κ΄)
Ἐπινεμήσεως Θ΄

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος, διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης
† ὁ Περγάμου Ἰωάννης, ἐν Χριστῷ εὐχέτης
† ὁ Ντένβερ Ἡσαΐας, ἐν Χριστῷ εὐχέτης
† ὁ Ἀτλάντας Ἀλέξιος, ἐν Χριστῷ εὐχέτης
† ὁ Πριγκηποννήσων Ἰάκωβος, ἐν Χριστῷ εὐχέτης
† ὁ Προικοννήσου Ἰωσήφ, ἐν Χριστῷ εὐχέτης
† ὁ Φιλαδελφείας Μελίτων, ἐν Χριστῷ εὐχέτης
† ὁ Γαλλίας Ἐμμανουήλ, ἐν Χριστῷ εὐχέτης
† ὁ Δαρδανελλίων Νικήτας, ἐν Χριστῷ εὐχέτης
† ὁ Ντετρόϊτ Νικόλαος, ἐν Χριστῷ εὐχέτης
† ὁ Ἁγίου Φραγκίσκου Γεράσιμος, ἐν Χριστῷ εὐχέτης
† ὁ Σηλυβρίας Μάξιμος, ἐν Χριστῷ εὐχέτης
† ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀμφιλόχιος, ἐν Χριστῷ εὐχέτης

«Σχέσεις Ἐκκλησίας - Πολιτείας»

Κωνσταντίνου Κωτσιόπουλου,
Ἀναπλ. Καθηγητῆ Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

Σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τῆς δημοκρατικῆς ὀργάνωσης τῆς κοινωνίας οἱ σχέσεις Ἐκκλησίας – Πολιτείας πρέπει νά στηρίζονται σέ διακριτούς καί ἰσότιμους ρόλους μέ σεβασμό τοῦ αὐτοδιοίκητου καί τῆς ἐσωτερικῆς ὀργάνωσης καί διοίκησης Κράτους καί Ἐκκλησίας.

Κατά τό ἑλληνικό Σύνταγμα ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ὁρίζεται ὡς ἐπικρατοῦσα θρησκεία στήν ἑλληνική κοινωνία (ἄρθρο 3), μέ ταυτόχρονη ἰσχύ τῆς ἀρχῆς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας (ἄρθρο 13). Στήν πράξη αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὡς πνευματικό ἵδρυμα δύναται νά ἐπηρεάζει τήν πολιτιστική καί ἠθική δομή τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, καθότι ἀναγνωρίζονται κοινωνικές καί δημόσιες προεκτάσεις τῶν ἱερῶν κανόνων της καί ὄχι ἁπλῆ τυπική ἀτομική καί ἰδιωτική διάσταση τῆς διδασκαλίας της.

Τήν πραγματικότητα αὐτή ἀναγνωρίζει ὁ Εὐρωπαϊκός νομικός πολιτισμός μέσῳ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Συντάγματος καί τῆς Συνθήκης τῆς Λισαβώνας, πού τονίζει τήν προστασία τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων, τῆς θρησκευτικῆς συνείδησης καί τῆς λατρείας τῶν μειονοτικῶν ὁμάδων, ἀλλά παράλληλα δίνει βαρύτητα στήν ἐπικρατοῦσα θρησκευτική καί πολιτιστική παράδοση τῶν Κρατῶν-μελῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἕνωσης. Ἐπιπροσθέτως σέ σχετικά ἄρθρα (1-52 τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Συντάγματος) καί (17 τῆς Συνθήκης τῆς Λισαβώνας) ὑπογραμμίζεται ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκή Ἕνωση διατηρεῖ ἕναν τακτικό, οὐσιαστικό, διαφανῆ καί ἰσότιμο διάλογο μέ τίς Ἐκκλησίες ἀναγνωρίζοντας τήν ἰδιαίτερη ταυτότητα καί συμβολή τους.

Ἡ συμβολή αὐτή εἶναι σαφές ὅτι προωθεῖ τίς δημοκρατικές ἀρχές ὀργάνωσης τῆς κοινωνίας, τά δικαιώματα καί τήν ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ἀλλά καί τήν ἐθνική ἰδιοπροσωπεία Κρατῶν καί Λαῶν. Ὅπως μάλιστα δέχεται ἡ κοινωνιολογική ἔρευνα, στή σημερινή ἐποχή τῆς παγκοσμιοποίησης, τῆς πολύπλευρης ἠθικῆς, οἰκονομικῆς, πολιτικῆς καί κοινωνικῆς κρίσης, ὁ ρόλος τῶν Ἐκκλησιῶν καί τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων ἔχει πολλά νά προσφέρει στήν κατεύθυνση ἐνδυνάμωσης τῆς *«κοινωνίας τῶν πολιτῶν»* (Habermas). Εἶναι ἄλλωστε σαφές τό γεγονός ὅτι ἡ *«κοινωνία τῶν πιστῶν»* ἀνήκει στήν *«κοινωνία τῶν πολιτῶν»* κατά ἕνα λειτουργικό, διαλεκτικό καί μή διαιρετικό ἤ διχοτομικό τρόπο, πού μαρτυρᾶ συνύπαρξη Ἐκκλησίας καί Πολιτείας (Συναλληλία) καί ὄχι Μανιχαϊκούς ἤ διπολικούς χωρισμούς.

Σύμφωνα μάλιστα μέ τήν Εὐρωπαϊκή *«Ἀρχή τῆς Ἐπικουρικότητας»*, ἡ Εὐρώπη σέβεται τίς πολιτιστικές παρακαταθῆκες καί ἱστορικές προϋποθέσεις τῶν Λαῶν τῆς Εὐρώπης καί δέν ἐπεμβαίνει ἀνατρεπτικά σ' αὐτές. Ἀντιθέτως μάλιστα στό ὄνομα τῆς *«συμμετοχικῆς δημοκρατίας»* καί τῆς ἐσωτερικῆς πολυμορφίας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἕνωσης ἐπιδιώκεται ἡ θεσμική ποικιλία ρύθμισης τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας – Πολιτείας σύμφωνα μέ τήν ἱστορία, τίς παραδόσεις καί τήν πολιτική βούληση τῶν Λαῶν τῆς Ἕνωσης. Ταυτοχρόνως ἐπιτυγχάνεται ἡ δημιουργική συνύπαρξη καί ἀλληλοπεριχώρηση Ἐκκλησιῶν καί Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς πραγματικότητας, ὅπου ἀναπτύσσεται ἡ δυνατότητα τῆς Ὀρθοδοξίας νά συμβάλλει στό εὐρωπαϊκό γίγνεσθαι καί στήν οἰκουμενική ἤ καί διεθνῆ διευρωπαϊκή κοινωνία προσώπων καί πολιτῶν.

Στά πλαίσια τῶν ἀναλύσεων αὐτῶν γίνεται ἐπίσης πάντοτε ἀποδεκτή ἀπό τήν ὀρθόδοξη ἀνθρωπολογία ἡ ἀρχή τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καί τῆς αὐτονομίας τοῦ ἀτόμου μακριά ἀπό κάθε λογική θεοκρατικοῦ φονταμενταλισμοῦ καί ἰδεολογικοποιημένης πίστης, πού μετατρέπει τήν πίστη σέ ὁλοκληρωτικό σύστημα καί τό ἄτομο σέ ἁπλό μέσο ἑνός μεσσιανικοῦ καί χιλιαστικοῦ οὐτοπικοῦ ὁράματος.

Μέ τά δεδομένα αὐτά ἄλλωστε στό πεδίο τῆς Ὀρθόδοξης Βυζαντινῆς Πολιτειολογίας δέν ἔγιναν ἀποδεκτές αὐταρχικές καί τυραννικές λογικές τόσο στό χῶρο τῆς Ἐκκλησίας ὅσο καί στό χῶρο τῆς Πολιτείας. Μέ βάση τά ἱστορικά στοιχεῖα προκύπτει τό γεγονός τῆς συνοδικῆς ὀργάνωσης ἡ ὁποία ἀποτρέπει κάθε ἀντιδημοκρατική ἀρχή *«Πρωτείου»*, *«ἐξουσίας»* καί *«αὐθεντίας»*. Ἔτσι στήν Ἐκκλησία οἱ ἀποφάσεις γιά μείζονα ζητήματα λαμβάνονταν στίς Οἰκουμενικές Συνόδους σύμφωνα μέ τήν ἀρχή τῆς πλειοψηφίας, ἐνῶ καί ὁ Αὐτοκράτορας ἦταν πάντα ὑπόλογος γιά τίς πράξεις του στόν Λαό καί τή Σύγκλητο, ἐνῶ καί ἡ Ἐκκλησία ἀποτελοῦσε τό θεσμικό ἀντίβαρο τῆς κοινωνίας σέ περιπτώσεις πολιτειακῆς αὐθαιρεσίας καί ὑπέρβασης ἁρμοδιοτήτων.

Σέ ἀντίθεση μέ τήν Δυτική θεολογική ἀντίληψη

Ἡ Κοσμικὴ ἐξουσία κατὰ τὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη

Πρωτοπρ. Ἰω. Γ. Σκιαδαρέση
Ἀναπλ. Καθηγητῆ Α.Π.Θ.

Ἡ κατάσταση τοῦ ἀποστολέα καὶ τῶν παραληπτῶν

Τὸ βιβλίο τῆς Ἀποκάλυψης μαρτυρεῖ ὅτι τόσον ὁ συγγραφέας του ὅσο καὶ οἱ παραλήπτριες κοινότητες ζοῦν σὲ ἀτμόσφαιρα βαριᾶς θλίψης, κλιμακούμενων διωγμῶν καὶ μαρτυρίου[1]. Καὶ ὁ μὲν συγγραφέας του, ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ζεῖ, ὡς πολιτικὸς ἐξόριστος, σὲ ἕνα ξερονήσι τοῦ Αἰγαίου, στὴν Πάτμο, γιατὶ κήρυττε «τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ»[2] οἱ δὲ παραλήπτριες κοινότητες σφυροκοποῦνται ἀπὸ πολλαπλὰ μέτωπα. Τὰ μέτωπα αὐτὰ σὲ γενικὲς γραμμὲς εἶναι: α) τὸ μέτωπο τῆς πολιτικῆς-κρατικῆς ἐξουσίας, β) τὸ Ἰουδαϊκό, προερχόμενο ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς ὁποίους δυό φορὲς ὁ συγγραφέας της ἀποκαλεῖ *«συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ»*[3] καὶ γ) αὐτὸ ποὺ προκαλοῦσε ἡ Γνωστικὴ αἵρεση[4]. Ἴσως θὰ μποροῦσε νὰ μιλήσει κανεὶς καὶ γιὰ ἄλλα δευτερεύοντα μέτωπα, ἐμᾶς ὅμως μᾶς ἐνδιαφέρει τὸ πρῶτο, αὐτὸ ποὺ δημιουργεῖ στὴν Ἀποκάλυψη ἰδιαίτερα κλῖμα διωγμοῦ καὶ θλίψης. Γι'αὐτὸ θὰ μιλήσουμε στὴ συνέχεια.

Ἡ κοσμική-πολιτικὴ ἐξουσία

α) Τὸ κλῖμα τῆς ἐποχῆς

Ὅταν γραφόταν ἡ Ἀποκάλυψη, τὸ πιθανότερο γύρω στὸ 95 μ.Χ., πολιτικὰ βρισκόμασταν στὸ ἀπόγειο τοῦ Ρωμαϊκοῦ imperium. Ἡ αὐτοκρατορία εἶχε μὲν γιγαντιαῖες διαστάσεις, ἡ οἰκονομικὴ ὅμως καὶ ἡ κοινωνική της κατάσταση δὲν συμβάδιζε μὲ τὸ ἐδαφικὸ μέγεθος τοῦ imperium. Οἱ ἱστορικοὶ κάνουν λόγο γιὰ συνεχεῖς πολέμους, γιὰ ὀξύτατες κοινωνι-

(συνέχεια ἀπό τήν προηγούμενη σελίδα)

πού ἐπιδιώκει ἀπόλυτα «Πρωτεῖα ἐξουσίας» καὶ τυφλὴ ὑποταγὴ στόν θρησκευτικό ἤ πολιτικό Ἡγεμόνα, στό χῶρο τῆς Ὀρθόδοξης Ἀνατολῆς κάτι τέτοιο δέν γίνεται ἀποδεκτό. Προέχει ὁ συλλογικός τρόπος βίου, πού ἀμφισβητεῖ ἄδικες καί παράνομες κρατικές ἀποφάσεις, ἐνῶ ἀναγνωρίζεται τό δικαίωμα τῆς ἀντίστασης συνήθως μέ εἰρηνικά μέσα. Ἱστορικό παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ Βυζαντινή πραγματικότητα σύμφωνα μέ τήν ὁποία πολλοί Αὐτοκράτορες ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τήν θέση τους, γεγονός πού ἀποδεικνύει ὅτι δέν θεοποιεῖται ἡ ἐξουσία τους, οὔτε οἱ ἴδιοι μπορεῖ νά λειτουργήσουν ὡς Μεσσίες ἤ Ἀλάθητοι. Βασική καί ἀστασίαστη θέση τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ὑπακοή στόν θεσμό τῆς ἐξουσίας καί ὄχι σέ ἄδικα πρόσωπα τῆς ἐξουσίας. Ὁ Τερτυλλιανός εἶναι ὁ πρῶτος ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τό δικαίωμα τῆς ἀντιστάσεως κατά τῆς τυραννικῆς ἐξουσίας ἑνός μή δίκαιου ἡγέτη πού ἀποφασίζει μέ ἀφιλάνθρωπους καί ἐπικίνδυνους γιά τήν κοινωνία νόμους (PG 6,341), ἐνῶ καί ἡ συνολική Πατερική Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἐθεμελίωσε τήν ἄποψη αὐτή στό χωρίο τῆς Ἁγίας Γραφῆς: *«Ὀφείλουμε νά ὑπακοῦμε περισσότερο στό Θεό παρά στούς Ἀνθρώπους»* (Πράξ. 5,29). Ἡ ὑπακοή ὅμως στό Θεό εἶναι πνευματική, μή βίαιη καί μέ πνεῦμα διάκρισης καί ταπείνωσης. Κατά τήν Ὀρθόδοξη παράδοση εἶναι ὑπακοή, πού δέν ἐκτρέπεται σέ βίαιους φανατισμούς καί πράξεις διχόνοιας καί διαίρεσης τοῦ σώματος τῶν πιστῶν καί τῶν πολιτῶν.

Γιά τόν λόγο αὐτό μποροῦμε νά ὑποστηρίξουμε ὅτι πρόκειται γιά πίστη *«Θεοκεντρική»* καί ποτέ *«Θεοκρατική»*. Σ' αὐτόν ἄλλωστε τόν διαλλακτικό καί πνευματικό χαρακτήρα τῆς Ὀρθόδοξης πίστης δέν ἔχουν θέση ἀδιάκριτοι ζηλωτισμοί καί ἀπό καθέδρας *«ἀφορισμοί»* σέ πολιτικό ἤ ἐκκλησιαστικό ἐπίπεδο.

Οἱ προϋποθέσεις αὐτές ἦταν ἀπόλυτα ἄλλωστε ἀποδεκτές ἀπό τόν ἅγ. Ἰωάννη Χρυσόστομο, ὁ ὁποῖος τίς ἔκανε πράξεις στήν ἴδια του τή ζωή, τά δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια ἀντιπαραθέσεώς του μέ τήν αὐτοκράτειρα Εὐδοξία καί τόν Αὐτοκράτορα Ἀρκάδιο. Στήν παράνομη μάλιστα ἀπαίτηση τοῦ Ἀρκαδίου νά ἐγκαταλείψει τό ποίμνιό του καί νά φύγει ἐξόριστος ἀπαντοῦσε εὐθαρσῶς: *«Ἐγώ τήν ἐπιμέλεια τοῦ ποιμνίου μου τήν ἀποδέχθηκα ἀπό τόν Θεό καί δέν μπορῶ νά τό ἐγκαταλείψω. Ἂν ὅμως ἐσύ θέλεις αὐτό* (ἐνῶ ἡ πόλη διαφωνεῖ) *ἐξόρισέ με μέ τήν βία, γιά νά ἔχω ὡς ἀπολογία τῆς λιποταξίας τήν δική σου* (παράνομη) *αὐθεντία»* (Παλλαδίου, Περί βίου καί πολιτείας Ἰωάννου, PG 47,32). ■

κὲς ἀντιθέσεις, γιὰ εὐρύτατα διαδεδομένη δουλεία, γιὰ ὠμὴ βία τῶν κρατούντων, γιὰ ἁπληστία τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀξιωματούχων κ.λπ. Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ κλίμα καὶ ἡ θρησκευτικὴ κατάσταση ἦταν ἀνάλογη. Ἡ ἄποψη ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τοὺς πολλοὺς δὲν συνοδευόταν ἀπὸ εἰλικρινῆ διάθεση τῶν κρατούντων γιὰ ἠθικὴ ἐξύψωση τοῦ λαοῦ. Ἡ σύνδεση τῆς ἐπίσημης θρησκείας μὲ τὸ κράτος ὁδήγησε στὴν στέρησή της ἀπὸ τὸ γνήσιο θρησκευτικὸ συναίσθημα. Τὴν μετέβαλε δηλαδὴ σὲ ἀνούσιες φιέστες, χωρὶς βιωματικὴ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ. Τελικὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ κυριαρχία, στὸ θρησκευτικὸ χῶρο, ἑνός κλίματος ἀνορθολογισμοῦ, ψευδομυστικισμοῦ καὶ ἀτομισμοῦ ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ ὁδηγήσει σὲ μιὰ συνεκτικὴ ἰδεολογία, ὅπως τὴν ἐπιθυμοῦσαν οἱ ρωμαῖοι ἄρχοντες τοῦ 1ου μ.Χ. αἰ[5].

β) Ὁ αὐτοκράτορας ὡς Θεός

Αὐτὸ τὸ κλῖμα ἀπηχεῖ ἐν πολλοῖς ἡ Ἀποκάλυψη, ἕνα βιβλίο ἄκρως ἀγωνιστικὸ καὶ ἀντιεξουσιαστικό. Ἀντιεξουσιαστικὸ γιατὶ ἀπομυθοποιεῖ τὴν κρατικὴ ἐξουσία, ἀγωνιστικὸ γιατὶ συνιστᾶ στὸ λαὸ ἀγωνιστικότητα, μὴ συμβιβασμὸ ἔναντι ὅσων συμβαίνουν, καὶ κυρίως μόνιμη διάθεση ἔμπονης ἐπιλογῆς τῆς ἐξουσίας, στὴν ὁποία θὰ ὑπακούει. Νὰ τὰ δοῦμε ὅμως κάπως ἐγγύτερα:

Εἴπαμε κατ' ἀρχὰς ὅτι ἦταν ἀναγκαῖο, ἡ ἔλλειψη συνεκτικῆς ἰδεολογίας στὸ κράτος, νὰ ὁδηγήσει στὴν ἀναζήτησή της. Στὴν ὑπάρχουσα πολυθεΐα καὶ πολυγλωσσία δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ βρεθεῖ κάτι τέτοιο. Ἀναζητήθηκε γι' αὐτὸ στὴν ὀργανωμένη προσπάθεια προβολῆς καὶ στήριξης τοῦ αὐτοκράτορα ὡς ἐπίγειου Θεοῦ. Πράγματι ἐπρόκειτο γιὰ ἐπινόηση καὶ προπαγανδιστικὴ στήριξη τῆς αὐτοκρατορικῆς λατρείας[6] μὲ πολλοὺς μηχανισμούς: ὀργάνωση ψευδοϊερατείου, παραγωγὴ ψευδοθεολογικῆς ἰδεολογίας, παρέμβαση μὲ θεολογικὰ τεχνάσματα στὸ χῶρο τῆς ἐλεγχόμενης ἀγορᾶς κ.λ.π.

Γιὰ τὴν λατρεία αὐτὴ νὰ ποῦμε μὲ συντομία τὰ ἑξῆς: Ἤδη ὁ Αὔγουστος (27 π.Χ.-14 μ.Χ.) εἶχε καθιερώσει θεϊκὴ τιμὴ καὶ λατρεία στὸν ἀποθανόντα Καίσαρα, διότι διεῖδε σ'αὐτὴν ἕνα βασικὸ ἑνοποιητικὸ παράγοντα ὅλης τῆς αὐτοκρατορίας, ἰσχυρότερο ἐκείνου τῶν παραδοσιακῶν μορφῶν λατρείας. Τὸ παράδειγμά του ἀκολούθησαν μὲ ζῆλο ὅλοι οἱ διάδοχοί του, θεοποιώντας, εἴτε τοὺς προκατόχους τους εἴτε τοὺς ἑαυτούς τους. Ἀποκορύφωμα τῆς τακτικῆς αὐτῆς ἔχουμε στὴν περίπτωση τοῦ Δομιτιανοῦ (81-96 μ.Χ.), γιοῦ τοῦ Βεσπασιανοῦ. Αὐτὸς ἀξίωσε, ἐν ζωῇ ὄντας, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ βιογράφος του Σουετώνιος, θεία προσκύνηση. Ἀπαιτοῦσε νὰ προσφωνεῖται καὶ νὰ προσκυνεῖται ἀπὸ τὸ λαὸ ὡς *«Dominus et Deus»*[7] *(Κύριος καὶ Θεὸς) καὶ ἔκτοτε τὴν προσφώνηση καὶ προσκύνηση διατήρησαν ὅλοι οἱ ἑπόμενοι ρωμαῖοι αὐτοκράτορες.* Παντοῦ στὴν αὐτοκρατορία ἐπέβαλε νὰ ἀναρτηθοῦν εἰκόνες του, μὲ θεία προοπτική. Ὁ Δομιτιανὸς προώθησε μὲ ἰσχυροὺς μηχανισμοὺς τὴν ἀπαίτηση γιὰ αὐτοκρατορικὴ λατρεία ὄχι μόνο στὴν Ρώμη, ἀλλὰ καὶ στὴν περιφέρεια. Ἡ Μ. Ἀσία, ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ, καὶ γενικότερα ἡ Ἀνατολὴ ἐξελίχθηκε στὰ χρόνια τοῦ Δομιτιανοῦ σὲ κέντρο τῆς λατρείας αὐτῆς. Σὲ πολλὲς πόλεις της στήθηκαν ἀγάλματα καὶ κτίσθηκαν ἱερὰ πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορα[8]. Ἀνασκαφὲς στὴν Ἔφεσο[9], μητρόπολη τῆς Μ. Ἀσίας, ἔφεραν σὲ φῶς ὑπολείμματα ναοῦ τοῦ Δομιτιανοῦ. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ στὶς Κολοσσές.

Αὐτή, λοιπὸν ἦταν, σὲ γενικὲς γραμμές, ἡ κοσμικὴ ἐξουσία, ποὺ μὲ τὴν καινοφανῆ ἰδεολογία της, ζητοῦσε νὰ λειτουργήσει ὡς συνεκτικὸς δεσμὸς τῶν πολλῶν λαῶν καὶ τῶν πολλῶν γλωσσῶν τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας.

γ) Ἡ νέα ἰδεολογία καὶ ἡ ἐφαρμογή της (κεφ. 12 καὶ 13). Τὰ δύο θηρία

Ἡ νέα αὐτὴ πολιτικὴ πραγματικότητα ἀπηχεῖται ὁλοφάνερα στὴν Ἀποκάλυψη. Ὅλο τὸ βιβλίο ἀντικατοπτρίζει τὰ δεινὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἐπιβολὴ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς. Ἤδη ὁ Ἰωάννης εἶναι ἐξόριστος. Ὑπάρχει κιόλας ἐπώνυμος μάρτυρας, ὁ Ἀντιπᾶς. Τὰ κεφ. 2 καὶ 3 ἀντανακλοῦν περιορισμοὺς τῶν Χριστιανῶν σὲ κοινωνικοοικονομικὸ ἐπίπεδο καὶ προλέγουν θλίψεις, πειρασμοὺς καὶ φυλακίσεις. Στὸ 6,9-11 διατυπώνεται τὸ παράπονο τῶν μαρτύρων τῶν κάτωθι τοῦ θυσιαστηρίου γιὰ μὴ ἐκδίκηση τοῦ αἵματός τους ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Στὸ 7,14 γίνεται λόγος γιὰ λευκασμὸ τῶν στολῶν τῶν πρεσβυτέρων *«ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου»*. Στὸ 11,3-13 θανατώνονται ἀπὸ τὸ θηρίο δύο μάρτυρες. Στὸ 16,6 γίνεται λόγος γιὰ ἔκχυση *«αἵματος ἁγίων καὶ προφητῶν»*. Ἡ πόρνη Βαβυλῶνα στὸ Ἀποκ. 18,6, μεθάει *«ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ»* κ.λπ.

Ἡ νέα αὐτὴ πολιτικὴ προκαλοῦσε τὴν Ἐκκλησία ποικιλότροπα. Εἰδικὰ ὅμως ἐρχόταν σὲ πλήρη ἀντίθεση μὲ τὴν χριστιανικὴ αὐτοσυνειδησία της σὲ ὅτι ἀφοροῦσε στὴν αὐτοκρατορικὴ λατρεία. Νὰ παρακολουθήσουμε τὶ λέει τὸ ἴδιο τὸ κείμενο γιὰ τὴν ἰδεολογία της ποὺ ἐκφραζόταν α) μὲ τὴν θεοποίηση τοῦ αὐτοκράτορα καὶ β) τὴν ἐπένδυσή της μὲ χριστιανικὴ ὁρολογία.

Βασικὰ γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι τὰ κεφ. 12 καὶ 13.

Στὸ κεφ. 12, δίπλα στὸ *«μέγα σημεῖον»* τῆς ἐτοιμόγενης γυναίκας, *«τῆς περιβεβλημένης τὸν ἥλιο»* (σύμβολο κατὰ πᾶσα πιθανότητα τῆς Παναγίας μὰ πιὸ πολὺ τῆς Ἐκκλησίας) ἐμφανίζεται καὶ ἄλλο *«σημεῖο»*. Πρόκειται γιὰ τὸν δράκοντα τὸν μέγα, τὸν καλούμενο Διάβολο, τὸν Σατανᾶ, ὁ ὁποῖος παραμόνευε νὰ κατασπαράξει τὸ ἄρρεν τέκνο, ποὺ θὰ γεννοῦσε ἡ γυναίκα. Αὐτὸ ὅμως, μόλις γεννήθηκε, ξέφυγε τῆς ὀργῆς του, *«ἡρπάσθη»* στὸν οὐρανὸ πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸ θρόνο του. Ὁ δράκοντας, ὀργισμένος, καταδιώκει τὴ γυναίκα ποὺ καταφεύγει στὴν ἔρημο· τῆς ὁποίας ὅμως δίνονται ἀπὸ τὸ Θεὸ δυὸ φτεροῦγες νὰ πετᾶ. Τελικὰ ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ὀργή του. Ὁ δράκοντας ἀλλάζει στόχο. Στρέφεται στὸ σπέρμα τῆς γυναίκας.

Στὸ 13ο κεφάλαιο, ἐμφανίζονται δύο θηρία. (Εἶναι τὰ δύο ἐπίπεδα, στὰ ὁποῖα διεξάγεται ὁ ἀγώνας τῆς πολιτικῆς ἰδεολογίας). Τὸ πρῶτο βγαίνει ἀπὸ τὴ θάλασσα. *«Ἔχει ἑπτὰ κέρατα καὶ ἑφτὰ κεφάλια. Στὰ κέρατά του ἔχει δέκα στέματα καὶ στὰ κεφάλια του αὐτοκρατορικοὺς τίτλους, προσβλητικοὺς γιὰ τὸν Θεό. Ἔμοιαζε μὲ λεοπάρδαλη ... Κι ὁ δράκοντας τοῦ ἔδωσε τὴ δύναμή του, τὸ θρόνο του καὶ μεγάλη ἐξουσία. Ἕνα ἀπὸ τὰ κεφάλια του ἔμοιαζε νὰ ἔχει πληγωθεῖ θανάσιμα («ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον»). Ἡ πληγὴ του ὅμως θεραπεύτηκε. Κι ὅλη ἡ οἰκουμένη θαύμασε κι ἀκολούθησε τὸ θηρίο. Προσκύνησαν τὸ δράκοντα, γιατὶ ἔδωσε ἐξουσία στὸ θηρίο, καὶ προσκυνοῦσαν καὶ τὸ θηρίο λέγοντας: Ποιός μπορεῖ νὰ παραβγεῖ μὲ τὸ θηρίο καὶ ποιός μπορεῖ νὰ πολεμήσει ἐναντίον τους; Στὸ θηρίο δόθηκε στόμα νὰ λέει λόγια ὑπεροπτικὰ καὶ βλάσφημα, προσβλητικὰ γιὰ τὸν Θεό... Ἄνοιξε τὸ στόμα του κι ἄρχισε νὰ προσβάλλει τὸν Θεό, βλαστημώντας τὸ ὄνομά του, ν' ἀμφισβητεῖ τὴ δύναμή του, τὴν κατοικία του καὶ ὅσους κατοικοῦν στὸν οὐρανό. Τοῦ δόθηκε καὶ ἡ ἄδεια νὰ πολεμήσει ἐναντίον τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τὸν νικήσει...».*

Τὸ ἄλλο θηρίο βγῆκε ἀπὸ τὴ στεριά. *«Εἶχε δυὸ κέρατα ποὺ μοιάζαν μὲ ἀρνιοῦ καὶ ἡ φωνή του ἔμοιαζε μὲ δράκοντα. Καὶ μὲ ἐντολὴ τοῦ πρώτου θηρίου ἀσκοῦσε ὅλη τὴν ἐξουσία. Κι ἔκανε ὅλη τὴ γῆ καὶ τοὺς κατοίκους της νὰ προσκυνήσουν τὸ πρῶτο θηρίο, ποὺ θεραπεύτηκε ἡ πληγή του. Κι ἔκανε τερατουργίες μεγάλες, ὡς καὶ φωτιὰ νὰ κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανό μπροστὰ στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων. Καὶ παραπλανάει τοὺς κατοίκους τῆς γῆς μὲ τὶς τερατουργίες ποὺ τοῦ ἐπιτράπηκε νὰ κάνει μὲ ἐντολὴ τοῦ θηρίου, προτρέποντας τοὺς κατοίκους τῆς γῆς νὰ κατασκευάσουν ἕνα ἄγαλμα τοῦ θηρίου, ποὺ εἶχε δεχθεῖ τὴν πληγὴ τοῦ ξίφους καὶ ὡστόσο ἔζησε... Καὶ ὑποχρεώνει ὅλους, μικροὺς καὶ μεγάλους, πλούσιους καὶ φτωχούς, ἐλεύθερους καὶ δούλους, νὰ χαράξουν σημάδι πάνω στὸ δεξί τους χέρι ἢ πάνω στὸ μέτωπό τους. Καὶ κανεὶς νὰ μὴ μπορεῖ νὰ ἀγοράσει ἢ νὰ πουλήσει, παρὰ μόνο αὐτὸς ποὺ ἔχει χαραγμένο τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸ τοῦ ὀνόματός του.* Ἐδῶ χρειάζεται ἡ σοφία. Ὅποιος ἔχει μυαλὸ ἂς λογαριάσει τὸν ἀριθμὸ τοῦ θηρίου, ποὺ δηλώνει ἕναν ἄνθρωπο· ὁ ἀριθμὸς του εἶναι ἑξακόσια ἑξήντα ἕξ».

Αὐτὸ ἦταν τὸ κείμενο, μὲ μικρὲς περικοπές. Νὰ τὸ σχολιάσουμε ὅσο γίνεται συνοπτικὰ γιατὶ χρησιμοποιεῖ εἰκονογραφικὴ σημειολογία. Μὲ ἀναγωγὲς ὅμως, μποροῦμε νὰ τὸ ἀποκωδικοποιήσουμε:

α) Τὸ κείμενο, παραπέμποντας στὴν σημειολογία τῆς Γένεσης, ταυτίζει δράκοντα, ὄφι[10] καὶ διάβολο. Αὐτὸ τὸ ἑνοποιημένο σύμβολο τοῦ διαβόλου βρίσκεται στὸ κείμενό μας σὲ διαδοχικὴ ἀναζήτηση στόχων: πρῶτα στρέφεται κατὰ τῆς ἴδιας τῆς γυναίκας καὶ τοῦ τέκνου της καὶ ὕστερα ἐξειδικεύει τὴν ὀργή του κατὰ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας[11]. Σ' αὐτὸ τὸ κυνηγητὸ στόχων ὁ διάβολος δείχνει ὅτι ἔχει ἐξουσία καὶ δύναμη. Ἡ δύναμή του ὅμως, ὅπως μᾶς ἀποκαλύπτει τὸ ἴδιο τὸ κείμενο στὸ Ἀποκ. 20,4, εἶναι προσωρινὰ μόνο ἰσχυρή. Ὀντολογικὰ καὶ ἐσχατολογικὰ εἶναι ἡττημένη, ἀφοῦ τὸ τέλος του, μαζὶ μὲ τὰ δύο θηρία, εἶναι ἡ «λίμνη τοῦ πυρὸς καὶ θείου»[12].

β) Τὰ δυὸ θηρία παρουσιάζονται ἐπίσης μὲ τὴν γνωστὴ ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Δανιὴλ[13] εἰκονογραγικὴ γλώσσα. Τοῦ πρώτου θηρίου ἡ ἐξουσία εἶναι δοτή[14]. Τοῦ παραχωρήθηκε ἀπὸ τὸν ἐντολοδόχο διάβολο. Πρόκειται γιὰ ἐξουσία ποὺ νομιμοποιεῖται ἀπὸ τὸ Σατανᾶ. Ὄχι ἀπὸ τὸν Θεό. Οὔτε ἀπὸ τὸ λαό. Ἡ ἐξουσία αὐτὴ ἀντικατοπτρίζει τὴ Ρωμαϊκὴ κοσμοκρατορία στὶς τρεῖς συγκεκριμένες φανερώσεις της: i) τὴν αὐτάρεσκη καὶ αὐτοθεοποιημένη συνείδηση τῶν αὐτοκρατόρων της, ii) τὴ μεταλλαγμένη σὲ ψευδοθεολογία πολιτικὴ ἰδεολογία της -μὲ τὸν ἀπειλούμενο ἐκφυλισμὸ τῆς γνήσιας θρησκευτικότητας- καὶ iii) τὴν ἀπολυταρχία ποὺ ὁδηγοῦσε σὲ χρήση μοχλῶν βίας καὶ ἐξοστρακισμοῦ στὴν καθημερινὴ ζωὴ τῶν πιστῶν.

γ) Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ἐξουσία φαινόταν ὅτι δὲν ἦταν ἀντιθρησκευτική. Προκαλοῦσε ὅμως τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια ἐπειδὴ πρόβαλλε ὡς ὑποχρεωτικὸ Θεό, ἕναν ἄνθρωπο, τὸν αὐτοκράτορα, πάνω ἀπὸ κάθε ἄλλο. Ἡ νέα αὐτὴ πολιτικὴ πρόβαλλε οὐσιαστικὰ μιὰ πολιτικὴ «θεολογία», γιατὶ ἐξέφραζε τὴν ἀπάνθρωπη πολιτικὴ της, ἐπενδυμένη μὲ χριστιανικοὺς θεολογικοὺς ὅρους.

δ) Τὴν ἐξουσία αὐτὴ ὁ Ἰωάννης ξεγυμνώνει καὶ ἀπομυθοποιεῖ: Δυὸ φορὲς ἐπαναλαμβάνει[15] ὅτι ἡ μία κεφαλή της εἶναι *«ὡς ἐσφαγμένη»*, ὅπως καὶ τοῦ

ἐσφαγμένου ἀρνίου[16], ἔκφραση τῆς ἀλήθειας «ὅτι στὴν ἐσώτατη οὐσία κάθε διαβολικοῦ, εἶναι ἡ μίμηση τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ»[17]. Αὐτὸ δείχνει ὅτι δαιμονικὸ εἶναι τὸ νὰ ἐμφανίζεται τὸ διαβολικὸ ὡς σωσίας τοῦ Χριστοῦ, ἀπομιμούμενο θεϊκά γνωρίσματα. Αὐτὴ ἡ ἰδεολογία ἔχει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ ἑνὸς ἀπολυταρχικοῦ κράτους, μὲ τὸ ὁποῖο ἀμφισβητεῖ τὴν ὕπαρξη τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, τὴν ἱερότητα τῶν ναῶν, τὴ μετὰ θάνατο ζωὴ καὶ κυβερνᾶ μὲ ἀλαζονεία. Μὲ ἕνα λόγο: τὸ σατανικὸ τῆς ἀπολυταρχικῆς ἐξουσίας ἔγκειται στὴν ἀπαίτηση νὰ γίνεται ἀποδεκτὸ καὶ νὰ λειτουργεῖ ὡς θεότητα, νὰ αὐτοθεοποιεῖται.

Αὐτὴ ὅμως ἡ ἐξουσία ξέρει πὼς δὲν ἀρκεῖ ἡ αὐτοθεοποίησή της καὶ ἡ ὠμὴ βία γιὰ τὴν ἐπικράτησή της. Γι' αὐτὸ χρησιμοποιεῖ τὸ δεύτερο θηρίο, ὡς βραχιόνά της. Εἶναι καὶ αὐτὸ φορέας ἐξουσίας. Τὸ δεύτερο θηρίο ἔχει συνεπῶς ἀποστολὴ νὰ ὑπηρετεῖ τὸ πρῶτο.

Καὶ ἐδῶ ὁ Ἰωάννης ἀκολουθεῖ τὴν τεχνικὴ τῆς εἰκονογραφικῆς σημειολογίας. Τὸ δεύτερο θηρίο εἶναι:

α) Ὅμοιο μὲ ἀρνί. Καμώνεται τουτέστιν, στὸ λόγο καὶ στὴν ἐμφάνιση, τὸ ἀρνίον/Χριστός. Λαλεῖ κατὰ βάθος ὅμως ὡς δράκοντας. Ἐκφράζει δηλαδὴ τὸ δαιμονικὸ θέλημα. Εἶναι σαφὲς ὅτι ὑπὸ τὸ δεύτερο θηρίο νοεῖται τὸ ψευδοϊερατεῖο τῆς αὐτοκρατορικῆς λατρείας, ποὺ εἶχε ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ σχήματα ὅμοια μὲ τὰ τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν ἀσκοῦσε τὴν ἐξουσία του μὲ βία ἀλλὰ μὲ *«πειθώ, ἐξαναγκασμὸ ψυχολογικὸ καὶ μὲ ἐντυπωσιακὲς τερατουργίες»*[18]. Προπαγάνδιζε *«τὴ θεότητα τοῦ μονάρχη Δομιτιανοῦ, τὶς εὐεργεσίες του, τὶς πνευματικές του δυνάμεις, τὴν καλοσύνη του, τὰ θαύματά του, τὴν πατρική του φροντίδα γιὰ τοὺς λαούς τοῦ κράτους του»*[19]. Χρησιμοποιοῦσε ὕμνους, λατρεία καὶ τελετουργίες, οἱ ὁποῖες μιμοῦνταν τὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου. Ἡ ἀπαίσια *«διακονία του»* ἔμοιαζε τὸ ἔργο τῆς γνήσιας Προφητείας καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Γι' αὐτὸ καὶ λέγεται ἀπὸ τὸν Ἰωάννη εὐθέως *«ψευδοπροφήτης»*[20]. Εἶναι ὅμως κακέκτυπό της, χλεύη καὶ σαρκασμός.

Γιὰ νὰ διαπιστώσει κανεὶς τὰ παραπάνω ἀρκεῖ νὰ ἀντιπαραβάλλει τὸ κεφ. 5 ὅπου προβάλλεται ἡ λατρεία τοῦ Χριστοῦ[21], μὲ τὸ κεφ. 13, στὸ ὁποῖο εἰκονίζεται ἡ λατρεία τοῦ δράκοντα καὶ τῶν δύο θηρίων[22], ἡ λατρεία δηλαδὴ τῆς ἀντίθεης τριάδας. Πρόκειται γιὰ δύο λατρεῖες: λατρεία τοῦ ἀρνίου/Χριστοῦ καὶ λατρεία τοῦ πρώτου θηρίου, τὴν ὁποία ὀργανώνει τὸ δεύτερο. Ἡ δεύτερη εἶναι χλεύη καὶ σαρκασμὸς τῆς πρώτης.

καὶ β) Αὐτὸ τὸ θηρίο δὲν ἀρκεῖται στὴν καθαρῶς θρησκευτικὴ προπαγάνδα. Μπαίνει καὶ στὸ χῶρο τῆς ἀγορᾶς καὶ οἰκονομίας. Καὶ μπαίνει καὶ πάλι μὲ τὸν θρησκευτικό μανδύα. Μὲ ἕνα τρόπο ποὺ ὑποκλέπτει τὴ λειτουργία *«τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος»*. Κάνει χρήση τῆς ἀγορᾶς, γιὰ ἐπιβολὴ τῆς ἐξουσίας, μὲ σημάδι ὑποταγῆς τὸ χάραγμα τοῦ 666. Αὐτὸ τὸ χάραγμα δὲν εἶναι δημιούργημα μεταφυσικῆς δύναμης ἢ ὀντότητας, παρὰ ὀνόματος ἀνθρώπου[23], ὀνόματος ποὺ δηλώνει πρόσκαιρη πολιτικὴ ἰδεολογία, σύστημα, ποὺ μὲ μηχανισμοὺς οἰκονομικοὺς ἐλέγχει ἀσφυκτικά, δαιμονικά, τὴν οἰκονομία καὶ διαμορφώνει τὰ παιχνίδια τῆς ἀγορᾶς. *«Τὸν ἔσχατο»* ὅμως *«λόγο στὴν ἱστορία τὸν λέει ὁ Θεὸς κι ὄχι οἱ δυνάμεις τοῦ ἀρχέκακου ὅφη, ὅσο καὶ ἂν πρόσκαιρα ἐπικρατοῦν»*[24].

Ἀνακεφαλαιώνοντας τὰ ὅσα εἴπαμε πάνω στὰ κεφ. 12 καὶ 13 τῆς Ἀποκάλυψης στὸ θέμα τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, παρατηροῦμε ὅτι ὁ δράκοντας, τὸ πρῶτο θηρίο καὶ τὸ δεύτερο θηρίο ἀποτελοῦν ἀντίποδα τῆς θεϊκῆς Τριάδας, ποὺ ἀπαιτεῖ ὑπακοὴ ἄνευ ὅρων καὶ πλήρη ἐξάρτηση τοῦ λαοῦ. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐνεργεῖ διὰ τοῦ δευτέρου θηρίου, ὡς σωσίας τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Ψευδοπροφήτη. Τὸ ὑποστηριζόμενο ὅμως θηρίο ἀλλὰ καὶ τὸ ὑποστηρίζον εἶναι ξένα καὶ ἀμέτοχα σταυροῦ καὶ θυσίας. Πρόκειται, συνεπῶς, γιὰ ἕνα ἀντεστραμμένο Χριστό, ποὺ καμώνεται τὸν Χριστό, μάχεται τὴν σώζουσα ἀλήθεια καὶ σφετερίζεται τὰ δικαιώματά του πάνω στὸν κόσμο. Ἀποτέλεσμα ὅλων αὐτῶν εἶναι νὰ ἀρνεῖται στὴ συνέχεια καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὸν κόσμο.

ε) Ἡ Βαβυλώνα. Ἡ πτώση της

Στὴν ἐξουσία ὅμως ἐμπλέκεται καὶ ἡ Diva Ρώμη-Βαβυλῶνα, ὡς τυπολογία τοῦ πολυεθνικοῦ κράτους, ποὺ ἐξασφαλίζει τὴ σύμπραξη τῶν βασιλιάδων τῆς γῆς, τῶν ἐμπόρων καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ τοῦ κόσμου. Καὶ αὐτὴ γέμει ἀπὸ προσβολὲς τοῦ Θεοῦ. Τὸ 18 κεφ. τὴ ζωγραφίζει ἀνάγλυφα. «Ἔγινε» λέει «κατοικία δαιμονίων, καταφύγιο γιὰ κάθε πνεῦμα ἀκάθαρτο... Εἶναι μητέρα πορνείας. Ἡ κοινωνία της, κάτω ἀπὸ τὴ σιγουριά ποὺ τῆς ἐξασφαλίζει τὸ ἀπολυταρχικὸ θεοποιημένο εἴδωλο, εἶναι ἀπολύτως ἀντιπνευματική. Τὴ συγκρατεῖ τὸ κέρδος ποὺ δὲν κάνει διακρίσεις καὶ δὲν ἔχει ὅρια, ἀφοῦ προσφέρει ἀκόμη καὶ «κορμιὰ γιὰ πούλημα», καὶ δὲν διστάζει νὰ χρησιμοποιήσει σὰν ἐμπόρευμα «ἀκόμη καὶ ἀνθρώπινες ζωές».

Ὁ Ἰωάννης βλέπει ἐπερχόμενη τὴν αὐτοκαταστροφὴ καὶ αὐτῆς τῆς πόλης. Θὰ αὐτοκαταστραφεῖ ἀπὸ τὴ βία, τὴν καταπίεση, τὸν εὐτελισμὸ τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἡ ἴδια προκαλεῖ καὶ θὰ συνδράμουν σ'αὐτὸ καὶ οἱ σύμμαχοί της. Καὶ μαζί της θὰ πέσει καὶ θὰ ἐξαφανιστεῖ καὶ κάθε ἀντίθεη δύναμη· καὶ φυσικὰ κάθε πολιτικὴ πράξη ποὺ μεταβάλλει τὸν ἄνθρωπο σὲ παίγνιο τῶν δικῶν της στόχων.

Τὰ ἔσχατα, ἡ ἀπόλυτη ἐξουσία τοῦ Θεοῦ

Καὶ ἡ Ἀποκάλυψη προβάλλει ἕνα μεγαλειῶδες ὅραμα[25]: Εἶναι τὸ ὅραμα τῆς καινῆς Ἱερουσαλήμ[26], τῆς πόλης τῶν ἐσχάτων, ποὺ ὁραματίζεται ὁ προφήτης στὶς τελικὲς ὁράσεις τοῦ βιβλίου του καὶ ποὺ ἐγκαθίσταται πάνω στὴ γῆ. Εἶναι ὁ τόπος καὶ ὁ τρόπος ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔχουν ἀρθεῖ ὅλα τὰ μεταπτωτικὰ συμπτώματα. Στὸν ὁποῖο παρέχεται ζωὴ καὶ περισσὸν. Εἶναι ὁ τόπος ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἀπολαμβάνουν τὴν οὐσιαστικὴ ἐλευθερία. Ἀπὸ ὅπου ἀπουσιάζουν τὰ κάθε λογῆς φυσικὰ καὶ θεσμικὰ κακά. Κάθε μορφὴ καταπίεσης ἢ ἐκμετάλευσης. Αὐτὴ ἡ πόλις τῶν ἐσχάτων εἶναι ἡ ἀνοικτὴ θεανθρώπινη κοινωνία, ὅπου βασιλεύει ἡ μόνιμη ἐξουσία τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ τὴν πόλη ὁ Ἰωάννης συλλαμβάνει ὡς γιγαντιαῖο ναό, ὁ ὁποῖος κατοικεῖται ἀπὸ ἱερεῖς καὶ βασιλεῖς. Χωρὶς ἐνδιάμεσους.

Τί συνιστᾶ ὁ συγγραφέας;

Ὡς τότε ὅμως ἡ Ἀποκάλυψη καλεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ κλείνει τὰ αὐτιὰ του στὶς σειρῆνες τοῦ συμβιβασμοῦ καὶ τῆς ὑποτέλειας στοὺς δυνατοὺς τῆς γῆς, νὰ βλέπει ξεκάθαρα τὴ βία ποὺ θέλει νὰ παριστᾶ τὴν ἐξουσία. Καλεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀρνεῖται τὴν ἀπαίτησή της ὅτι εἶναι τὸ μόνο θεμέλιο ζωῆς. Τὸν καλεῖ νὰ διακρίνει τὴν ψευδοϊδεολογία ποὺ τὸ θέλει νὰ περνάει γιὰ ἀλήθεια. Τὸν καλεῖ νὰ ἀμφισβητεῖ τοὺς μηχανισμούς της μέσ' στοὺς ὁποίους διακυβεύονται τά πολυτιμότερα δεδομένα τῆς ἀνθρώπινης ὕπαρξης.

Καλεῖ ὅμως ταυτόχρονα τὸν ἄνθρωπο νὰ ἐγκολπωθεῖ τὸν σταυρό του, ὁ ὁποῖος ἀνήκει στὴ φύση του, ὡς τὸ ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἐσφαγμένου ἀρνίου «ὅπου ἂν ὑπάγῃ». Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν, ὅπως τὴν κατανοεῖ ὁ Ἰωάννης, δὲν εἶναι παρὰ ἀδιάκοπη καὶ ἔμπονη ἀφομοίωση τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ αὐτὸ συνιστᾶ ὕψιστη ἀντινομία.

Συμπέρασμα

Ἀνακεφαλαιώνοντας μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι στὴν Ἀποκάλυψη τὸ θέμα τῆς σχέσης χριστιανῶν καὶ πολιτικῆς ἐξουσίας τίθεται ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τῆς ὑπέρβασης τῶν ὁρίων της. Καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄποψη ἀμφισβητεῖ τὴν πολιτικὴ ἐξουσία, κατὰ ἀντίθεση πρὸς τὸν Παῦλο[27], ἀπόλυτα καὶ ριζικά. Τὴν ἀμφισβητεῖ στὴ μορφὴ ποὺ τὴν γνωρίζει, ἀπάνθρωπη καὶ δαιμονική. Ὡς ὕβρη πρὸς τὴ θεία ἐξουσία, τὴ μοναδικὴ καὶ ἀνώλεθρη. Τὴν ἀμφισβητεῖ βεβαίως βάσει αὐτοῦ ποὺ εἶναι στὴν οὐσία ἡ Ἐκκλησία, λαὸς ἐσχατολογικὸς καὶ ἀσυμβίβαστος καὶ βάσει τῆς ἔσχατης αἴσιας ἔκβασης τῆς πορείας τοῦ κόσμου. Τοῦ τελικοῦ δηλαδὴ ἀφανισμοῦ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς αἰωνιότητας τῶν ἀνθρώπων. ■

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Γιὰ τὸ κλῖμα θλίψης ποὺ ἀποπνέει ἡ Ἀποκάλυψη στὴν ἐργασία μας Λειτουργικὲς σκηνὲς καὶ ὕμνοι στὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη, Θεσσαλονίκη 2007², 333-341.

2. Ἀποκ. 1,9. Ἡ ἄποψη ὅτι μετέβη στὴν Πάτμο γιὰ νὰ ἑτοιμασθεῖ πνευματικὰ προκειμένου νὰ δεχθεῖ τὴν Ἀποκάλυψη ἢ γιὰ νὰ κηρύξει δὲν εὐοδοῦται. Ἄλλωστε ἡ πρόθεση διὰ + Αἰτιατικὴ δηλώνει στὴν Ἀποκάλυψη ἀναγκαστικὸ αἴτιο καὶ ὄχι τελικό (βλ. καὶ Ἀποκ 12,11: «διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ»).

3. Ἀποκ. 2,9.3,9. Βλ. περισσότερα στὴν ἐργασία μας Ἀποκαλύψεως Ἐξηγητικόν, Ἑρμηνευτικὰ καὶ Θεολογικὰ Μελετήματα στὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη. Θεσσαλονίκη 2011, 293-320.

4. Περισσότερα στὸ Ἀποκαλύψεως Ἐξηγητικόν ὅ.π., 103-132.

5. Περισσότερα γιὰ τὸ κλῖμα καὶ τὴν ὅλη κατάσταση στὴν αὐτοκρατορία παραπέμπουμε στοῦ Β. Στογιάννου, «Ἀποκάλυψη καὶ πολιτική», στὸ *Ἑρμηνευτικὰ Μελετήματα*, Θεσσαλονίκη 2006, 562-591, ἰδιαιτέρως, ἐπίσης M. Rostovtzeff, *Ρωμαϊκὴ Ἱστορία*, μετ. Β. Κάλφογλου, Ἀθήνα 1984.

6. Ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία εἶναι ἐκτενέστατη. Πλούσιο ὑλικὸ μπορεῖ νὰ βρεῖ κανεὶς στοὺς R. Schutz, 1933, *Die Offenbarung des Johannes und Kaiser Domitian*, Göttingen 1933, στὸ συλλογικὸ τόμο A. Wlosok, *Römischer Kaiserkult*, Darmstadt (ἔκδ), 1978 καὶ D. E. Aune, The Influence of Roman Imperial Court Ceremonial on the Apokalypse of John, BR 28 (1983), 5-26.

7. Σουετώνιος, *Domitian* 13.

8. Δίων Κάσσιος, 67. 8,1.

9. W. Schrage, *Ethik des Neuen Testaments* Göttingen 1982⁴ 319.

10. Γέν. 3,1.14-16.

11. Γιὰ περισσότερα βλ. H. Gollinger, *Das grosse Zeichen von Apokalypse* 12, Stuttgart, 1971.

12. Ἀποκ 20,19. Βλ Ἡ. Οἰκονόμου, Ἐξουσία καὶ πολίτες στὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου, στὸ 1900ετηρὶς τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου. Πρακτικὰ Διεθνοῦς Διεπιστημονικοῦ Συμποσίου (Ἀθῆναι-Πάτμος, 17-26 Σεπτεμβρίου 1995) Ἀθῆναι 1999, 49.

13. Δαν. 7,3. 4-6.

14. Ἀποκ. 13,2.4.

15. Ἀποκ. 13,3.12.

16. Ἀποκ. 5,6.9.12. 13,8.

17. Ἡ. Οἰκονόμου, Ἐξουσία ... ὅ.π. 50, ὑποσ. 30.

18. Β. Στογιάννου, Ἀποκάλυψη ... ὅ.π. 582.

19. Β. Στογιάννου, Ἀποκάλυψη .... ὅ.π. 583.

20. Ἀποκ. 19,20. 20,10.

21. Ἀποκ. 5,6-14.

22. Ἀποκ. 13,1-10.12.14,11.

23. Ἀποκ. 13,18.

24. Β. Στογιάννου, Ἀποκάλυψη....ὅ.π. 583.

25. Βλ. Ἀποκαλύψεως Ἐξηγητικὸν, 349-375.

26. Ἀποκ. 21.22.

27. Στὸ Ρωμ.13, ὁ Παῦλος τὴ βλέπει μᾶλλον χρήσιμη στὴν παροῦσα φάση τοῦ κόσμου. Ἡ συμβολὴ της ἔγκειται στὴ διαφύλαξη τῆς τάξης στὸν κόσμο, σὰν τοὺς δερμάτινους χιτῶνες, ὥστε καὶ ἂν δὲν μποῦμε ἐξαιτίας της στὸν παράδεισο, τουλάχιστον νὰ μὴ γίνει ὁ κόσμος μας χάος ἀπὸ τὴν ἀπουσία της.

Ὁ προσδιορισμός τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καί πολιτείας-πολιτικῆς μέ τή βοήθεια τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν

Πρωτ. Νεκταρίου Κάνια

Ὅταν τίθεται τό θέμα τῆς πολιτικῆς σέ σχέση μέ τήν Ἐκκλησία ὑπάρχει πάντα ἕνας δικαιολογημένος προβληματισμός. Ὑπάρχουν δυό ὄψεις προβληματισμοῦ.

Ἡ πρώτη. Μήπως ἡ Ἐκκλησία ἀναμιγνυόμενη μέ τήν πολιτική χάνει τό ἐσχατολογικό της ὅραμα; Νά τό ἐξηγήσουμε. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Σῶμα Χριστοῦ πού προγεύεται ἤδη ἀπό τό ἐνθάδε τῆς ἱστορίας τήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Εἶναι λαός *«ἐν πορείᾳ»* πρός τήν πλήρωση τῆς ἐπαγγελίας τῆς Βασιλείας. Μήπως λοιπόν ἐγκαθιδρυόμενη ὡς θεσμός ἤ μία «ἄλλη» ἰδεολογία, πού ἀντιπαλεύει ἤ συμπλέει μέ πολιτικές ἰδεολογίες ἤ ἀκόμα χειρότερα ἐκπίπτοντας στόν τρίτο πειρασμό τοῦ Ἰησοῦ, τῆς ἀνάληψης πολιτικῆς ἐξουσίας, *«ἐγκλωβίζεται»* στήν ἱστορία; Χάνει τό ὅραμα καί σκοπό της;

Μέ ἄλλα λόγια μήπως ἡ ἐπιθυμία γιά ἀνάμειξη μέ τήν πολιτική ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων φανερώνει ὅτι ὑπάρχει κάποια ἔλλειψη καί ἕνα κενό μεταξύ αὐτοῦ πού ζοῦνε μέσα στήν Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ μέ τήν καθημερινή τους ζωή, τό ὁποῖο κενό θά πρέπει νά ἀναπληρωθεῖ καί γεφυρωθεῖ μέσα ἀπό καί μέ τήν πολιτική ἐξουσία; Δέν ἐπαρκεῖ αὐτό πού οἱ πιστοί βιώνουν ὡς κοινωνία μέσα στήν Θεία Εὐχαριστία γιά νά καλύψει ὅλες τίς οὐσιαστικές καί οὐσιώδης ἀνάγκες; Δέν καλύπτονται μέσα στήν κοινωνία-ἐκκλησιαστική κοινότητα αὐτές οἱ ἀνάγκες; Ἄν ἀπαντήσουμε θετικά, τότε ὁδηγούμαστε στήν ἄρνηση τοῦ σκοποῦ τῆς Ἐκκλησίας, διότι φανερώνεται ἐν τῇ πράξει (ἄν καί δέν τό διατυπώνουμε φανερά) ἡ πίστη ὅτι αὐτό πού ἀλλάζει τήν ἱστορία, αὐτό πού καθοδηγεῖ καί σφραγίζει τήν καθημερινότητα τοῦ ἀνθρώπου, αὐτό πού ἐπιδρᾶ στίς συνειδήσεις καί στίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὄχι ὁ Τριαδικός Θεός ἀλλά οἱ ἀποφάσεις τῆς πολιτείας καί τοῦ ἑκάστοτε ἐκφραστῆ της. Ποιός γράφει τήν Ἱστορία ὁ Θεός καί οἱ ἅγιοί του ἤ οἱ μεγάλοι πολιτικοί; Τελικά ποιός κρατᾶ τά κλειδιά τῆς Ἱστορίας; Ὁ Θεός ἤ οἱ πολιτικοί, οἰκονομικοί, κτλ. ἄρχοντες;

Γιά νά ἀπαντήσουμε θά πρέπει νά ἀναχθοῦμε στήν σχέση Θεοῦ καί Ἱστορίας. Ἄν εἶναι ἀπών ὁ Θεός ὡς Πατέρας ἀπό τήν Ἱστορία. Ἄν ὁ Υἱός ἦλθε, σταυρώθηκε, ἀναλήφθηκε καί δέν ἔχει πιά καμία ἐπαφή μέ τήν Ἱστορία. Ἄν τό Ἅγιο Πνεῦμα δέν μεταμορφώνει, μορφώνει Χριστό στούς ἀνθρώπους καί ἔτσι μεταβάλλει τήν κοινωνία καί τήν ἱστορία. Τότε ναί ἡ πολιτική ὡς κύριος παράγοντας μεταβάλλει τήν κοινωνία καί τήν ἱστορία καί ὁ ρόλος τοῦ Θεοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἁπλά διακοσμητικός.

Δέν πρέπει ποτέ νά ξεχνᾶμε ὅτι ὡς χριστιανοί κινούμαστε μέσα στόν κόσμο χωρίς αὐτός νά μᾶς καθορίζει τήν ψυχή. Δέν μᾶς καθορίζει τό ὅραμα καί τήν πορεία. Δέν ἔχουμε μόνιμη πόλη, ἀλλά ἐπιζητοῦμε τήν μέλλουσα Βασιλεία. Εἴμαστε λαός ἐν πορείᾳ. Γινόμαστε συνεχῶς Βασιλεία. Μέχρι νά φτάσουμε στό πλήρωμά της. Ἔτσι μεταβάλλεται οὐσιαστικά ἡ καθημερινή μας πραγματικότητα. Εὐχαριστιακά (ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ) ὄχι μέ ἄνωθεν πολιτειακούς νόμους. Σημαντικό παράδειγμα οἱ χριστιανοί πού ἀντιμετώπισαν ἐχθρικές πρός αὐτούς πολιτικές ἐξουσίες. Διατήρησαν τήν πίστη τους μέσα στή Θεία Εὐχαριστία (κατακόμβες κ.τ.λ).

Ἡ δεύτερη ὄψη τοῦ προβληματισμοῦ εἶναι ἡ πλήρης ἀποστασιοποίηση τῆς Ἐκκλησίας ἀπό ὅ,τι ἔχει νά κάνει μέ τήν πολιτική. Δηλαδή τί ἐννοοῦμε ὅταν λέμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία πρέπει νά ἀσχολεῖται μόνο μέ τίς πνευματικές ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου; Δηλαδή οἱ πνευματικές του ἀνάγκες εἶναι ἀποκομμένες ἀπό τίς ἄλλες (σωματικές, συναισθηματικές, ψυχικές); Δέν βλέπει ὁλιστικά ἡ Ἐκκλησία καί ἡ θεολογία της τόν ἄνθρωπο; Δέν νοιάζεται γιά τούς ἀγῶνες του γιά κοινωνική δικαιοσύνη γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν ἀδικιῶν ἀπό τούς καταδυναστεύοντες τά ἔθνη, τῶν πλουσίων καί τῶν δυνατῶν ἔναντι τῶν πτωχῶν; Δέν μεριμνᾶ γιά τήν ἐξωτερική ἐλευθερία τῶν ἀνθρώπων καί τήν ἀξιοπρέπειά τους, τή σωματική τους ἐπιβίωση, τήν ποιότητα ζωῆς τους καί ἐν γένει τήν καθημερινότητά τους; Ἡ Θεία λειτουργία δέν ἔχει συνέπειες στήν καθημερινότητα τοῦ πιστοῦ; Εἶναι μόνο γιά μέσα στόν ναό; Δέν ἱεροποιοῦνται οἱ ἀνθρώπινες στιγμές του, δέν ἁλατίζονται ἀπό τό Πνεῦμα οἱ ψυχικές του δυνάμεις, δέν χαριτώνονται ἀπό τήν χάρη τοῦ Χριστοῦ τά βιώματα τῆς καθημερινότητάς του; Ἡ Ἐκκλησία ὡς σῶμα παρακολουθεῖ

ἀπαθῶς τίς ἱστορικές ἐξελίξεις τῆς ἑκάστοτε ἐποχῆς; Δέν τήν ἀπασχολοῦν τά κοινωνικά προβλήματα; Ἀδιαφορεῖ γιά τήν Ἱστορία μέσα στήν ὁποία ἐνσαρκώθηκε ὁ Υἱός καί Λόγος γιά νά τήν προσλάβει καί νά τήν μεταμορφώσει;

Τό παράδειγμα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν δείχνει μία ὑπέροχη σύνθεση μεταξύ τῆς αὐτονομίας τῶν δυό Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, ἄρα καί διακριτῶν ὁρίων, σκοπῶν καί μέσων αὐτῶν, ταυτόχρονα δέ καί εἰλικρινοῦς ἀλληλοκατανόησης, συναλληλίας καί συνεργασίας αὐτῶν μέ κοινό στόχο τήν ὠφέλεια τῶν ἀνθρώπων. Ὅσον ἀφορᾶ τήν πολιτική δέν ἐκχώρησαν σέ κανέναν τό δικαίωμά τους νά μεριμνοῦν γιά τίς ἀνάγκες (πνευματικές-σωματικές) τοῦ ποιμνίου τους μέ λόγο καί πράξη. Ἔδειξαν ἀκόμη καί τήν σφοδρή ἀντίθεσή τους σέ λανθασμένες ἀποφάσεις τῆς πολιτείας, πού ἐπιβάρυναν τούς πολίτες σέ θέματα οἰκονομικά. Γιά παράδειγμα ὁ Μέγας Βασίλειος γιά τόν ἐπιβαρυντικό φορολογικά γιά τούς πολίτες διαχωρισμό τῆς Καππαδοκίας σέ δυό ἐπαρχίες, ἔγραψε στούς ἄρχοντες πού ἔλαβαν τήν ἀπόφαση: *«Μοιάζετε σάν κάποιο πού ἔχει ἕνα ἄλογο ἤ ἕνα βόδι καί θέλει νά τά κόψει στή μέση γιά νά ἔχει δυό ἄλογα ἤ δυό βόδια. Τό μόνο πού θά πετύχει θά εἶναι νά χάσει καί τό ἕνα πού ἔχει»* (Μ.Βασιλείου, Ἐπιστολή 74, πρός Μαρτινιανό, P.G. 32.169 B). Τό ἴδιο ἔκανε καί γιά τήν ὑποχρέωση ἀπό τό κράτος σέ διάδικους πολίτες νά ὁρκίζονται.

Μετά τό Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων τό ὁποῖο, κατοχύρωνε τή θρησκευτική ἐλευθερία ἡ Πολιτεία δεσμεύονταν ἔμμεσα νά λαμβάνει ὑπόψη τή διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, στή θέσπιση κανόνων ἰδιωτικοῦ καί δημοσίου Δικαίου. Οἱ ἄρχοντες, λέει ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος *«Χριστῷ συνάρχουσι, Χριστῷ καί συνδιοικοῦσι»*. Ἀπό τήν ἄλλη ὁ Ἱερός Χρυσόστομος ὅπως καί ὁ Μέγας Βασίλειος θεωρεῖ κάθε ἐξουσία (πολιτική, οἰκονομική κ.τ.λ.) ὡς μεταπτωτικό φαινόμενο καθώς ὁρίζει διάσταση μεταξύ ἄρχοντος καί ἀρχομένου. Καί ἔχει δίκαιο ὁ Ἱερός Χρυσόστομος διότι στήν προπτωτική κατάσταση ὅπως καί στήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δέν ὑπῆρχαν καί δέν θά ὑπάρχουν ἄρχοντες καί ἀρχόμενοι ἀλλά κατά τό πρότυπο τῆς Ἁγίας Τριάδας τά πρόσωπα ἦταν καί πρόκειται νά εἶναι ἰσότιμα καί ὁμότιμα χωρίς ἴχνος καταδυνάστευσης καί ἐξουσιαστικότητας. Αὐτή ἡ ἐξουσιαστικότητα καταργεῖται ἐντός τῆς Ἐκκλησίας διότι «Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος» (Μάρκ. θ΄ 35). Ἡ φυσική καί θεία τάξη, στήν ὁποία εἶναι θεμιτό τό ἄρχειν καί τό ἄρχεσθαι, δέν ἀναιρεῖ τήν ὁμοτιμία μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Τό νά ὑπακούει ὁ πολίτης τόν πολιτικό ἄρχοντα ἤ ὁ διάκονος τόν Πρεσβύτερο δέν σημαίνει ὅτι ἐνώπιον Θεοῦ κάποιος εἶναι κατώτερος ἀπό τόν ἄλλο. Ἡ πολιτική, ὅπως καί ὁ γάμος, εἶναι μεταπτωτικά φαινόμενα τά ὁποῖα κατ' οἰκονομία δόθηκαν γιά τήν ἀδυναμία τῶν ἀνθρώπων. Μπορεῖ ὅμως νά ὁδηγήσουν σέ ἕνωση μέ τόν Θεό ὅταν προσφέρονται στόν Θεό γιά νά τά μεταμορφώσει σέ δρόμο σωτηρίας. Ἡ ἀποστολή τῆς ἐξουσίας ὅταν κινεῖται σέ ὑγιῆ ἄξονα εἶναι διακονική, ἐξισορροπητική, διορθωτική καί λυτρωτική.

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες, ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καί ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος θεωροῦν δυνατή τή συζυγία Ἐκκλησίας καί πολιτικῆς ἐξουσίας μέ κοινό παρανομαστή τήν ἀγάπη πρός τόν ἄνθρωπο, *«δι' ἀμφοτέρων* (δηλ. μέ τήν Ἐκκλησία καί τήν Πολιτεία) *ὁ Θεός τήν ἡμετέραν σωτηρίαν οἰκονομεῖ»*, γράφει ὁ Χρυσόστομος καί δέν διστάζει νά χαρακτηρίσει τήν ἐξουσία *«βοηθόν καί συνεργόν τοῦ Θεοῦ»* στό ἔργο πού Ἐκεῖνος ἐπιτελεῖ. Ὁ Θεός βέβαια ὅρισε τό ἄρχειν ὅπως καί τόν γάμο. Τό ποιός θά ἄρχει καί ποιόν θά ἐκλέξουμε ὡς σύντροφο εἶναι στήν ἀποκλειστική μας ἐλεύθερη ἐπιλογή καί εὐθύνη. Ὅμως ἀκόμα καί μέσα ἀπό τήν ὅποια ἐπιλογή μας ὁ Θεός, χωρίς νά παραβιάζει τήν ἐλευθερία μας, ἐνεργεῖ μέ κάθε τρόπο ὅσα ἀφοροῦν τήν σωτηρία μας. Ὁ Μ. Βασίλειος σχολιάζοντας τό ἁγιογραφικό: *«οὐκ ἔστιν ἐξουσία εἰ μή ὑπό Θεοῦ τεταγμένη»* ὑποστηρίζει ὅτι *«Κύριος καθιστᾶ βασιλεῖς»* ἀλλά σπεύδει νά προσθέσει *«καί μεθιστᾶ»* προφανῶς εἰσακούγοντας ὡς πραγματικός δημοκράτης τίς ἐσώτερες ἐπιθυμίες καί ἀποφάσεις τοῦ λαοῦ ἤ καλύτερα ἐπεμβαίνοντας στήν ἱστορία ἑνός λαοῦ ὅταν αὐτός τόν καλεῖ καί τοῦ ἐμπιστεύεται τήν ζωή του. Τό κίνητρο; Πάντα ἡ ἀγάπη Του πρός τόν ἄνθρωπο.

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες ἐπιμένουν στόν περιορισμό τῆς πολιτικῆς καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας στή σφαίρα τῆς δικαιοδοσίας τους. Νά μήν ἐπιχειρεῖται ἀνάμιξη τῆς μίας στήν ἄλλη. *«Ἄλλοι ὅροι βασιλείας καί ἄλλοι ὅροι ἱερωσύνης»* ἔγραφε ὁ Χρυσόστομος καί ζητοῦσε νά παραμένει ἡ καθεμιά *«ἔσω τῶν οἰκείων ὅρων»*. Στό πλαίσιο αὐτό ἔχουμε τά γνωστά περιστατικά τόσο μέ τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο ὅσο καί μέ τόν Μέγα Βασίλειο, ὅπου καί οἱ δυό συγκρούστηκαν μέ τήν πολιτική ἐξουσία τῆς ἐποχῆς τους, διότι ὑπερέβη τά ὅριά της θέλοντας νά ἄρχει στά ἐκκλησιαστικά θέματα (Καισαροπαπισμός).

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες δέν ἐνδιαφέρονταν νά ἀνατρέψουν κυβερνήσεις ἐνδιαφέρονταν ὅμως νά ἐπαναφέρουν τήν πολιτική ἐξουσία στά ὅριά της ὑπερασπιζόμενοι τά μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Καί δέν τό

Συζήτηση μέ ἕναν ἔφηβο

Ἡ Ἐκκλησία καί ἡ πολιτική

Ἀρχιμ. Μαξίμου Παναγιώτου

Σήμερα πού ὁ κόσμος μετατρέπεται σέ διεθνιστικές καί πολυπολιτισμικές κοινωνίες χρειάζεται ἡ φιλοπατρία; Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ὡς οἰκουμενική Ἐκκλησία εἶναι ἐναντίον τοῦ ἐθνικισμοῦ ὡς ἔκφραση ρατσισμοῦ καί ὑπέρ τοῦ ἐθνικισμοῦ ὡς ἔκφραση φιλοπατρίας.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος στόν Ἄρειο Πάγο κάτω ἀπό τήν Ἀκρόπολη τῆς Ἀθήνας εἶπε ὅτι ὁ Θεός ἀπό ἕνα αἷμα ἔφτιαξε ὅλα τά ἔθνη τῆς γῆς (Πράξ. 17,26-27). Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἴμαστε ἀδέρφια. Ὁ ἀπόστολος Πέτρος λέει ὅτι ὁ Θεός δέν κάνει διακρίσεις στούς ἀνθρώπους, ἀλλά δέχεται ἀπό κάθε ἔθνος ὅποιον τηρεῖ τό θέλημά Του (Πράξ. 10,34-35). Ἡ Ἐκκλησία ἐξαπλώθηκε σέ ὁλόκληρη τή γῆ καί ἀδελφοποίησε ὅλα τά ἔθνη. Τό *«δέν ὑπάρχει Ἰουδαῖος οὔτε Ἕλληνας ... γιατί ὅλοι ἐσεῖς εἶστε ἕνα καθώς εἶστε ἑνωμένοι μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό»* (Γαλ. 3,28) τοῦ ἀποστόλου Παύλου δέν καταργεῖ τήν ξεχωριστή ἀξία τοῦ κάθε ἔθνους. Ὁ Χριστός ἑνώνει τούς πάντες, ἀφοῦ αὐτός σκόρπισε τά ἔθνη σ' ὅλη τή γῆ καί καθόρισε τά σύνορά τους (Δευτερον. 32,8).

Στόν ἐκχριστιανισμό τῶν ἐθνικῶν ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία σεβάστηκε τίς πολιτιστικές ἰδιαιτερότητες καί τήν ἰδιομορφία τοῦ κάθε λαοῦ. Τούς Σλάβους π.χ. οἱ ἱεραπόστολοι Κύριλλος καί Μεθόδιος δέν τούς ἀνάγκασαν νά χρησιμοποιοῦν τήν ἑλληνική γλώσσα, ἀλλά δημιούργησαν σλαβικό ἀλφάβητο, γιά νά μεταφραστεῖ στή γλώσσα τους τό Εὐαγγέλιο καί ὅλη ἡ λατρεία. Ὅταν τόν 18ο καί 19ο αἰώνα ἀναπτύχθηκε ὁ ἐθνοφυλετισμός, πού διέλυσε τίς αὐτοκρατορίες, ὑπῆρχε ὁ κίνδυνος νά δημιουργηθοῦν ἀπό τούς πολιτικούς καί σχίσματα στήν παγκόσμια Ὀρθοδοξία. Γι' αὐτό ἡ πατριαρχική σύνοδος τό 1872 μ.Χ. καταδίκασε τόν ἐθνοφυλετισμό. Ὅταν ἡ ἀξία τοῦ ἔθνους λειτουργεῖ εἰς βάρος τῆς Ὀρθοδοξίας, τότε

(συνέχεια ἀπό τήν προηγούμενη σελίδα)

ἔκαναν ἐκκινώντας ἐπαναστάσεις ἤ ἀναλαμβάνοντας τήν πολιτική ἐξουσία, ἀλλά προτάσσοντας λογικά ἐπιχειρήματα, θεολογικό λόγο, καί τέλος τόν ἑαυτό τους ὡς ἀσπίδα χωρίς φόβο τῶν συνεπειῶν ἀκόμη καί γιά τήν ἴδια τήν ἐπιβίωσή τους. Δέν ἐπέτρεπαν στήν πολιτική ἐξουσία νά ἐπεμβαίνει σέ θέματα πίστεως καί βιώματος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Σώματος. Τέτοιες ἐπεμβάσεις ἔγιναν οὐκ ὀλίγες στήν διάρκεια τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

Δέν ὑπάρχει θέμα καί πρόβλημα τῆς ἀνθρώπινης καθημερινότητας (πολιτική ἐν τῇ πράξει) μέ τό ὁποῖο νά μήν ἀσχολήθηκαν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες ὅπως: ὑπεράσπιση τῶν ἀδικούμενων ἔναντι ὁποιασδήποτε αὐθαιρεσίας τῆς ἐξουσίας, ἐργασία, πλοῦτος-φτώχια, τρόπος συνύπαρξης σέ κοινωνικές σχέσεις-γάμος, ἀνακούφιση τῶν πτωχῶν, διατροφή καί ὑγεία, σχέσεις μέ τό περιβάλλον, ψυχική ἀνατομία, παιδαγωγική καί φιλοσοφία. Ἔδειξαν ὅτι ἡ σωτηρία ἀφορᾶ σύνολη τήν ἀνθρώπινη φύση. Γιά αὐτό καί ἔμειναν ὡς μεγάλοι, διότι προχώρησαν εἴτε μαζί εἴτε ὄχι μέ τήν πολιτική ἐξουσία στήν μέ κάθε τρόπο ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου ὡς εἰκόνα Θεοῦ. Αὐτή εἶναι τελικά ἡ γνήσια πολιτική πού δέν ἀσκεῖται ἀποκλειστικά ἀπό τήν πολιτική ἐξουσία, ἀλλά ἀπό κάθε ἄνθρωπο πού διακονεῖ τόν συνάνθρωπό του.

Ἔδειξαν μέ τό παράδειγμά τους ὅτι ἡ Ἐκκλησία πορεύεται στήν ἱστορία ὡς θεανθρώπινος ὀργανισμός πού δρᾶ ἐντός τῆς Ἱστορίας, ἀλλά δέν περιορίζεται μέσα στήν ἱστορία. Ἔχει τή δύναμη ὡς σῶμα Χριστοῦ νά μεταμορφώνει τήν ἱστορία χωρίς νά ἐγκλωβίζεται ἀπό θεσμούς γιά νά ἐπιτελέσει τό μεταμορφωτικό της ἔργο. Ἡ πολιτική εἶναι ἕνα ὄργανο μέ τό ὁποῖο μπορεῖς νά ὠφελήσεις τούς ἀνθρώπους, μπορεῖ ὅμως καί νά τούς σκοτώσεις τήν ψυχή καί τό σῶμα. Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες προσπάθησαν νά στρέψουν τήν πολιτική πρός τήν θετική κατεύθυνση γι' αὐτό καί ὑπέστησαν διωγμούς. Ἐπ' οὐδενί ὅμως δέν ἐπιχείρησαν νά καταλάβουν πολιτική θέση γιά νά τήν χρησιμοποιήσουν ἔστω καί γιά ἱεραποστολικούς σκοπούς. Ἔθεσαν τήν πολιτική ὡς μεταπτωτικό φαινόμενο στήν ὀρθή της θέση καί ποτέ δέν ὑπερτίμησαν, ἀλλά καί οὔτε ὑποτίμησαν τίς δυνατότητές της. Ποτέ δέν ξεχνοῦσαν ὅτι ὁ στόχος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νά φτάσει στό πλήρωμα τῆς Βασιλείας. Καί σέ αὐτό τόν στόχο ἡ πολιτική δέν ἔχει κύριο ρόλο, ἀλλά βοηθητικό. ■

βλάπτεται ἡ αἰώνια σωτηρία τῶν πιστῶν καί πρέπει νά διορθωθεῖ τό λάθος. Ἕνα παράδειγμα: Ἡ ἡγεσία τοῦ σκοπιανικοῦ κράτους χάριν τοῦ δῆθεν μακεδονικοῦ ἔθνους τους ὁδήγησαν τήν τοπική Ἐκκλησία στό σχίσμα καί τήν καταδυναστεύει.

Ὁ σεβασμός τῶν ἄλλων ἐθνῶν δέ σημαίνει ὅτι θά ἀποστρέφεσαι τό δικό σου, τό σπίτι σου. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀπό ἀγάπη πρός τούς συμπατριῶτες του ἔγραψε: *«Θά εὐχόμουν νά μή σωθῶ ἐγώ, ἄν αὐτό ὑπηρετοῦσε τή σωτηρία τῶν κατά σάρκα συγγενῶν μου»* (Ρωμ. 9,3).

Τό κάθε ἔθνος, ὅπως καί κάθε ἄνθρωπος, ἔχει μία ἰδιοπροσωπία, μία δική του ἱστορία, μία ἀποκλειστική πολιτιστική παράδοση. Μέ τήν παγκοσμιοποίηση τῶν ἡμερῶν μας ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νά ὁμογενοποιηθοῦν οἱ ἄνθρωποι καί νά προέλθει ἕνας νέος τύπος ἀνθρώπου, ὁ ἀνερμάτιστος ἐθνικά, πολιτιστικά καί θρησκευτικά, ὁ ἄνθρωπος τῆς κατανάλωσης. Χωρίς ἀρχές καί ὑψηλές ἰδέες ὁ ἄνθρωπος δέν ἔχει ἀντιστάσεις καί κατευθύνεται ἀπό τή θέληση τῶν ἰσχυρῶν.

Οἱ Ἕλληνες ὀφείλουμε νά ἀγαπᾶμε τήν πατρίδα μας, γιατί πρόσφερε πολλά στόν χριστιανισμό: φιλοσοφία, γλώσσα, ἱεραποστόλους καί ἁγίους. Αὐτή ἡ πατρίδα καί σήμερα κοσμεῖται μέ ἁγίους. Αὐτοί οἱ ἅγιοι εἶναι τό καλό ὑπόλειμμα, πού ἀποτρέπουν τήν καταστροφή της. Τό ἔθνος μας τό ἀγαποῦμε ὄχι γιατί εἶναι δῆθεν ἀνώτερο ἀπό τά ἄλλα ἔθνη, ἀλλά γιατί εἶναι φορέας τῆς πολύτιμης γιά τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων Ὀρθοδοξίας. Ἐχθρεύονται τήν Ἑλλάδα μας, ἄλλοι γιά τό ἔνδοξο παρελθόν της καί πολλοί περισσότεροι γιά τήν Ὀρθοδοξία της. Ὁ Θεός, ὅμως, δέ θά τήν ἀφήσει, ὅπως ἔλεγαν καί οἱ πρόσφατοι ἅγιοι Πορφύριος καί Παΐσιος.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι σωστό νά ἐπεμβαίνει στήν πολιτική;

Ὁ Χριστός, ὅταν τόν παρακάλεσε κάποιος νά μοιράσει σωστά τήν πατρική κληρονομιά γιά αὐτόν καί τόν ἀδελφό του, τοῦ εἶπε: *«ποιός μέ διόρισε δικαστή ἤ μοιραστή σας»*; (Λουκᾶ 12,13-14). Ὁ Χριστός ἀρνούμενος τό ἔργο αὐτό ἔδειξε πώς δέν ἀσχολεῖται μέ τίς ἐπίγειες ὑποθέσεις, πού λύνονται μέ τά δικαστήρια, ἀλλά γιά τίς ὑποθέσεις πού ἔχουν αἰώνια προοπτική. Ἐννοεῖται πώς καί οἱ δικαστές τῶν ἐπίγειων ὑποθέσεων χρειάζεται νά λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τους τόν νόμο τοῦ Θεοῦ. Ἄν στή συγκεκριμένη περίπτωση τό δικαστήριο μοίραζε στό μισό τήν κληρονομιά, γιά τούς ἀνθρώπους θά φαινόταν δίκαιο. Γιά τόν Θεό ὅμως αὐτό πιθανόν νά ἦταν ἄδικο. Ἡ οἰκογένεια μέ τή μεγαλύτερη ἀνάγκη θά ἔπρεπε νά πάρει τό περισσότερο. Ὁ Χριστός στή συνέχεια μίλησε κατά τῆς πλεονεξίας καί εἶπε τήν παραβολή τοῦ ἄφρονα πλουσίου, πού πέθανε, μόλις μεγάλωσε τίς ἀποθῆκες του κι ἔβαλε μέσα τήν πλούσια καρποφορία τοῦ σιταριοῦ του μέ στόχο τήν ἀπόλαυσή του γιά χρόνους πολλούς. Κι ἄλλες φορές ὁ Χριστός κτύπησε τήν πλεονεξία τῶν πλουσίων, ὅπως τότε πού εἶπε ὅτι οἱ ἐπίγειοι θησαυροί σαπίζουν καί σκουριάζουν, ἐνῶ οἱ οὐράνιοι μένουν στήν αἰωνιότητα (Ματθ. 6,19-21). Ἀντί τῆς πλεονεξίας ὁ Χριστός ζήτησε τήν καλλιέργεια τῆς φιλανθρωπίας. Ὁ τελώνης Ζακχαῖος σώθηκε, γιατί τό χρῆμα δέν ἦταν πλέον ὁ μόνος στόχος τῆς ζωῆς του κι ἔγινε φιλάνθρωπος. Γιά τήν ἐλεημοσύνη μίλησε πολλές φορές ὁ Χριστός (Ματθ. 6,1-4, Λουκᾶ 11,41 καί 12,33). Ἡ Ἐκκλησία, σάν τόν Χριστό, δέν ἐπεμβαίνει στή δικαιοδοσία τῶν κοσμικῶν ἐξουσιῶν. Ἀντιπαρατάσσεται ὅμως στόν ἄδικο καί ἐπιδεικτικό πλοῦτο, στήν ἐκμετάλλευση τῶν ἀδυνάτων καί στήν ἀπολυτοποίηση τῶν ὑλικῶν ἀπολαύσεων. Αὐτά ὅλα βλάπτουν πρῶτα τήν αἰώνια προοπτική τῶν ἀνθρώπων καί κατόπιν τήν ἐπίγεια ζωή τοῦ συνόλου τῆς κοινωνίας. Ἡ Ἐκκλησία πάντοτε μιλᾶ γιά τό μέτρο.

Διδάσκοντας τούς μαθητές Του κάποτε ὁ Χριστός τούς εἶπε: *«Γνωρίζετε ὅτι οἱ ἄρχοντες πού ἡγεμονεύουν τά ἔθνη, συμπεριφέρονται μέ κυριαρχία πάνω τους καί οἱ ἀξιωματοῦχοι ἐξουσιάζουν πάνω τους σκληρά. Δέν πρέπει νά γίνεται σέ σᾶς ἔτσι. Ἀλλά ὅποιος θέλει ἀνάμεσά σας νά γίνει μεγάλος, ἄς εἶναι ὑπηρέτης σας. Καί ὅποιος θέλει νά εἶναι πρῶτος ἀνάμεσά σας, ἄς εἶναι δοῦλος σας· ὅπως ἀκριβῶς ὁ υἱός τοῦ ἀνθρώπου* (μιλάει γιά τόν ἑαυτό Του) *δέν ἦλθε νά ὑπηρετηθεῖ, ἀλλά νά ὑπηρετήσει καί νά δώσει τή ζωή του γιά τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων»* (Ματθ. 20,25-28). Ἐδῶ ὁ Χριστός δέν κριτικάρει τό πολιτικό σύστημα τῆς ἐποχῆς Του, ἀλλά τή λάθος στάση τῶν ἀρχόντων.

Ἡ Ἐκκλησία ἀφήνει τούς πολίτες τῶν διαφόρων κρατῶν νά διαλέγουν τόν τρόπο διοίκησης καί διευθέτησης τῶν κοινῶν. Ἔχει χρέος ὅμως νά ἐλέγχει τούς ἐξουσιαστές, ὅταν γίνονται ἀνήθικοι καί πολέμιοι τοῦ χριστιανισμοῦ. Εἶναι λάθος ἡ Ἐκκλησία νά σιωπᾶ, ὅταν τό κράτος νομοθετεῖ ἀντιευαγγελικούς νόμους. Σήμερα στήν Εὐρώπη καί στήν Ἀμερική στό ὄνομα δῆθεν τῆς ἐλευθερίας καλλιεργεῖται ἡ ἀσυδοσία καί πολεμεῖται ἡ χριστιανική πίστη καί ζωή.

Εἶναι κακό ὁ χωρισμός τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τό κράτος;

Σταθερός στόχος πολλῶν ἄθεων ἀνθρώπων καί ὁμάδων στήν Ἑλλάδα ἦταν καί εἶναι ἡ μετατροπή τῆς Ἑλλάδας σέ ἄθρησκο κοσμικό κράτος. Πιό παλιά στήριζαν τίς ἀπόψεις τους σέ ἰδεολογίες, σήμερα στήν ἀνάγκη προσαρμογῆς τῆς κοινωνίας στά νέα

Ἀδιακρισία καί αἵρεση

Ἀρχιμ. Αὐγουστίνου Γ. Μύρου, Δρ. Θ.

Ἐάν ἡ διάκριση ἀποτελεῖ βασικὸ καὶ διακριτικὸ γνώρισμα τῆς Ὀρθοδοξίας, τότε τὸ ἀντίθετό της, ἡ ἀδιακρισία, ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς αἱρέσεως.

Ὅταν ὁμιλοῦμε γιὰ ἀδιακρισία ἐννοοῦμε τὴν ἔλλειψη διακρίσεως στὴν προσέγγιση προσώπων, πραγμάτων καὶ ἀληθειῶν. Μὲ ἁπλούστερα λόγια ἀδιακρισία εἶναι ἡ ἀδυναμία τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου νὰ διακρίνη τὸ ἀληθινὸ ἀπὸ τὸ ψεύτικο, τὸ γνήσιο ἀπὸ τὸ νόθο, τὸ οὐσιαστικὸ ἀπὸ τὸ δευτερεῦον, τὸ μόνιμο ἀπὸ τὸ προσωρινό. Ὑπάρχουν πράγματα καὶ πρόσωπα καὶ ἀλήθειες, ποὺ ἐξωτερικὰ ὁμοιάζουν καταπληκτικά, ἀλλὰ διαφέρουν σημαντικὰ ὡς πρὸς τὴν ποιότητα καὶ τὶς ἐσωτερικές τους ἰδιότητες. Ὅ,τι, π.χ. χρυσίζει ἐξωτερικὰ δὲν εἶναι ἀπαραίτητα χρυσός. Καὶ ὅ,τι λαμπυρίζει ἐξωτερικὰ δὲν εἶναι ὁπωσδήποτε διαμάντι.

Ἐπίσης ὑπάρχουν πράγματα καὶ συνήθειες ποὺ

(συνέχεια ἀπό τήν προηγούμενη σελίδα)

δεδομένα τοῦ πολυφυλετισμοῦ, τῆς πολυπολιτισμικότητας καί τῆς πολυθρησκευτικότητας.

Αὐτοί δέ θέλουν νά χωρισθεῖ ἁπλῶς ἡ Ἐκκλησία ἀπό τό κράτος, ἀλλά νά ταπεινωθεῖ. Θέλουν μαζί μέ τόν χωρισμό νά μετατραπεῖ ἡ Ἐκκλησία σέ Νομικό Πρόσωπο Ἰδιωτικοῦ Δικαίου. Θέλουν νά καταργήσουν τό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ἀπό τά σχολεῖα καί νά τό μετατρέψουν σέ γενική θρησκειολογία. Θέλουν νά βγοῦν οἱ σταυροί καί οἱ εἰκόνες ἀπό δημόσιους χώρους. Θέλουν νά μποροῦν ἀνεμπόδιστα νά δροῦν στήν Ἑλλάδα οἱ ἱεραπόστολοι ξένων ὁμολογιῶν καί θρησκειῶν καί νά ἱδρύουν ὁπουδήποτε ναούς τους. Θέλουν νά εἰσαχθεῖ ἡ πολιτική ὀνοματοδοσία τῶν παιδιῶν καί ὁ ὑποχρεωτικός πολιτικός γάμος.

Ἡ Ἐκκλησία στό Βυζάντιο καί στή νεότερη Ἑλλάδα συνεργαζόταν μέ τό κράτος, γιατί ὑπηρετοῦσαν τόν ἴδιο λαό. Τό σύστημα λέγεται συναλληλία. Αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ ρόλοι κράτους καί Ἐκκλησίας εἶναι διακριτοί καί καθορισμένοι, καί ὅτι δέν ἐπιτρέπεται ὁ ἕνας θεσμός νά ἐπεμβαίνει στή δικαιοδοσία τοῦ ἄλλου.

Ποτέ ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δέν προσπάθησε νά πάρει πολιτική ἐξουσία. Μόνο στήν τουρκοκρατία εἶχε ἐθναρχική ἐξουσία λόγω τῶν συνθηκῶν τῆς ὑποδούλωσης. Ὅσες φορές στό Βυζάντιο ἡ πολιτική ἐξουσία ἐπενέβαινε στά ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας, πού δυστυχῶς ἔγινε πολλές φορές, ἡ Ἐκκλησία ταπεινά τήν ἀντιμετώπιζε. Στό τέλος νικοῦσε ἡ Ἐκκλησία. Ἕνα παράδειγμα: Οἱ εἰκονομάχοι βυζαντινοί αὐτοκράτορες ἀνάγκαζαν τούς ὀρθόδοξους ἐπισκόπους στήν παραίτηση, τούς διαπόμπευαν, τούς ἐξόριζαν καί τούς σκότωναν. Ὅλοι τιμοῦνται ὡς ἅγιοι, μετά τήν ἀποκατάσταση τῆς τιμῆς τῶν εἰκόνων, τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ἡ Ἐκκλησία προϋπῆρχε τοῦ κράτους καί ἔζησε καί χωρίς τήν κρατική στήριξη καί δέν φοβᾶται τόν χωρισμό. Ἡ δύναμή της εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ. Τό κράτος χωρίς τήν Ἐκκλησία θά γίνει πιό πτωχό καί θά χάσει. Ὁ λαός, ὅσο κι ἄν πολεμεῖται ἡ Ἐκκλησία, κοντά της βρίσκει τή ζωντανή σχέση μέ τόν Θεό καί τήν παρηγοριά.

Στήν Ἀποκάλυψη ὁ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής εἶδε ἕνα καβαλάρη, πού ἐξεικόνιζε τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ ὁποῖος *«ἐξῆλθεν νικῶν καί ἵνα νικήσῃ»* (Ἀποκ. 6,2), δηλ. βγῆκε νικητής καί θά νικᾶ στό μέλλον. ■

τὸν ἕνα καιρὸ εἶναι χρήσιμα καὶ τὸν ἄλλο καιρὸ ἀκριβῶς τὰ ἴδια γίνονται βλαβερά. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρει παραδείγματα ἀπὸ αὐτὴ τὴ φυσικὴ ζωή. «Τὸ νὰ ὑποβαστάζεται κάποιος εἶναι ὠφέλιμο στὴν πολὺ μικρὴ ἡλικία, ἀλλὰ ἀργότερα ἡ ἴδια συνήθεια εἶναι ὀλέθρια. Τὸ νὰ τρέφεται κάποιος μὲ μασημένη τροφὴ στὴν ἀρχὴ τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἶναι ἀπαραίτητο, ἀλλ' ὅταν τὸ παιδὶ μεγαλώσῃ τὸ ἴδιο γεγονὸς εἶναι ἀπαίσιο. Τὸ νὰ θηλάζῃ τὸ μωρὸ παιδὶ εἶναι χρήσιμο καὶ σωτήριο, ἀλλ' ἐὰν αὐτὸ συνεχισθῇ καὶ ἀργότερα γίνετι βλαβερὸ καὶ ὀλέθριο» (Εἰς Ματθ., PG 57,262).

Ἀπὸ τὰ φυσικὰ αὐτὰ παραδείγματα εὔκολα μποροῦμε νὰ ἀναχθοῦμε καὶ στὸν πνευματικὸ χῶρο τῆς θείας ἀποκαλύψεως, γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦμε καλύτερα τί σημαίνει νὰ προσεγγίζῃ κάποιος τὶς θεῖες ἀλήθειες χωρὶς διάκριση, ὅπως συμβαίνει στὴν κάθε αἵρεση. Θεολογεῖ δὲ ἀδιάκριτα ὁ αἱρετικὸς ὅταν προσεγγίζοντας τὸν Θεό, τὴν Ἐκκλησία, τὶς ἅγιες Γραφές της καὶ τὰ ἀποκεκαλυμμένα μυστήρια τοῦ Θεοῦ δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψη του μήτε τὴ φύση τῶν προσώπων, ποὺ ἐνεργοῦν, μήτε τὰ ἐλατήρια, μήτε τὸν σκοπό, μήτε τὸν καιρὸ τῆς ἐνεργείας, μήτε τὶς συνήθειες αὐτῶν ποὺ ἀκούουν. Αὐτὴν τὴν ἀλήθεια τονίζει ὁ ἅγιος Χρυσόστομος, ἐξηγώντας πῶς φθάνουν οἱ αἱρετικοὶ στὴν πλάνη. *«Διότι ἔτσι πλανῶνται καὶ οἱ αἱρετικοί, ἀφοῦ οὔτε τὸν σκοπὸ ἐξετάζουν αὐτοῦ ποὺ ὁμιλεῖ, οὔτε τὴν συνήθεια αὐτῶν ποὺ ἀκούουν. Ἐὰν λοιπὸν δὲν τὰ λάβουμε αὐτὰ ὑπ' ὄψιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα, ὅπως τοὺς καιρούς, τοὺς τόπους, τὴ γνώμη τοῦ ἀκροατοῦ, τότε θὰ ὁδηγηθοῦμε σὲ πολλὰ παράλογα συμπεράσματα»* (Εἰς Ἰω.,...PG 59,229). Ἐπιγραμματικὰ δὲ λέγει ὁ ἴδιος ὅτι *«ἐὰν δὲν ἐξετάσῃς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ποὺ ὁμιλεῖ, ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν διάβολον θὰ ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὰ ἐγκλήματά του»* (Εἰς Μτθ. PG 58,732).

Αὐτὴ ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἔχει τὴν ἰσχύν της σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς θεολογίας καὶ δείχνει πὼς ἐξ αἰτίας τῆς ἀδιακρισίας ξεπήδησαν πάμπολλες αἱρέσεις στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας. Ἐμεῖς θὰ ἀναφερθοῦμε ἐνδεικτικὰ καὶ ἐπιγραμματικὰ σὲ μερικὲς μόνον ἀπὸ αὐτές.

Ἡ ἀδιακρισία στὴν προσέγγιση τοῦ μεγάλου μυστηρίου τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὴν βασικὴ αἰτία γιὰ τὴ διαστρέβλωση τοῦ δόγματος τῆς Ἁγίας Τριάδος. Οἱ αἱρέσεις τῶν Μοναρχιανῶν, τῶν Ἀρειανῶν, τῶν Ὁμοιουσιανῶν, καθὼς καὶ τοῦ παπικοῦ filioque, ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τῶν παραπάνω αἱρετικῶν νὰ διακρίνουν σωστὰ ἀνάμεσα στὰ θεῖα Πρόσωπα καὶ στὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ στὶς σχέσεις αὐτῶν τῶν θείων Προσώπων. Τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ παρατηρήσῃ κάποιος καὶ γιὰ τὸ Χριστολογικὸ δόγμα. Οἱ αἱρέσεις τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ, τοῦ Μονοθελητισμοῦ, τοῦ Μονοενεργετισμοῦ ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τῶν εἰσηγητῶν τους νὰ διακρίνουν σωστὰ τὴ θεία ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνη φύση τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὶς δύο φύσεις του. Ἕνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ παράδειγμα, ὅπου φαίνεται ἡ ἔλλειψη διακρίσεως στοὺς αἱρετικοὺς εἶναι ἡ ὑποτίμηση ἢ ἡ ὑπερτίμηση τῆς Θεοτόκου, τὴν ὁποία οἱ μὲν Προτεστάντες ἀρνοῦνται νὰ ὀνομάσουν Παναγία, οἱ δὲ παπικοὶ τείνουν νὰ τὴν θεοποιήσουν. Καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ αἰτία εἶναι ἡ ἀδυναμία τῶν αἱρετικῶν νὰ διακρίνουν ἀνάμεσα στὴν ἀπόλυτη ἁγιότητα τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ σχετικὴ καὶ δοσμένη ἁγιότητα τῶν ἀνθρώπων, στοὺς ὁποίους τὴν πρώτη θέση κατέχει ἡ Παναγία. Τέλος ἡ ἀδιακρισία βρίσκεται στὴ ρίζα τοῦ αἱρετικοῦ δόγματος τῶν εἰκονομάχων, παλαιῶν καὶ νεωτέρων. Ὅσοι δὲν δέχονται τὶς ἅγιες εἰκόνες ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἀδυναμία νὰ διακρίνουν τὴν περιγραπτὴ φύση τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Χριστοῦ ἀπὸ τὴν ἀπερίγραπτη οὐσία τοῦ Θεοῦ.

Τὰ ἐνδεικτικὰ παραπάνω παραδείγματα φανερώνουν τὸν σημαντικὰ ἀρνητικὸ ρόλο ποὺ διαδραματίζει ἡ ἀδιάκριτη προσέγγιση τῶν θείων ἀποκαλύψεων στὴ δημιουργία τῶν αἱρέσεων. Γι' αὐτὸ ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ λόγους τοῦ προφήτου Ἡσαΐα, ἐλέγχει ἐρωτηματικὰ τοὺς αἱρετικοὺς τῆς ἐποχῆς του· *«Καὶ ὁ Ἡσαΐας ἀπευθύνεται σὲ σᾶς καὶ λέγει· Οἱ τυφλοὶ ἐμβλέψατε καὶ οἱ κωφοὶ ἀκούσατε. Ἐσεῖς λοιπὸν ἢ φανερὰ ἐθελοτυφλεῖτε ἢ εἶστε παντελῶς ἀναίσθητοι. Πότε ἐπὶ τέλους θὰ μάθετε νὰ διακρίνετε τὰ ὁμώνυμα ὀνόματα ἢ τὶς ἰδιαίτερες σημασίες τῶν ρημάτων καὶ τὶς ἰδιαίτερες ἰδιότητες τῶν λέξεων, διότι μ' αὐτὸν τὸν τρόπο καταλαμβάνεται ἡ ἀλήθεια;»* (Γρηγ. Νύσσης, *De cognitione Dei* 130,269). ■

Παντελῆ Β. Πάσχου
Γιά μιά λειτουργική ὀρθόδοξη πνευματικότητα

Πρωτ. Εὐαγγέλου Παχυγιαννάκη
Ἐφημερίου Ἱ. Ν. Ἁγίας Τριάδος Ἁγίου Νικολάου Κρήτης

Σέ 115, μαζί μέ αὐτή πού παρουσιάζομε σήμερα, ἀνέρχονται οἱ δημοσιευμένες ἐργασίες τοῦ ὁμότιμου καθηγητῆ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐλλογ. κυρίου Παντελῆ Β. Πάσχου. Ὁ καθηγητής εἶναι γνωστός ὄχι μόνο στούς θεολογικούς, γιά τίς ἐπιστημονικές του μελέτες, ἀλλά καί στούς εὐρύτερα λογοτεχνικούς κύκλους ὡς ποιητής, διηγηματογράφος, δοκιμιογράφος, μέ ὅλα τά κείμενά του βαθειά ριζωμένα στήν ἑλληνορθόδοξη παράδοσή μας. Μέ καταπληκτική εὐχέρεια χειρίζεται τόν ἕλληνα λόγον στήν ἀρχαία, τή «λόγια», ἀλλά καί τήν κοινή καθομιλουμένη μορφή του, μέ καθαρότητα, σαφήνεια, γλυκύτητα καί ἁπλότητα, ὥστε τά κείμενά του νά εἶναι εὐχάριστα καί νά γίνονται καταληπτά ἀπό ὅλους τούς ἀναγνῶστες τους ἀνεξαρτήτως μορφώσεως.

Ἡ προσέγγιση τῶν θεμάτων πού διαπραγματεύεται γίνεται πάντα μέ ἐπιστημονική ἀκρίβεια καί συγχρόνως μέ ἀπαράμιλλη ἁπλότητα καί πρωτοτυπία. Ἡ πρωτοτυπία ἔγκειται στό ὅτι ἅπτεται σέ πολλά κείμενά του ἀκραιφνῶν θεολογικῶν ζητημάτων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί ζωῆς, τά ὁποῖα χειρίζεται καί ἐπεξεργάζεται μέ καταπληκτική εὐχέρεια καί τά προσφέρει μέ ἐξιδιασμένη ἁπλότητα στό ἀναγνωστικό τους κοινό. Ἡ γλαφυρότητα καί ἡ χάρη, στά κείμενα τοῦ σεβαστοῦ μας καθηγητῆ, εἶναι μοναδική, ἰδίως σέ θέματα λειτουργικῆς ἔρευνας καί πατερικῆς θεολογίας, ὅπως καί σέ τομεῖς πού ἅπτονται τῶν λειτουργικῶν τεχνῶν τῆς ὑμνολογίας, τῆς μουσικῆς καί τῆς ὀρθοδόξου ζωγραφικῆς.

Τό ὑπό παρουσίαση πόνημα τοῦ ἐλλογ. καθηγητῆ "Γιά μιά λειτουργική ὀρθόδοξη πνευματικότητα", συμπυκνώνει στίς σελίδες του, μέ τά θέματα πού διαπραγματεύεται, τά σημαντικότερα στοιχεῖα τῆς λειτουργικῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος, τά ὁποῖα, ὅπως σημειώνει στόν πρόλογό του, «προσπαθεῖ νά φέρει κοντά στόν σημερινό ἀναγνώστη».

Τό βιβλίο χωρίζεται σέ τρία μέρη.

Τό Α΄ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΠΡΟΟΙΜΙΑ χωρίζεται σέ δύο μέρη. 1. Λειτουργική Ὀρθόδοξη πνευματικότητα. Τό μέρος αὐτό ὑποδιαιρεῖται στά κεφάλαια: α) Ἀναπνέει καί ζῆ λειτουργικά. β) Εἰκόνα, τροπάρι, συναξάρι. γ) Πνευματική ζωή. δ) Ἐκκλησία καί λειτουργικές τέχνες. ε) Βυζαντινή ἁγιογραφία-εἰκονογραφία. στ) Ἐκκλησιαστική λογοτεχνία: ὑμνογραφία. ζ) Ἐκκλησιαστική λογοτεχνία: ἁγιολογικά κείμενα καί η) Βυζαντινή ἐκκλησιαστική μουσική. 2. Προοίμιο στήν Ὀρθόδοξη λειτουργική πνευματικότητα.

Τό Β΄ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ χωρίζεται στά ἑξῆς μέρη: 1. Ἡ ἁγιογραφία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας 2. Ἡ μουσική τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας 3. Βυζαντινή μουσική καί Θεία Λατρεία καί 4. Ἐκκλησιαστική λογοτεχνία.

Τό Γ΄ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΟΡΘΟΠΡΑΞΙΑ, περιλαμβάνει τά κεφάλαια: 1. «Ἥλιος ἐν σπαργάνοις» Προσεγγίσεις τοῦ μυστηρίου τῆς Γεννήσεως, 2. Ἡ πράξη καί ἡ θεωρία στήν Ὀρθοδοξία 3. Ἐπανάγαγε εἰς τό βάθος, 4. «Παθοκτόνοι καί οὐ σωματοκτόνοι» καί 5. Ἡ κατάνυξη.

Ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου καί ὡς πανεπιστημιακός δάσκαλος ἀλλά καί ὡς ζωντανό μέλος τῆς Ἐκκλησίας γνωρίζει καί ψηλαφεῖ τίς πληγές πού ἄφησαν στό σῶμα τῆς ἁγίας Ὀρθοδοξίας οἱ κατά καιρούς Καισαροπαπισμοί καί ἐπώδυνες αἰχμαλωσίες ἀπό τά πανάρχαια χρόνια ὡς τά νεώτερα καί στίς μέρες μας, πού ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ δοκιμάζεται παν-

τοιοτρόπως καί ἡ Παράδοσή της κινδυνεύει νά ἀλλοιωθεῖ. Καί ἐνῶ γνωρίζει τά αἴτια πού συνέβαλαν καί συμβάλλουν σ' αὐτό, προτιμᾶ νά μήν ἀσχοληθεῖ μέ αὐτά, ἀλλά ἔχει τήν πρόθεση «νά ἀνιχνεύσει, τό κατά δύναμη, τίς πιθανές ὁδούς, πού θά μποροῦσαν νά χρησιμεύσουν ὡς ἄλλος "μίτος Ἀριάδνης» γιά νά βγοῦμε ἀπό τοῦτο τό φοβερό ἀδιέξοδο, ὅπου μᾶς ἔφερε ὁ «συσχηματισμός μέ τόν νῦν αἰώνα, τόν ἀπατεώνα». Καί ἀσφαλέστερη μέθοδο, ὡς σοφός παιδαγωγός, γι' αὐτή τήν ἀνίχνευση κρίνει τή σφυγμομέτρηση τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, πού ἔγκειται στή σχέση του μέ τήν Ἐκκλησία, ἄν ἀναπνέει, δηλαδή, καί ζῆ λειτουργικά, γιατί αὐτός εἶναι ὁ ὀμφάλιος λῶρος πού τόν συνδέει, ὡς μέλος τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν κεφαλή της, τόν Χριστό, καί γι' αὐτό πρέπει νά προσπαθήσουμε νά τόν κρατήσουμε ζωντανό καί ἄρρηκτο, γιατί δέν πρέπει νά κοπεῖ ποτέ. Ἄν κοπεῖ, τότε ὁ λαός ὁδηγεῖται στήν αἵρεση, στήν ἀποκοπή ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, στό ναυάγιο καί τήν ψυχική ἀπώλεια.

Τό βιβλίο γράφηκε μέ αὐτόν τόν καημό, γι' αὐτό καί ὁ σκοπός του εἶναι ἕνας: νά προσφέρει μέ ἁπλά λόγια στόν σύγχρονο πιστό πνευματική τροφή, γιά νά νιώσει ὥς τά κατάβαθα τῆς ὑπάρξεώς του τήν ἀναγεννητική πνοή, πού βγαίνει ἀπό καθετί πού ἀναφέρεται καί συμβάλλει στήν ὀρθόδοξη λατρεία καί παράδοση. Νά ἀντιληφθεῖ πώς μέσα στό μυροβόλο περιβόλι τῆς Ὀρθοδοξίας ὅλα εὐωδιάζουν, καί τά θεώμενα καί τά τελούμενα. Ὅλα ἐξαγιάζονται· καί τά κτίρια τῶν ναῶν μέ τόν ἀρχιτεκτονικό τους προσδιορισμό ὡς κατοικητήρια τοῦ «ἀκτίστου» καί «ἀκαταλήπτου» Θεοῦ, καί οἱ ἱστορημένες μορφές τῶν ἁγίων πού ἁπλώνονται στούς τοίχους καί ἡ μουσική ἁρμοδεμένη μέ τήν ποίηση καθώς εἶναι, σκορποῦν θεία κατάνυξη καί ὁδηγοῦν τόν ἄνθρωπο σέ ὑψηλότερες κορυφές, δείχνοντάς του τόν οὐρανό, τά νοητά κάλλη τοῦ παραδείσου.

Τό βιβλίο αὐτό εἶναι ἕνας πανέμορφος λειμώνας, πού, πέρα ἀπό τόν διδακτικό καί ἑρμηνευτικό του λόγο, διανθισμένο ἀπό ἀνέκδοτα ἁγίων Γερόντων, τροφοδοτεῖ τό πνεῦμα καί τήν καρδιά μας ἀπό τήν ἀέναο πηγή τοῦ ζωαρχικοῦ Πνεύματος μέ τήν αὔρα τῆς ἡσυχίας καί τῆς νήψεως, τόσο ἀπαραίτητα πνευματικά ἐφόδια μέσα στόν ἀπνευμάτιστο καί πολυτάραχο κόσμο πού ζοῦμε.

Ἰδιαίτερης προσοχῆς εἶναι τό κεφάλαιο πού τιτλοφορεῖται: *Ἡ πράξη καί ἡ θεωρία στήν Ὀρθοδοξία.* Ἐδῶ ὁ συγγραφέας ἐπιχειρεῖ ἕνα ἐπιτυχημένο ψυχογράφημα τῶν συγχρόνων ὀρθοδόξων χριστιανῶν: *«Ἔχουμε»*, γράφει, *«μιά πληθώρα κατ' ἐπίφασιν ὀρθοδοξολογούντων, πού τολμᾶ νά πεῖ κανείς πώς, ἄν ὅλοι αὐτοί ἦταν ὄχι φανατικοί ὀπαδοί τῆς Ὀ ρ θ ο δ ο ξ ο λ ο γ ί α ς , ἀλλά τῆς Ὀρθοπραξίας, πού θέλει ἡ ἁγία Ὀρθοδοξία μας, τότε τά πράγματα θά ἦταν καλύτερα. Ἡ ἀγάπη καί ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ θά βασίλευε ἀνάμεσά μας».*

Θά κλείσομε τήν εὐσύνοπτη αὐτή καί, ὁπωσδήποτε, ἀτελῆ παρουσίαση τοῦ βιβλίου μέ ἕνα ἀνέκδοτο, πού ἀναφέρεται στό θέμα τῆς νηστείας, ἀφοῦ τονίσομε πρῶτα ὅτι οἱ Κανόνες πού ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει καθιερώσει γιά τή νηστεία δέν χωρίζουν τό σῶμα ἀπό τήν ψυχή, οὔτε τά πνευματικά ἀπό τά ὑλικά. Ἀντίθετα, προσπαθοῦν νά κάνουν ἁρμονική τή συμβίωσή τους, γιά νά μή βλάψει τό σῶμα τήν ψυχή καί ἡ ψυχή τό σῶμα, μιά πού τό ἕνα ἐπιθυμεῖ τ' ἀντίθετο ἀπό τ' ἄλλο. Λέει λοιπόν τό ἀνέκδοτο:

Συναντήθηκαν κάποτε, ἕνας πολύ παχύς μ' ἕνα πολύ ἐγκρατῆ καί λεπτόσαρκο, καί χαιρετίστηκαν. Ὁ χονδρός καί πολύσαρκος εἶπε στόν λιπόσαρκο: «Καλῶς ἦρθες, πνεῦμα δίχως σῶμα»! Καί ὁ πολύ ἀδύνατος τοῦ ἀπάντησε: «Καλῶς σέ βρῆκα, σῶμα δίχως πνεῦμα»! Τό χαριτωμένο καί τόσον ἀστεῖο στούς χαιρετισμούς αὐτούς, δείχνει πώς ἡ συζυγία τοῦ σώματος καί τοῦ πνεύματος εἶχε πολλές δυσαρμονίες, στίς ὁποῖες ὁδήγησε πρίν ἀπ' ὅλα ἡ ὑπερβολή. Οἱ Πατέρες μ' ἐπιμονή μᾶς διδάσκουν, πώς ἡ νηστεία ἔχει σκοπό νά μᾶς κάμει νά εἴμαστε «παθοκτόνοι καί ὄχι σωματοκτόνοι»!

Εὐχαριστοῦμε τόν κύριο Καθηγητή, πού μέσα ἀπό τίς γραμμές καί αὐτοῦ τοῦ βιβλίου του, μᾶς καλεῖ νά ἀφουγκραστοῦμε καί νά βιώσουμε τόν περιχωρητικό θεολογικό λόγο τῆς ἁγίας μᾶς Ὀρθοδοξίας ὡς ὀ ρ θ ο π ρ α ξ ί α ς , στό αἰώνιο παρόν τοῦ λειτουργικοῦ χρόνου, μέσα ἀπό τίς λειτουργικές τέχνες τῆς Ἐκκλησίας. ■

Ὁ κέδρος, ἡ πεύκη καί τό κυπαρίσσι

Παρασκευῆς Μαντικοῦ, δασκάλας

«Ὡς κέδρος Χριστέ, τῶν ἐχθρῶν τό φρύαγμα (τήν αὐθάδεια)
συνέτριψας ἑκουσίως Δέσποτα ἐν τῇ κυπαρίσσῳ ὡς ηὐδόκησας,
καί τῇ πεύκῃ καί κέδρῳ, σαρκί συνανυψούμενος».

Ὁ κέδρος

Τό γένος κέδρος (Cedrus) περιλαμβάνει τρία εἴδη: τήν ἀτλαντική (Β. Ἀφρική), τήν δεοδάρα τῶν Ἰμαλάϊων, ἡ κορυφή τῆς ὁποίας στρέφεται πρός τά κάτω καί τήν κέδρο τοῦ Λιβάνου πού εὐδοκιμεῖ στή Μ. Ἀνατολή (Λίβανος), στή νότια Μ. Ἀσία καί στήν Κύπρο. Στήν Ἑλλάδα (Κρήτη καί Νάξο) τά φυτά μέ τήν ὀνομασία «κέδρα ἤ κέθρα», δέν ἀνήκουν στό γένος κέδρος ἀλλά στό γένος Juniperus τῆς οἰκογένειας κυπαρισσίδες. Στήν ἀρχαιότητα ὁ Διοσκουρίδης ἀναφέρει τήν ἄρκευθο γνωστή καί ὡς «μικρά καί ἀκανθώδη κέδρο» κλαδάκια τῆς ὁποίας ἔριχναν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες στή φωτιά γιά νά σκορπίσουν τό κακό. Σέ πολλές περιοχές τῆς πατρίδας μας ἀναφέρεται καί ὡς ἀγριοκυπαρίσσι. Ἡ ρητίνη καί τό ἔλαιο τῶν κέδρων καί τῆς ἀρκεύθου χρησιμοποιοῦνταν στήν ἰατρική καθώς καί στή μουμιοποίηση τῶν Φαραώ τῆς Αἰγύπτου. Τό ἀφέψημα τῶν φυτῶν αὐτῶν φέρνει μακροζωία, ἀφοῦ γεμίζει μέ ζωτικότητα τόν ἀνθρώπινο ὀργανισμό καί γενικά ἐνισχύει ὅλες τίς λειτουργίες του.

Οἱ κέδροι εἶναι μεγάλα (60 μ. ὕψος) καί μακρόβια δέντρα (2.500 ἔτη ζωῆς) μέ στερεό καί εὔοσμο ξύλο. Τό ξύλο τοῦ κέδρου εἶναι μεγάλης διάρκειας, ἄσηπτο (δέν ὑπόκειται σέ σήψη), χωρίς ρόζους, σκληρό καί ἀρωματικό. Ἦταν περιζήτητο γιά ἔπιπλα καί ξύλινα μέρη πολυτελοῦς οἰκοδομῆς. Ξύλα ἀπό κέδρους τοῦ Λιβάνου χρησιμοποιήθηκαν γιά τήν κατασκευή τοῦ ναοῦ τῆς Ἐφέσου καί ὁ Σολομώντας προμηθεύτηκε ἀπό τόν Χιράμ, βασιλιά τῆς Τύρου, ξύλα ἀπό κέδρο γιά τόν ναό του καί τό ἀνάκτορό του. Ὁ Ἰμπραήμ τῆς Αἰγύπτου, ὅταν κατέλαβε τή Συρία, γιά νά προστατέψει τά δέντρα, διέταξε τούς Μαρωνίτες νά βάλουν δασοφύλακες στά δάση τῶν κέδρων. Στίς κοιλάδες τοῦ Λιβάνου, τόν μήνα Ἰούνιο, οἱ κάτοικοι τελοῦσαν κάτω ἀπό τά πυκνά φυλλώματα τῶν κέδρων λειτουργία. Οἱ Αἰγύπτιοι καί οἱ Φοίνικες χρησιμοποιοῦσαν τό ξύλο τῶν κέδρων τοῦ Λιβάνου γιά τή ναυπήγηση τῶν πλοίων τους. Οἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου, γνωστοί καί ὡς κέδροι τοῦ Θεοῦ, ἀνήκουν στά μνημεῖα παγκόσμιας κληρονομιᾶς τῆς UNESCO.

«Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθίσει καί ὡς ἡ κέδρος ἡ ἐν τῷ Λιβάνῳ πληθυνθήσεται».

Ὁ προφητάνακτας Δαυίδ ἀναφέρεται πολλές φορές στούς ψαλμούς του στούς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Ὁ δίκαιος ἄνθρωπος, γράφει, θά ἀνθίσει ὡς ὁ ἀειθαλής καί μηδέποτε μαραινόμενος φοῖνιξ, ὡς ἡ ἐν τῷ Λιβάνῳ ὑπερύψηλος καί πολύριζος κέδρος θά αὐξηθεῖ. Ἔτσι θαλερός καί εὐτυχής θά παραμένει ὁ εὐσεβής καί δίκαιος (Ψαλμ. 91,13). Στόν προοιμιακό ψαλμό γίνεται πάλι λόγος γιά *«τάς πελώριους κέδρους τοῦ Λιβάνου, περί τῆς αὐξήσεως τῶν ὁποίων καμμία φροντίδα δέν κατέβαλεν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐφύτευσας ταύτας σύ»* (Ψαλμ. 103,16). Ὅταν ὁ Δαυίδ ἔγινε βασιλιάς στήν Ἱερουσαλήμ ἔχτισε ἕνα θαυμάσιο ἀνάκτορο, ψηλά στή βόρεια κορυφή τῆς πόλης. Οἱ τοῖχοι του ἦταν ἐπενδυμένοι μέ ξύλο κέδρου καί δοκάρια ἀπό κέδρο στήριζαν τίς στέγες[5]. Ἀπ' τήν κοιλάδα τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων ἤ τοῦ Ἰωσαφάτ ἤ τῆς Γεθσημανῆ, πέρασε πολλές φορές ὁ Δαυίδ σέ κατάσταση θλίψεως, ὅταν τόν καταδίωκε ὁ γιός του Ἀβεσαλώμ καθώς κι ὁ Κύριος πηγαίνοντας ἤ ἐπιστρέφοντας ἀπό τό ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

(συνέχεια στή σελίδα 23)

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΗΧΗΤΗΡΙΟΣ ΕΠΙ ΤΗ ΕΝΑΡΞΕΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

†ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ΧΑΡΙΣ ΕΙΗ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ,
ΠΑΡ' ΗΜΩΝ ΔΕ ΕΥΧΗ, ΕΥΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΡΗΣΙΣ

«Τὸ στάδιον τῶν ἀρετῶν ἠνέῳκται· οἱ βουλόμενοι ἀθλῆσαι εἰσέλθετε» (στιχηρὸν ἰδιόμελον τοῦ Τριῳδίου, Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς).

Ἀδελφοὶ καὶ Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Διὰ τῆς θεοπνεύστου ρήσεως τῆς ἐλεημοσύνης τοῦ Κυρίου καὶ τῶν κριμάτων αὐτῆς, εἰσάγει καὶ ἐφέτος πάντας τοὺς Ὀρθοδόξους πιστοὺς εἰς τὸ «μυστήριον» τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρκοστῆς ὁ ἱερὸς Ψαλμῳδὸς ἀναφωνῶν: «Ποιῶν ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος καὶ κρῖμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις» (Ψαλμ. 102, 6). Διότι ὁ Κύριος «ἐμπιπλᾷ ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν μας καὶ ἀνακαινίζει ὡς ἀετοῦ τὴν νεότητά μας» (πρβλ. ὅ. π. 5).

Ὡς γνωστόν, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ, ἕκαστος ἄνθρωπος, πλασθεὶς κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, ἀποτελεῖ ναὸν Κυρίου. Πολὺ δὲ περισσότερον ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν καὶ ἐχρίσθημεν διὰ τοῦ Ἁγίου Μύρου καὶ ἐνεκεντρίσθημεν εἰς τὴν καλλιέλαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἴμεθα ναοὶ τοῦ ἐν ἡμῖν οἰκοῦντος Ἁγίου Πνεύματος, ἀκόμη καὶ ἐὰν διὰ ποικίλων ἁμαρτιῶν, ἑκουσίων ἢ ἀκουσίων, ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ τοῦ Κυρίου: «εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει» (Β΄ Τιμ. β΄, 13).

Διὰ τοῦ ρύπου ὅμως τῆς ἁμαρτίας κωλύεται ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ ἐνεργῇ ἐν ἡμῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ Ἁγία ἡμῶν Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ὥρισε τὴν ἀρχομένην περίοδον τῶν νηστειῶν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἵνα κατ' αὐτὴν καθάρωμεν ἑαυτοὺς διὰ τῆς μετανοίας καὶ γενώμεθα ἄξιοι νὰ ὑποδεχθῶμεν τὰ ζωοποιὰ Πάθη καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν λαμπροφόρον Ἔγερσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Δεῦρο τάλαινα ψυχή, σὺν τῇ σαρκί σου τῷ πάντων Κτίστῃ, ἐξομολογοῦ· καὶ ἀπόσχου λοιπόν, τῆς πρὶν ἀλογίας, καὶ προσάγαγε Θεῷ, ἐν μετανοίᾳ δάκρυα», καλεῖ πάντας τοὺς πιστοὺς ὁ ποιητὴς τοῦ Μεγάλου Κανόνος Ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης (τροπάριον α΄ᾠδῆς).

Ἡ Ἐκκλησία, μεριμνῶσα διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ πνευματικὴν τελείωσίν μας, ἀνοίγει εἰς πάντα τὰ μέλη αὐτῆς τὸν παρόντα καιρὸν τῆς μετανοίας, προτρέπουσα συγχρόνως αὐτὰ νὰ πολεμήσουν τὸν φιλόϋλον καὶ φιλοκτήμονα βίον, ὁ ὁποῖος ὡς «βαρὺς κλοιός» κρατεῖ τὴν ψυχὴν χοϊκὴν καὶ συρομένην ἐπὶ γῆς, μὴ δυναμένην νὰ ἀνοίξῃ τὰς πτέρυγας αὐτῆς πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Τοιουτοτρόπως, διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῶν καθαρτικῶν δακρύων, ἐνδυόμεθα καὶ πάλιν τὸ πρωτόκτιστον κάλλος καὶ τὴν θεοϋφαντον στολήν, τὴν ὁποίαν ἀπωλέσαμεν μετὰ τὴν πτῶσιν, περιβληθέντες «τὸν στολισμὸν τῆς αἰσχύνης, καθάπερ φύλλα συκῆς».

Ἀποτελεῖ, ταυτοχρόνως, ἡ νηστεία καὶ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ βρωμάτων καὶ ἀπὸ «διαλογισμῶν ματαίων καὶ ἐνθυμήσεων πονηρῶν» ἀφετηρίαν διὰ τὴν ὀρθήν, μεμετρημένην καὶ σώφρονα διαχείρισιν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, μὲ προοπτικὴν τὴν κοινὴν ὠφέλειαν, οὕτως ὥστε νὰ ἐκμηδενίζωνται αἱ ἀρνητικαὶ καὶ διὰ τὸ κοινωνικὸν καὶ φυσικὸν περιβάλλον ἐπιπτώσεις ἐκ τῆς ἀλόγου χρήσεώς των καὶ νὰ παραμένῃ μόνον ἡ «νηστεία τῆς ἐλεημοσύνης», ἡ ὁποία νὰ μὴ «γίνηται κρῖμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις», ἀλλὰ ἔλεος καὶ χάρις καὶ ἀνακούφισις εἰς αὐτοὺς καὶ διὰ τὴν πορείαν μας πρὸς τό «καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ» (Μέγας Βασίλειος).

Τοιουτοτρόπως, διὰ τῆς ἐγκρατοῦς χρήσεως, ἁγιάζεται καὶ ἡ ὕλη καὶ ἡ ζωὴ μας, καθότι ἡ φθαρτὴ ὕλη ἀποτελεῖ οὐχὶ τὸν αὐτοσκοπόν, ἀλλὰ τὸ μέσον τοῦ ἁγιασμοῦ. Συνεπῶς, καὶ διὰ τοὺς ἔχοντας καὶ κατέχοντας πλουσίους τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς, ἡ νηστεία πρέπει νὰ ἀποτελῇ ἀφορμὴν ἐγκρατείας, μὲ τελικὸν σκοπόν «περισσεύειν αὐτοὺς ἐν τῇ

ἐλπίδι ἐν δυνάμει Πνεύματος Ἁγίου», κατὰ τὴν ρῆσιν τοῦ μεγαλορρήμονος Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου (πρβλ. Ρωμ. ιε΄, 13) καὶ ἀποβλέπειν καὶ εἰς τοὺς σημερινοὺς πτωχούς «Λαζάρους» τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς προσφυγιᾶς.

Πέραν ὅμως τούτων, δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τῆς νηστείας καὶ τῆς ἐγκρατείας, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ ταύτας εὐαρέστους τῷ Κυρίῳ, καθὼς διδάσκει ὁ ἀδελφόθεος Ἀπόστολος Ἰάκωβος, λέγων: «θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου» (Ἰακ. α΄, 27). Διότι δὲν θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν ἀφθόνως παρέχει ἡ νηστεία καὶ ἡ ἐγκράτεια, ἁπλῶς καὶ μόνον διὰ τῆς ἀσιτίας καὶ τῆς ἀποχῆς ἀπὸ τῶν ὑλικῶν τροφῶν: «Εἰ εἰς κρίσεις καὶ μάχας νηστεύετε καὶ τύπτετε πυγμαῖς ταπεινόν, ἵνατί μοι νηστεύετε;», ἀναρωτᾶται ὁ Προφήτης Ἡσαΐας (58, 4). «Οὐ ταύτην τὴν νηστείαν ἐξελεξάμην [...], ἀλλὰ [...] διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἴσαγε εἰς τὸν οἶκόν σου· ἐὰν ἴδῃς γυμνόν, περίβαλε...», λέγει καὶ παραγγέλλει ὁ Κύριός μας διὰ τῆς φωνῆς τοῦ Προφήτου Αὐτοῦ (Ἡσ. 58, 5-7).

Ἰδιαιτέρως σήμερον ἡ οἰκονομικὴ κρίσις, ἡ προσφυγιὰ καὶ αἱ ποικιλότροποι δυσχέρειαι, αἱ ὁποῖαι παγκοσμίως ἐμφανίζονται, μάλιστα δὲ εἰς ὡρισμένους λαοὺς καὶ χώρας, παρέχουν εἰς ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους τὴν δυνατότητα νὰ καλλιεργήσωμεν τὸ γνήσιον τοῦτο πνεῦμα τῆς νηστείας, συνδυάζοντες τὴν ἀποχὴν τῶν βρωμάτων μὲ ἔργα φιλανθρωπίας καὶ ἀλληλεγγύης πρὸς τοὺς ἔχοντας ἄμεσον ἀνάγκην ἀδελφούς μας, τοὺς πάσχοντας, τοὺς ἐνδεεῖς καὶ πένητας, τοὺς ἀστέγους καὶ πρόσφυγας, τοὺς μὴ ἔχοντας «ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ» (Ματθ. η΄, 20), αὐτοὺς τούς ὁποίους αἱ σκληραὶ περιστάσεις τοῦ πολέμου καὶ τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν θλίψεων ἀναγκάζουν νὰ ἐγκαταλείπουν τὰς πατρογονικὰς ἑστίας των καὶ νὰ ταξιδεύουν ἐν μέσῳ πολλῶν κινδύνων καὶ θλίψεων καὶ κόπων.

Ὅταν ἡ νηστεία μας συνοδεύηται ἀπὸ τοιαύτην αὔξησιν τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἀγάπης μας πρὸς τὸν ἐλάχιστον ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου, ἀνεξαρτήτως φυλῆς, θρησκείας, γλώσσης καὶ καταγωγῆς, τότε αὕτη θὰ ἀναβαίνῃ ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ ὡς θυμίαμα εὔοσμον καὶ ἄγγελοι θὰ συμπαρίστανται εἰς ἡμᾶς νηστεύοντας, ὅπως διηκόνουν τὸν Κύριον εἰς τὴν ἔρημον.

Ἀπὸ καρδίας εὐχόμεθα ἀδελφικῶς καὶ πατρικῶς εἰς ἅπαντας τὸ ἀρχόμενον στάδιον τῶν Ἁγίων Νηστειῶν νὰ εἶναι καρποφόρον καὶ ἁγιαστικόν, πλῆρες χάριτος καὶ ἁγιασμοῦ, καὶ ὅπως ἀξιώσῃ ἡμᾶς ὁ Θεὸς νὰ προσέλθωμεν ἀπροσκόπτως εἰς τὸν αἰώνιον ζωοποιὸν Κρατῆρα, τὴν ζωηφόρον Πλευρὰν τοῦ Κυρίου, «ἐξ ἧς ὁ διπλοῦς ἡμῖν ἐξέβλυσε, κρουνὸς τῆς ἀφέσεως καὶ γνώσεως» (Μέγας Κανών, τροπάριον τῆς δ΄ ᾠδῆς).

Αὐτοῦ ἡ Θεία Χάρις καὶ τὸ ἄπειρον Ἔλεος εἴησαν μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, ὥστε ἐν τοιούτῳ εὐαγγελικῷ φρονήματι χαρισθῇ ἡμῖν ἡ ἑορτὴ τῶν ἑορτῶν καὶ ἡ πανήγυρις τῶν πανηγύρεων, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ὧι ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ εὐχαριστία νῦν καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἁγία καὶ Μεγάλη Τεσσαρακοστὴ ,βις΄

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως
διάπυρος πρός Θεόν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΕΠΙ ΤΩ ΑΓΙΩι ΠΑΣΧΑ

†ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΩΣ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ὁλοκαρδίως σᾶς ἀπευθύνομεν ἀπὸ τῆς ἕδρας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸν χαρμόσυνον χαιρετισμὸν «Χριστὸς Ἀνέστη!». Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ κέντρον τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεώς μας. Χωρὶς τὴν Ἀνάστασιν ἡ πίστις ἡμῶν εἶναι «κενή» (Α΄ Κορ. ιε΄, 14). Ὁ Θεὸς Λόγος μὲ τὴν Ἀνάστασίν Του ἀφθαρτοποίησε καὶ ἐθέωσε τὸν τετραυματισμένον καὶ ἀμαυρωμένον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντα ἄνθρωπον, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν καὶ πάλιν τὴν δυνατότητα τοῦ καθ' ὁμοίωσιν, τοῦ ὁποίου ἀπεστερήθη διὰ τῆς παρακοῆς.

Τί σημαίνει, ὅμως, ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ἡ νίκη τῆς ζωῆς κατὰ τοῦ θανάτου, μέσα εἰς ἕνα κόσμον βίας καὶ πολέμων, ἐν ὀνόματι μάλιστα τῆς θρησκείας καὶ τοῦ Θεοῦ;

Πολλοὶ σοφοὶ προσεπάθησαν νὰ ἐξεύρουν λύσιν εἰς τὸ πρόβλημα τοῦ θανάτου καὶ νὰ τὸ ὑπερβοῦν διὰ διαφόρων θεωριῶν. Ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ἑορτάζομεν τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ κηρύσσομεν εὐθαρσῶς τὴν κατάργησιν τοῦ θανάτου.

Γνωρίζομεν ὅτι χορηγὸς τῆς ζωῆς εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ Ὁποίῳ «ζωὴ ἦν» (Ἰωάν. α΄, 4). Ἔχομεν τὴν χαροποιὸν ἐμπειρίαν τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἐνικήθη ὁ θάνατος διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. «Χαρᾶς τὰ πάντα πεπλήρωται, τῆς ἀναστάσεως τὴν πεῖραν εἰληφότα». Αὐτὴ ἡ πίστις καταυγάζει ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, συμπυκνοῦται δὲ ἐν τῇ Θείᾳ Εὐχαριστίᾳ. Τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον κυρίως ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διέσωσε τὴν Θείαν Εὐχαριστίαν ὡς κέντρον τῆς ζωῆς καὶ τῆς πνευματικότητός της εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένον μὲ τὸ ὅτι ἡ Ἀνάστασις εἶναι ὁ πυρὴν τῆς πίστεως, τῆς λατρείας καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἤθους. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ εὐχαριστιακὴ λειτουργία εἶναι πάντοτε πανηγυρικὴ καὶ χαρμόσυνος καὶ συνδέεται πρωτίστως μὲ τὴν Κυριακήν, τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Ἡ πλέον συγκλονιστικὴ ἔκφρασις καὶ ἑρμηνεία τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς καινοποιητικῆς δυνάμεώς της εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς καθόδου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἅδην, ὅπως τὴν θαυμάζομεν εἰς τὴν ἐνταῦθα Μονὴν τῆς Χώρας. Ὁ Κύριος τῆς δόξης κατελθὼν μέχρις Ἅδου ταμείων καὶ συντρίψας τὰς Πύλας αὐτοῦ, ἀναδύεται νικηφόρος συνανιστῶν ἑαυτῷ τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν, ὁλόκληρον δηλαδὴ τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τῶν Ἐσχάτων. «Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός, οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια». Ἡ κτίσις διαβαίνει ἀπὸ τὸ ζοφερὸν βασίλειον τοῦ θανάτου εἰς τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ πιστός, Ἀναστάσεως κοινωνός, καλεῖται νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. α΄, 8).

Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, βιοῦσα τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως συγχρόνως, μᾶς καλεῖ σήμερον νὰ «προσέλθωμεν λαμπαδηφόροι» καὶ νὰ «συνεορτάσωμεν Πάσχα Θεοῦ τὸ σωτήριον».

Διότι, διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος ἐγίναμεν ἕνας λαὸς ἡ ἀνθρωπότης· ἡνώθημεν εἰς ἓν σῶμα. Μὲ τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν Ἀνάστασίν Του ὁ Χριστὸς ἐθανάτωσεν ὁριστικῶς τὴν ὑπάρχουσαν ἔχθραν. Τοιουτοτρόπως, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας, ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς συμφιλιώσεως τῶν πάντων, ἡ Ἐκκλησία τῆς ἀγάπης πρὸς πάντας, φίλους καὶ ἐχθρούς. Ὅλοι συμφιλιωμένοι, πλήρεις νέας ζωῆς, ζωῆς ἀληθινῆς, γινόμεθα συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ (πρβλ. Ἐφ. β΄, 15-20).

Ἀτυχῶς, σήμερον ἡ τρομοκρατία, οἱ πόλεμοι καὶ γενικώτερον ἡ ἀφαίρεσις τῆς ζωῆς ἀνθρώπων συνεχίζονται. Ὁ θρῆνος καὶ ἡ ἀγωνία τῶν θυμάτων, διαδιδόμενοι μάλιστα ταχύτατα διὰ τῶν συγχρόνων τεχνολογικῶν μέσων, διασχίζουν τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ σπαράσσουν τὴν καρδίαν μας. Διὰ τοῦτο οἱ ἡγέται τῆς ἀνθρωπότητος, πολιτικοὶ καὶ πνευματικοὶ καὶ ἐκκλησιαστικοί, ἔχομεν καθῆκον καὶ χρέος ἀγάπης νὰ ἐνεργῶμεν πᾶν ὅ,τι ἐνδείκνυται διὰ τὴν ἀποφυγὴν αὐτῶν τῶν ἐκρύθμων καταστάσεων.

Ἐν μέσῳ αὐτοῦ τοῦ σημερινοῦ «κόσμου τοῦ παραλόγου», ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ καλούμεθα νὰ δώσωμεν τὴν καλὴν μαρτυρίαν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς προσφορᾶς πρὸς τὸν συνάνθρωπον, ἀγάπης καὶ μόνον.

Τὸ Πάσχα δὲν εἶναι διὰ τοὺς ὀρθοδόξους πιστοὺς μία στιγμιαία ἀπόδρασις ἀπὸ τὴν στυγνὴν πραγματικότητα τοῦ κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, εἶναι ἡ ἀκλόνητος βεβαιότης ὅτι ὁ θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν Χριστὸς εἶναι μεθ' ἡμῶν «πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματ. κη΄, 20).

Αὐτό, τέκνα καὶ ἀδελφοί, εἶναι καὶ ἐφέτος τὸ ἀναστάσιμον μήνυμα τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ὀρθοδοξίας Κέντρου, πρὸς ὅλους τοὺς συνανθρώπους μας: ὅτι ἀνέστη Χριστὸς καὶ κατήργηται τὸ κράτος τοῦ θανάτου· τὸ κράτος τῆς ἐξουσίας τοῦ ἰσχυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀδυνάτου· καὶ ὅτι μόνον «ζωὴ πολιτεύεται» καὶ ἀγάπης θαλπωρὴ καὶ ἐλέους ἄβυσσος καὶ Χάριτος ἀκενώτου τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ, ἡ ὁποία καλύπτει πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον· ἀρκεῖ οἱ ἄνθρωποι νὰ κατανοήσωμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων (πρβλ. Ἰωάν, α΄, 3-4). Αὐτὸ εἶναι τὸ μήνυμα ἡμῶν πρὸς πάντας τοὺς πολιτικοὺς καὶ πνευματικοὺς ἡγέτας τοῦ κόσμου τούτου.

Δεῦτε, λοιπόν, λάβετε, φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς τοῦ Φαναρίου, τὸ ὁποῖον, ὡς φῶς Χριστοῦ, ὡς φῶς ἀγάπης, φαίνει πᾶσι· καὶ ἐν Αὐτῷ «σκοτία οὐκ ἔστιν οὐδεμία» (πρβλ. Α΄ Ἰωάν. α΄, 5). Ἂς ἑνωτισθῶμεν, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἀγάπης καὶ ἂς ἀπαλύνωμεν οἱ Ὀρθόδοξοι τὸν πόνον τῆς συγχρόνου ἀνθρωπότητος, μὲ τὴν ἰδικήν μας ἀγάπην καὶ θυσίαν.

Δόξα τῷ χορηγῷ τῆς ζωῆς, τῷ δείξαντι τὸ φῶς καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων προσωπικῶς, δόξα τῷ Βασιλεῖ τῆς δόξης Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ Νικητῇ τοῦ θανάτου καὶ ἀρχηγῷ τῆς ζωῆς.

Φανάριον, Ἅγιον Πάσχα ,βις΄

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως
διάπυρος πρός Χριστόν Ἀναστάντα
εὐχέτης πάντων ὑμῶν

ΠΑΣΧΑΛΙΟΝ ΜΗΝΥΜΑ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΚΥΡΙΛΛΟΣ

διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
Μητροπολίτης τῆς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Ρόδου, πρὸς τὸν ἱερὸν κλῆρον
καὶ τὸν φιλόχριστον λαὸν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

«Πάσχα ἱερὸν ἡμῖν σήμερον ἀναδέδεικται, Πάσχα καινόν,
ἅγιον, Πάσχα μυστικόν, Πάσχα πανσεβάσμιον...».

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά.

Πάσχα ἑορτάζουμε σήμερα. Τὴν ἑορτὴ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος μας Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ πανηγυρίζουμε. Οἱ ἄνθρωποι κατεδίκασαν τὸν σαρκωθέντα Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐπεφύλαξαν τὸν πιὸ ἀτιμωτικὸ θάνατο, ὑψώνοντάς Τον πάνω στὸ ξύλο τοῦ Σταυροῦ. Ἐκεῖνος ὅμως, πάτησε τὴ δύναμη τοῦ θανάτου, κατέλυσε τὴν ἐξουσία του καὶ ἀνέστη τριήμερος ἀπὸ τοῦ τάφου. Ἀνέστη, «πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν», ἀναβιβάζοντας τὸ ἀνθρώπινο γένος ἀπὸ τὴ σκοτεινὴ φυλακὴ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου στὸ σωτήριο ὕψος τῆς ἐλευθερίας τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ.

Πάσχα σημαίνει «διάβαση», «πέρασμα», «ἔξοδο». Ἀρχικὰ ἡ λέξη αὐτὴ χρησιμοποιήθηκε γιὰ νὰ περιγράψει τὴν ἔξοδο τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὴν αἰγυπτιακὴ δουλεία πρὸς τὴν ἐλευθερία. Τὴν πορεία ἀπὸ τὴ χώρα τῆς φαραωνικῆς καταδυναστείας στὴ γῆ τῆς Ἐπαγγελίας. Ἐκεῖνο τὸ Πάσχα ἦταν ἡ προτύπωση τοῦ καινοῦ, τοῦ νέου Πάσχα, τοῦ Πάσχα τοῦ Κυρίου. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξε ἕνα «Πάσχα», μία διάβαση, ἕνα πέρασμα σὲ μία ἄλλης μορφῆς δεδοξασμένη ζωὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἐνεργεῖ ἔκτοτε καταλυτικὰ ἀνακαινίζοντας τὰ σύμπαντα, διαλύοντας τὰ κοσμικὰ σκοτάδια, γεμίζοντας τὰ πάντα μὲ τὸ φῶς τῆς ἐλπίδας γιὰ τὸ ξεκίνημα μίας ἄλλης βιοτῆς, καὶ φέρνοντας ὡς πολύτιμο καὶ ἀναφαίρετο δῶρο στὸν ἄνθρωπο τὴν ἀναστάσιμη προοπτικὴ τῆς ὑπάρξεώς του.

Ἑορτάζοντες τὸ Πάσχα τοῦ Κυρίου προσκαλούμαστε νὰ κοινωνήσουμε τοῦ θεϊκοῦ μυστηρίου του. Νὰ ζήσουμε ὑπαρξιακὰ τὴν δυναμική του, καταφάσκοντας καὶ ὑπερβαίνοντας ταυτόχρονα τὸ ἐξωτερικὸ σκηνικὸ τῆς ἑορτῆς. Νὰ ἐπιχειρήσουμε μὲ ἀπόλυτη συναίσθηση καὶ κατάφαση τῆς Ὀρθοδόξου χριστιανικῆς μας ταυτότητας τὴν προσωπική μας ἔξοδο καὶ διάβαση. Ἔξοδο ἀπὸ τὸν χῶρο τῆς ἀνασφάλειας, τῆς ἀβεβαιότητας, τοῦ φόβου, τῆς σύγχυσης καὶ τῆς ἀπογοήτευσης στὴν περιοχὴ τῆς ἐλπίδας, ἀναγνωρίζοντας βιωματικὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου προηγήθηκε τὸ Πάθος. Διάβαση ἀπὸ τὴ ζοφερὴ πραγματικότητα τοῦ ψεύδους, τῶν προσωπείων, τῶν ὑπολογισμῶν, τῶν σκοπιμοτήτων στὴ χώρα τῆς ἀλήθειας, τῆς ἀλήθειας ἔναντι τοῦ ἑαυτοῦ μας, τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἔξοδο ἀπὸ τὸν μαρασμὸ τοῦ ἀτομισμοῦ μας καὶ τὴν μοναξιὰ ποὺ αὐτὸς ἐπιφέρει στὴ ζωντάνια τῆς ἀνιδιοτελοῦς κοινωνίας μὲ τὸν συνάνθρωπό μας, μοιράζοντας συγχώρηση καὶ σκορπίζοντας ἀγάπη. Διάβαση, μὲ ἕνα λόγο, ἀπὸ τὴν ὑποδούλωσή μας στὰ πάθη καὶ τὴν ἁμαρτία στὴν ἐλευθερία ποὺ χαρίζει ὁ ἀναστημένος Χριστός.

Θὰ ἑορτάσουμε ἀληθινὰ τὸ Πάσχα μόνο ἐὰν τολμήσουμε τὴν ἔξοδο, ἐὰν ἀποφασίσουμε τὴ διάβαση. Τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ ἀπάντησή μας στὶς προκλήσεις τῶν καιρῶν μας. Ἡ κατὰ Χριστὸν ἀντίδρασή μας. Ἡ προσωπικὴ καὶ ὑπαρξιακή μας ἐπανάσταση. Καθημερινὰ διαπιστώνουμε ὅτι ὁ κόσμος τῶν συγκρούσεων, τῶν πολέμων, τῶν σφαγῶν, τῶν τρομοκρατικῶν ἐπιθέσεων, τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, τοῦ ξεριζωμοῦ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὶς ἑστίες τους, τῶν οἰκονομικῶν προτεραιοτήτων, τῆς ἀπαξίωσης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καὶ τῆς προσβολῆς τῆς ἀξιοπρέπειάς του *«ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται»*. Στὴν πραγματικότητα αὐτήν, ἄς προσπαθήσουμε νὰ ἀπαντήσουμε μὲ τὸ *«Χριστὸς ἀνέστη»* τῆς καρδιᾶς μας, μὲ τὸ Πάσχα τῆς ὑπάρξεώς μας.

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ.

Ὁ Χριστὸς ἀνέστη. Τὸ ἅγιο Πάσχα Του ἑορτάζουμε. Τὸν εὐχαριστοῦμε, γιατὶ ἔδωσε στὴ ζωή μας τὴν προοπτικὴ τῆς Ἀναστάσεως. Σήμερα ὅλα εἶναι καινούργια. Σήμερα ὅλα λάμπουν ἀπὸ φῶς. Ἄς ἀφήσουμε αὐτὸ τὸ φῶς, τὸ φῶς ποὺ ἔλαμψε ἀπὸ τὸν Πανάγιο Τάφο νὰ μᾶς φωτίσει. Μὴ φοβᾶστε τὸ σκοτάδι. Κανένα σκοτάδι, ὅσο βαθὺ καὶ ἄν εἶναι. Συγχωρεῖτε, ἀγαπᾶτε, προσεύχεσθε. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ καθένας μπορεῖ νὰ ἐκπέμπει μιὰ ἀκτῖνα ἀναστασίμου φωτός, νὰ καταφάσκει τὸν ἑαυτό του ὡς τέκνο Ἀναστάσεως. Δυνατὸς ὁ ἀναστὰς Κύριος. Δόξα τῷ ἀναστάντι Σωτῆρι Χριστῷ.

Χριστὸς ἀνέστη, ἀδελφοί. Εὐχόμαστε σὲ ὅλους ἔτη πολλά, εὐλογημένα καὶ καταυγαζόμενα ἀπὸ τὸ ἀνέσπερο πασχάλιο φῶς ποὺ ἀνέτειλε ἀπὸ τὸν πανάγιο Τάφο.

Ἅγιον Πάσχα τοῦ δισχιλιοστοῦ
καί δεκάτου ἕκτου σωτηρίου ἔτους

Διάπυρος πρὸς Χριστὸν Ἀναστάντα
εὐχέτης πάντων ὑμῶν

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ο ΡΟΔΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΣ

(συνέχεια ἀπό τή σελίδα 18)

Κέδρος σύμβολο κάλλους, εὐρωστίας καί χάριτος

Ἡ κέδρος εἶναι τό ὀνομαστότερο ἀπό τά δέντρα πού ἀναφέρονται στήν Ἁγία Γραφή. Συμβολίζει τήν ὀμορφιά, τή σωματική ὑγεία καθετί πού γοητεύει, θέλγει καί προκαλεῖ εὐχαρίστηση ὡς πρός τήν ἐμφάνιση ἤ τή συμπεριφορά. Στό μυστήριο τοῦ στεφανώματος ἡ προστασία τῶν νεόνυμφων ἀπό τόν Θεό τονίζεται στίς ὑπέροχες εὐχές τίς ὁποῖες διαβάζει ὁ ἱερέας καί παρακαλεῖ τόν οὐράνιο Πατέρα νά εὐλογήσει τόν γάμο, νά χαρίσει στό νέο ζευγάρι ζωή εἰρηνική βασισμένη στήν ἀγάπη, μακροημέρευση, σωφροσύνη καί εὐτεκνίας ἀπόλαυση. Ὁ λειτουργός του ὑψίστου στό τέλος τῆς ἴδιας εὐχῆς ζητᾶ τήν προστασία τῶν νεόνυμφων καί ἡ εὐχή τελειώνει μέ τή φράση : *«Ὕψωσον αὐτούς ὡς τάς κέδρους τοῦ Λιβάνου, ὡς ἄμπελον εὐκληματοῦσαν»*[6]. Ἡ ζωή καί ἡ ὑγεία, ἡ σωματική καί ψυχική ὀμορφιά, δύναμη καί ἀντοχή πού ἀποτελοῦν χαρίσματα τῶν κέδρων τοῦ Λιβάνου εἶναι ἀπαραίτητες προϋποθέσεις ὅλων τῶν ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου. Ἔχουν μεγάλη ἀξία γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶναι ἡ ἠθικοποίησή του καί ἡ ἕνωσή του μέ τόν Θεό.

Κυπαρίσσι

Ἡ κυπάρισσος ἡ ἀειθαλής εἶναι εἶδος φυτοῦ πού ἀνήκει στό γένος κυπάρισσος (Cupressus) τῆς οἰκογένειας κυπαρισσίδες (κωνοφόρα). Τό γένος κυπάρισσος περιλαμβάνει 12 εἴδη, πού εὐδοκιμοῦν στίς εὔκρατες καί παρατροπικές περιοχές τοῦ βόρειου ἡμισφαιρίου. Τό εἶδος αὐτό εἶναι αὐτοφυές στίς ἀνατολικές παραμεσόγειες χῶρες, ἐνῶ στήν Ἑλλάδα ἀπαντᾶ ὡς αὐτοφυές σέ δάση στήν Κρήτη, στή Ρόδο, στή Σάμο καί σέ φυτεῖες στήν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα, ὅπου καλλιεργεῖται ἀπό τήν ἀρχαιότητα[7].

Μυθολογικά στοιχεῖα

Ὁ Κυπάρισσος ἦταν ἕνας ὡραῖος νέος ἀπό τήν Κῶ ἤ τήν Κέα πού ἀγαποῦσε πολύ ἕνα ἡμερωμένο ἱερό ἐλάφι. Ὅταν κάποτε τό σκότωσε ἀπό ἀπροσεξία, παρακάλεσε στήν ἀπελπισία του τούς θεούς νά τόν μεταμορφώσουν σέ δέντρο. Τό ρετσίνι πού βγάζει εἶναι τά δάκρυα πού χύνει γιά τό ἀγαπημένο του ζῶο. Ἀπό τότε τό κυπαρίσσι ἔγινε τό σύμβολο τοῦ πένθους (Ὀβίδιος, Μεταμορφώσεις 10,106 κ. ἑ.)[8]. Σύμφωνα μέ τόν παραπάνω αἰτιολογικό μύθο τό κυπαρίσσι ἔχει πένθιμη σημασία καί καλλιεργεῖται στά κοιμητήρια.

Ἱστορικά στοιχεῖα

Τό ξύλο τοῦ δέντρου αὐτοῦ εἶναι πολύ σκληρό καί μεγάλης ἀντοχῆς καί οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τό θεωροῦσαν ἄσηπτο. Τό προτιμοῦσαν γιά τήν κατασκευή φέρετρων, γιατί λόγω τῆς βαλσαμώδους ὀσμῆς του ἦταν ἀπρόσβλητο ἀπό τά ἔντομα. Ὁ Πλάτωνας ἤθελε οἱ νόμοι νά χαράσσονται πάνω σέ πλάκες ἀπό ξύλο κυπαρισσιοῦ. Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει ὅτι οἱ παραστάτες τῶν θυρῶν τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Ὀδυσσέα ἦταν κυπαρισσένιοι. Ὁ Πλίνιος γράφει πώς τό ξόανο τοῦ Δία –κατασκευασμένο ἀπό ξύλο κυπαρισσιοῦ– διατηρήθηκε σέ καλή κατάσταση γιά ἕξι αἰῶνες. Τά βέλη τοῦ Ἔρωτα ἦταν κατασκευασμένα ἀπό τό ἴδιο ξύλο. Οἱ πόρτες τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Πέτρου στό Βατικανό ἦταν κατασκευασμένες ἀπό κυπαρισσόξυλο καί διατηρήθηκαν σέ ἄριστη κατάσταση ἐπί 1.100 χρόνια ὁπότε ἀντικαταστάθηκαν ἀπό χάλκινες[9]. Ἀπό ξύλο κυπαρίσσου καί καρυδιᾶς εἶναι κατασκευασμένη καί ἡ ἁγία πόρτα τοῦ πανίερου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως στήν Ἱερουσαλήμ.

Πεύκη ἡ δασική ἤ ἡ ἀγρία (Pinus silvestris)

Τό πεῦκο, πού ἀπαντᾶ στήν Εὐρώπη, τήν Ἀμερική καί τήν Ἀσία φυτεύεται ὡς καλλωπιστικό ἀλλά κυρίως γιά τόν χυμό του, τό ρετσίνι, πού εἶναι γνωστό ὡς τερεβινθίνη. Εἶναι φυτό ἀειθαλές μέ ὕψος ὡς 30 μ., ἔχει φλοιό κοκκινωπό, φύλλα μέ μορφή βελόνης, ἄνθος κίτρινο ἀρσενικό καί καρπούς μικρούς ξυλώδεις κώνους (κουκουνάρια). Εἶναι δέντρο δασικό καί παρέχει χρησιμότατη ξυλεία, οἰκοδομήσιμη, ναυπηγήσιμη καί καύσιμη. Δέν εἶναι δέντρο εὐθυτενές. Τά εἴδη τῶν πεύκων πού περιλαμβάνει ἡ ἑλληνική χλωρίδα εὐδοκιμοῦν σέ πεδινά μέρη καί φτάνουν ὡς τίς παραλιακές περιοχές τῆς πατρίδας μας. Ὁ φλοιός τῶν πεύκων πού περιλαμβάνει ἡ ἑλληνική χλωρίδα εἶναι καί βυρσοδεψικός ἐνῶ τό λευκό ἤ ὑπέρυθρο ξύλο του, μπορεῖ νά εἶναι μέτριας ποιότητας, παρέχει τό κατάλληλο πρός ἔναυσμα δαδί (προσάναμμα).

Μυθολογικά καί ἱστορικά στοιχεῖα

Τά πανάρχαια χρόνια τό πεῦκο δέν ἦταν δέντρο, ἀλλά μία ὄμορφη νύμφη τοῦ δάσους πού λεγόταν Πίτυς. Ἡ Πίτυς ἐρωτεύτηκε τόν θεό Πάνα πού τόν ἀκολουθοῦσε ἀπό πηγή σέ πηγή καί τῆς τραγουδοῦσε μαγευτικούς σκοπούς μέ τή φλογέρα του. Εἶχε τήν ἀτυχία νά τήν ἐρωτευτεῖ ὁ θεός τοῦ βόρειου ἀνέμου, ὁ Βορέας, πού προσπάθησε νά τήν πάρει ἀπό τόν Πάνα. Ὅταν ἡ Πίτυς τοῦ ἀντιστάθηκε, ὁ Βορέας θύμωσε καί προσπάθησε νά τήν γκρεμίσει ἀπό ἕνα

ψηλό βράχο. Ἐκείνη τή στιγμή παρουσιάστηκε ὁ Πάνας τή λυπήθηκε καί πρίν προλάβει νά τσακιστεῖ, τή μεταμόρφωσε σέ πεῦκο (Ὀβίδιος)[10].

Ὁ ἐσωτερικός φλοιός τοῦ πεύκου χρησιμοποιεῖτο ὡς τροφή στήν Εὐρώπη ὅπου βραζόταν ἤ ἀνακατευόταν μέ ἀλεύρι γιά τήν παρασκευή ψωμιοῦ σέ περιόδους σιτοδείας (Σκανδιναβικές χῶρες). Τό ξύλο του χρησιμοποιεῖται στήν ἐπιπλοποιία καί τή χρωματοποιία[11].

Τό τρισύνθετο ξύλο τῆς εὐλογίας

Σέ μία καταπράσινη κοιλάδα τῶν Ἱεροσολύμων βρίσκεται ἡ Ἱερά Μονή τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἡ Μονή ἱδρύθηκε τόν 4ο αἰ. ἀπό τήν Ἁγία Ἑλένη στό σημεῖο ὅπου κατά τήν παράδοση φύτεψε ὁ Λώτ τά τρία ραβδιά τά ὁποῖα ἔγιναν ἕνα τρισύνθετο δέντρο, ἀπό τό ὁποῖο κατασκευάστηκε ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ. Τό μοναστήρι αὐτό βρίσκεται στό δυτικό τμῆμα τῆς Ἱερουσαλήμ ἔξω ἀπό τά τείχη, μέσα σέ δασώδη κοιλάδα καί ἐπέχει θέση ἐκκλησιαστικοῦ μουσείου.

Ἡ παράδοση ἀναφέρει σχετικά ὅτι ὁ Λώτ μέ τίς θυγατέρες του, ἀφοῦ σώθηκαν ἀπό τήν καταστροφή τῶν Σοδόμων, κατέφυγαν σέ μία σπηλιά. Ἐκεῖ οἱ κόρες του τόν μέθυσαν καί ὁ Λώτ κοιμήθηκε μέ αὐτές. Ὅταν ὁ Λώτ συνῆλθε καί κατάλαβε τήν ἁμαρτία τήν ὁποία ἔπραξε, μετάνιωσε κι ἐξομολογήθηκε στόν θεῖο του, τόν πατριάρχη Ἀβραάμ. Παρά τό γεγονός αὐτό, ὁ Λώτ δέν ἔπαψε νά προσεύχεται καί νά ζητᾶ συγχώρεση ἀπό τόν Θεό. Μία μέρα παρουσιάστηκε μπροστά του ἕνας ἄγγελος ὁ ὁποῖος τοῦ ἔδωσε τρία ραβδιά ἀπό πεῦκο, κυπαρίσσι καί κέδρο, λέγοντάς του συγχρόνως νά τά φυτέψει καί νά τά ποτίζει κουβαλώντας νερό ἀπό τόν Ἰορδάνη ποταμό. Ἄν ριζώσουν τά τρία κλαδιά, θά εἶναι σημεῖο ὅτι ὁ Θεός δέχτηκε τή μετάνοιά του. Γεμάτος χαρά ὁ Λώτ ἔπραξε κατά τήν παραγγελία τοῦ Ἀγγέλου. Καθώς ἐπέστρεφε ἀπό τόν Ἰορδάνη μέ τό νερό γιά τό πότισμα συναντοῦσε τόν διάβολο, ὁ ὁποῖος φθονοῦσε τή μετάνοια, ἄλλοτε ὡς ἕνα διψασμένο ἄνθρωπο καί ἄλλοτε ὡς ἕνα φτωχό πού ζητοῦσε νερό καί τελείωνε τό νερό. Αὐτό γινόταν καθημερινά καί ὁ Λώτ ἄρχισε νά ἀπελπίζεται. Τότε καί πάλι παρουσιάστηκε ὁ Ἄγγελος, πού τόν πληροφόρησε, ὅτι τά ραβδιά ρίζωσαν χωρίς νερό. Μέ τό ρίζωμα τῶν τριῶν κλαδιῶν ὁ Λώτ βεβαιώθηκε ὅτι ὁ Θεός δέχτηκε τή μετάνοιά του. Τό δέντρο αὐτό μεγάλωσε μέ ἕνα κορμό καί τρία κλαδιά, ἀπό πεῦκο, κυπαρίσσι καί κέδρο.

Ὅταν ἀργότερα χτιζόταν ὁ ναός τοῦ Σολομώντα, ὁ βασιλιάς Σολομών διέταξε τήν κοπή τοῦ τρισύνθετου δέντρου γιά νά τό χρησιμοποιήσει γιά τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ ναοῦ. Παρά τό μέτρημα καί τό κόψιμο δέν ταίριαζε πουθενά, γιατί ἄλλοτε μίκραινε καί ἄλλοτε μεγάλωνε. Ἔτσι τό ἄφησαν ἐκεῖ ἀχρησιμοποίητο ὡς καταραμένο ξύλο. Ὅταν ἔφτασε ἡ στιγμή τῆς σταύρωσης τοῦ Χριστοῦ, ὁ Καϊάφας θυμήθηκε τό καταραμένο ξύλο καί διέταξε νά φτιάξουν τόν Σταυρό τοῦ Χριστοῦ ἀπό τό ξύλο αὐτό. Μέ τή σταύρωση ὅμως τό ξύλο αὐτό τῆς κατάρας ἔγινε ὁ Τίμιος Σταυρός, τό σύμβολο ὅλων τῶν χριστιανῶν καί ξύλο εὐλογίας[12].

Ὁ προφήτης Ἡσαίας, θέλοντας νά περιγράψει τή δόξα καί τή λαμπρή διακόσμηση τῆς Ἄνω Ἱερουσαλήμ, γράφει (κεφ. 60,13): *«Ἡ δόξα τοῦ Λιβάνου θά ἔλθει εἰς σέ, ἡ κυπάρισσος, ἡ πεύκη καί ὁ πύξος* (κέδρος) *μαζί γιά νά δοξάσουν τόν τόπο τοῦ ἁγιαστηρίου σου»*. Ἡ περιγραφή πού κάνει ὁ προφήτης Ἡσαΐας γιά τή θεόκτιστη Ἄνω Ἱερουσαλήμ δίνει διττό συμβολισμό στά τρία δέντρα πού θά τή δοξάσουν καί θά τή λαμπρύνουν. Μέ τήν παραπάνω ἀναφορά σχηματίζουμε τή γνώμη ὅτι συμβολίζουν τή θλίψη, πού νιώθουμε οἱ χριστιανοί βλέποντας τόν Κύριό μας νά πάσχει πάνω στόν Σταυρό, πού εἶναι κατασκευασμένος ἀπό τό τρισύνθετο ξύλο, ἀλλά καί τή χαρά πού αἰσθανόμαστε προσδοκώντας τήν Αἰώνια Πόλη. Ἀποτελοῦν σύμβολα χαρμολύπης καί μᾶς θυμίζουν πώς ἄν δέν περπατήσουμε στήν ὁδό τῶν δακρύων δέν θά περάσουμε ἀπ' τόν θάνατο στήν ἀθανασία, ἀπό τόν πόλεμο στή νίκη τοῦ πειρασμοῦ, ἀπό τόν χῶρο τοῦ φόβου καί τῆς ἀγωνίας στόν Παράδεισο τῆς χαρᾶς, ἀπό τή Σταύρωση στήν Ἀνάσταση.

Κέδρος καί κυπαρίσσι στήν ἐκκλησιαστική ξυλογλυπτική τῆς Κρήτης

Ἡ τέχνη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ξυλογλυπτικῆς στήν Κρήτη ἔχει τίς ρίζες της στή Β΄ Βυζαντινή περίοδο. Ἡ τέχνη τοῦ «νιταδώρου», ὅπως λέγεται στή λαϊκή γλώσσα ὁ ξυλογλύπτης τέμπλων, ἀπαιτοῦσε πολύ μόχθο καί πολλή ὑπομονή ἀπό τόν Πρωτομάστορα καί τούς βοηθούς. Στό μικρό χωριό Μέσα Λασίθι τῆς Κρήτης, μία γενιά συγγενεῖς νιταδῶροι ὀργάνωσαν ἐργαστήρια καί δημιούργησαν ξεχωριστά ἤ σέ συντεχνίες πάνω ἀπό 200 περίτεχνα τέμπλα πού κοσμοῦν ναούς καί μοναστήρια τῆς Κρήτης. Ἡ ξυλογλυπτική τοῦ τέμπλου ἦταν μία περίπλοκη δουλειά γιά τούς παραπάνω τεχνίτες. Μέ εὐλάβεια (νηστεία) καί ταπεινότητα σκάλισαν στό ξύλο ἐξαίσιες παραστάσεις ἀπό τήν πλούσια ὀρθόδοξη παράδοση χωρίς νά εἶναι χαραγμένο στό τέμπλο τό ὄνομά τους. Ὁ πρωτομάστορας μέ τούς βοηθούς ἀναζητοῦ-

σαν ἀρχικά τά κατάλληλα ξύλα ἀπό εὐθυτενεῖς κορμούς κυπαρισσιῶν, τούς ὁποίους ἔκοβαν τόν Γενάρη στή λίγωση (χάση) τοῦ φεγγαριοῦ. Ἀκολουθοῦσαν ἡ ἀποφλοίωση, τό «ξεχόντρισμα» μέ τά σκεπάρνια, ἡ ἀποξήρανση σέ στεγασμένο χῶρο, τό σκίσιμο καί ὁ τεμαχισμός μέ πριόνια. Ἔπειτα πότιζαν τά ξύλα μέ ἐλαιόλαδο ἤ λινέλαιο καί τά πλάνιαραν μέ τή ρουκάνα. Γιά τά λυπηρά τοῦ Τέμπλου –τίς εἰκόνες πού εἶναι ἐκατέρωθεν τοῦ Σταυροῦ– ἀναζητοῦσαν ξύλο ἀπό «φοινίκι» δηλ. κέδρο τοῦ Λιβάνου. Τό σκάλισμα τοῦ τέμπλου διαρκοῦσε μῆνες ὥστε τό ἄμορφο ξύλο νά μετατραπεῖ σέ ἐξαίσιο λεπτούργημα. Ἡ Πάτμος καί τό Ἅγιο Ὄρος ἀπευθύνονταν σέ κρητικούς ξυλογλύπτες κυρίως, ἀλλά καί σέ τεχνίτες τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδας γιά τήν κατασκευή ξυλόγλυπτων τέμπλων. Μέ τά χρόνια καί τήν ἐξέλιξη τῆς τεχνολογίας οἱ παραδοσιακοί νιταδῶροι παραμερίστηκαν. Ἡ γενιά ἐκείνων τῶν παραδοσιακῶν νιταδώρων –ἐπώνυμων ἤ ἀνώνυμων– ἄφησε μοναδικούς θησαυρούς στά ἱερά προσκυνήματα τῆς Κρήτης ἀλλά καί ὅλης τῆς Ἑλλάδας[13].

Τό κυπαρίσσι στήν ὀρθόδοξη ἁγιογραφία

Ἡ Ἁγία Εἰρήνη ἡ Χρυσοβαλάντου εἰκονίζεται στήν ὀρθόδοξη ἁγιογραφία δίπλα σέ ἕνα κυπαρίσσι, ἡ κορυφή τοῦ ὁποίου ἀγγίζει τή γῆ ἔχοντας δεμένο στήν ἄκρη της ἕνα μαντήλι. Τό θαυμαστό αὐτό θέαμα μᾶς θυμίζει τό θαῦμα πού εἶχε δεῖ ἡ Ἁγία μία νύχτα πού προσευχόταν στόν αὔλειο χῶρο τῆς Μονῆς. Κοντά στήν Ἁγία Εἰρήνη –σύμφωνα μέ μαρτυρία μίας μοναχῆς πού εἶδε τό θαυμαστό γεγονός– βρίσκονταν δυό κυπαρίσσια πολύ ψηλά τά ὁποῖα ἔγειραν τίς κορυφές τους μέχρι τό χῶμα κατά τή διάρκεια τῆς προσευχῆς της. Ὅταν ἡ Ἁγία σηκώθηκε, τά εὐλόγησε σταυροειδῶς κι ἐκεῖνα πῆραν τήν κανονική τους στάση. Τήν ἐπόμενη ἡμέρα ὅλες οἱ μοναχές εἶδαν στίς κορυφές ἐκείνων τῶν κυπαρισσιῶν τά δυό μαντίλια, πού εἶχε κρεμάσει ἡ Ἁγία πρός δόξαν Θεοῦ[14].

Οἱ σπόροι τοῦ πεύκου στή λατρεία τῆς Ἐκκλησίας

Τό ξύλο τοῦ πεύκου δέν χρησιμοποιεῖται στήν κατασκευή ξυλόγλυπτων τέμπλων, ἀφοῦ ἐλάχιστα εἴδη πεύκων ἔχουν κορμούς εὐθυτενεῖς. Οἱ σπόροι τοῦ πεύκου, τά ὑγιεινά καί νόστιμα κουκουνάρια, χρησιμοποιοῦνται στήν ὀρθόδοξη χριστιανική λατρεία στό στόλισμα τῶν κολλύβων, ἐνῶ ἀρκετές νοικοκυρές ρίχνουν κουκουνάρια καί στό σιταρόζουμο, τή νηστήσιμη κρέμα πού εἶναι γνωστή στή Ρόδο ὡς Ἀσουρές ἤ Ἀχιουρές. Ὁ Ἀσουρές προσφέρεται στά μνημόσυνα μαζί μέ τό σιτάρι, ἀλλά καταναλώνεται καί στίς περιόδους τῆς νηστείας ἀπό τούς πιστούς.

Λαογραφικά στοιχεῖα

Στή συνείδηση τῶν ὀρθόδοξων Ἑλλήνων ἔχει ἐδραιωθεῖ ὁ συμβολισμός τῆς χαρᾶς γιά τά τρία εὐλογημένα δέντρα. Ὁ Δωδεκανησιακός λαός τραγουδᾶ στά Ἑκατόλογα τῆς Ἀγάπης:

Τρία κεπαρισσόμηλα εἰς τό περιμπλοκάδι
κι ἐπεριμπλέχτημεν κι ἐμεῖς τά δυό μας συνομάδι
(Κῶς)

Ὦ τρικλωνοκυπάρισσο, ρίξε κλαδιά καί κλώνους
νά μοῦ γιατρέψεις τούς καμούς καί τούς παντέρμους πόνους (Κάρπαθος)
Τριάντα κεππαρισσόκλωνα μέ τό περιμπλοκάδι
κι ἐπεριμπλέχτημεν κι ἐμεῖς τά δκυό σ' ἕνα κλωνάρι
(Ρόδος, Παπαχριστοδούλου)»[15].

Στά ἀλεσίματα (7 ἡμέρες πρίν τόν γάμο) καί τά ζυμάρια γιά τήν παρασκευή τοῦ γαμήλιου ψωμιοῦ , πού ἔστελναν μέ τό μελεκούνι (παστέλι) ὡς προσκλητήριο τοῦ γάμου οἱ γονεῖς τοῦ γαμπροῦ καί τῆς νύφης, τραγουδοῦσαν μέ τή συνοδεία τῆς λύρας καί τά δίστιχα:

Ποῦ τήν Κυριακή θ' ἀρκέψω κυπαρίσσι νά φυτέψω.
Τή Δευτέρα σκάβκω λάκκο καί τήν Τρίτη τό φυτεύκω
τήν Τετρά(δ)η τό ποτίζω καί τήν Πέφτη τό σκαλίζω.
Τήν Παρασκευή μυτώνει καί τό Σάββατο κλαδώνει
κάμνει κλώνους καί κλωνιά καί γεμίζει ἡ γειτονιά[16].

Μέ τή λύρα τοῦ Ποντίκα ἔπαιρνε ἡ σούστα φωτιά καί τά λιανοτράγουδα ἀντιλαλοῦσαν τήν εὐαίσθητη νησιώτικη ψυχή:

Σάν κόκκινη μοστοκαρφιά εἶναι τά μάγουλά σου,
σάν κυπαρίσσι ἤρεμο εἶναι ἡ ἑλικιά σου
(ἀγέρωχο παράστημα)[17]

Στά τραγούδια τοῦ γάμου τῆς Ἰαλυσοῦ τῆς Ρόδου ἀναφέρονται καί τά τρία δέντρα γιά νά ἔχει τό νέο ζευγάρι μακροημέρευση, ὑγεία σωματική καί ψυχική, ὁμορφιά, δύναμη καί ἀντοχή στά προβλήματα τῆς κοινῆς ζωῆς.

«Ὅμορφα πού ταιριάξατε τά δυό σας ἕνα μπόι
σάν τά κυπαρισσόπουλα μέσα στό περιβόλι».

«Ἔ διάλεξες γιά ταίρι σου τόν πεῦκο μέ τά κλώνια
γιά νά μοσχομυρίζετε σέ ὅλα σας τά χρόνια».

«Νά εἶστε καλορίζικοι σάν κέδροι νά ὑψωθεῖτε ἐγγόνια καί δισέγγονα γύρω σας νά χαρεῖτε»[18].

Στήν Κρητηνία τῆς Ρόδου τό Πάσχα τά κουλούρια καί τίς αὐγοῦλες τά κρεμοῦσαν στόν «κατσουνᾶ». Ὁ κατσουνᾶς ἦταν φτιαγμένος ἀπό μία κορυφή κυπαρισσιοῦ κατάλληλα διαλεγμένη καί ξεφλουδισμένη. Δέν ἐπιτρεπόταν νά φάει κανείς κουλούρι ἤ αὐγούλα πρίν ἀπό τό Πάσχα γι' αὐτό ὁ κατσουνᾶς κρεμόταν ψηλά ἀπό τήν ὀροφή τοῦ σπιτιοῦ γιά νά μήν τόν φτάνει κανείς[19].

Στήν Κέρκυρα, παρέες ἀπό παλικάρια γυρίζουν καί τραγουδοῦν τόν Μάη κρατώντας τό μαγιόξυλο, τόν κορμό δηλαδή ἑνός τρυφεροῦ κυπαρισσιοῦ, σκεπασμένο μέ κίτρινες μαργαρίτες κι ἄλλα λουλούδια. Στά κλαδιά του ἔχουν δεμένα μεταξωτά μαντίλια, ζωνάρια καί κορδέλες. Ἀπό πάνω του κρεμᾶνε ἕνα στεφάνι στολισμένο μέ μούσμουλα κι ἄλλα φρέσκα χορταρικά (ἀρχαῖα ἑλληνική εἰρεσιώνη).

Λαϊκή ἰατρική - ἰδιότητες τῶν τριῶν δέντρων

Οἱ μικροί καρποί τοῦ κέδρου καί τά κυπαρισσόμηλα, ξερά καί σέ σκόνη διαλυμένη στό νερό εἶναι ἕνα καλό φάρμακο γιά τόν διαβήτη[20]. Τό αἰθέριο ἔλαιο τοῦ κυπαρισσιοῦ, πού ἐξάγεται μέ ἀπόσταξη ἀπό τά φύλλα, τούς καρπούς καί τά κλαδάκια του, εἶναι χρήσιμο γιά τήν κυκλοφορία τοῦ αἵματος, ἔχει στυπτικές καί συσταλτικές ἰδιότητες. Δρᾶ ὡς καταπραϋντικό, σπασμολυτικό καί ἀντισηπτικό, ἀποτελεσματικό στόν βήχα καί τή λαρυγγίτιδα. Βοηθᾶ στή ρύθμιση παραγωγῆς σμήγματος σέ λιπαρά δέρματα[21]. Εἶναι ἀποτελεσματικό στή θεραπεία κιρσῶν, αἱμορροΐδων, μειώνει τίς κράμπες καί τά πρηξίματα τῶν ρευματισμῶν, ἐνῶ τό βάμμα τοῦ κυπαρισσιοῦ πρίν τό φαγητό βοηθᾶ σέ: δυσμηνόρροια, στή μητρορραγία καί στήν ἐμμηνόπαυση. Τό ἀφέψημα τῶν πράσινων κυπαρισσόμηλων σταματᾶ τήν τριχόπτωση καί σκουραίνει τό χρῶμα τῶν μαλλιῶν. Σέ πολλά χωριάτικα σπίτια οἱ κάτοικοι κρεμοῦν κλαδιά κυπαρισσιοῦ, γιά νά διώχνουν τίς μύγες καί τά κουνούπια[22]. Τό πεῦκο εἶναι τό δέντρο πού καθαρίζει τόν ἀέρα καί τόν κάνει πιό ὑγιεινό ἄν καί κάτω ἀπό τόν ἴσκιο του δέ φυτρώνει ὁ,τιδήποτε, ἐκτός ἀπό γεράνια. Εἶναι δέντρο χρήσιμο γιά τήν ξυλεία καί τόν χυμό του (ρετσίνι) πού εἶναι γνωστό ὡς τερεβινθίνη (ἀντισηπτική, διεγερτική καί ἀποχρεμπτική οὐσία). Ἀπό τήν τερεβινθίνη παράγεται τό τερεβινθέλαιο (διαλυτικό προϊόντων) ἐνῶ τά στερεά ὑπολείμματα, πού προκύπτουν μετά τήν ἀπόσταξή του χρησιμοποιοῦνται γιά τήν παραγωγή βερνικιῶν, σαπουνιῶν καί κεριῶν. Ἡ ρητίνη τοῦ πεύκου ἔχει ἐπουλωτικές ἰδιότητες. Τά φύλλα τοῦ πεύκου ἔχουν θεραπευτικές ἰδιότητες στήν ἀντιμετώπιση ἀρθριτικῶν καί ρευματικῶν προβλημάτων, ἐνῶ τό αἰθέριο ἔλαιο πού παράγεται δρᾶ θεραπευτικά στίς λοιμώξεις τοῦ ἀναπνευστικοῦ[23]. Τό ρετσίνι ἀποτελεῖ βασικό συστατικό τοῦ ἀποκλειστικά ἑλληνικοῦ ποτοῦ, τῆς ρετσίνας. Οἱ σπόροι τοῦ πεύκου, τά κουκουνάρια καταναλώνονται σέ ὅλα τά μέρη τοῦ κόσμου καθώς εἶναι πολύ θρεπτικοί καί μέ πολύ εὐχάριστη γεύση. ■

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἰωάννης Δαμασκηνός, «Παρακλητική ἤ Ὀχτώηχος ἡ μεγάλη », Κυριακή του β΄ ἤχου, ὠδή ε΄, Βενετία 1858, σελ, 56.
2. Φυτολογία , Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, Ἀθήνα 1983, τ. 10, σελ. 142.
3. Παλιβάνης Κ., Χατζηπαυλῆ Ε., Τζόκα Β., Χατζηπαυλῆ Π. , «Φύση καί Ὑγεία», ἐκδόσεις Κωσταρᾶ, Ἀθήνα 2009, σελ. 17.
4. Ἐγκυκλοπαίδεια Ἐλευθερουδάκη, Ἐγκυκλοπαιδικές ἐκδόσεις Ν. Νίκας – Ἰ. Μακρίδης, Ἀθήνα, τ. 13ος , σελ. 484.
5. Walter Wangerin, Jr., "Βίβλος, Ἡ Ἱερά Ἱστορία", Ἐκδόσεις Χρυσῆ Πέννα, Ἀθήνα 2003, σελ. 301.
6. Ἀρχ. Καλλίστρατος Ν. Λυράκης, «Τό Μυστήριο τοῦ Στεφανώματος», σελ. 110.
7. Φυτολογία , Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, σελ. 163.
8. Ὀβίδιος μέσα ἀπό: Ἑλληνική μυθολογία, Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, Ἀθήνα 1983, τ. 1, σελ. 76.
9. Ἐγκυκλοπαίδεια Ἐλευθερουδάκη, Ἐγκυκλοπαιδικές ἐκδόσεις Ν. Νίκας – Ἰ. Μακρίδης, Ἀθήνα, τ. 15, σελ. 307.
10. Ὀβίδιος μέσα ἀπό: Ἑλληνική μυθολογία, Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν, Ἀθήνα 1983, τ. 1, σελ. 242.
11. ὅ. π., «Φύση καί Ὑγεία», ἐκδόσεις Κωσταρᾶ, Ἀθήνα 2009, σελ. 88.
12. Ζαχαρίου Ραπτοπούλου, «Ταξιδεύοντας στήν Ἁγία γῆ», ἐκδόσεις Ἀρ. Φιλῆ, Λεμεσός 1993, σελ. 104 – 106.
13. https://candia.wordpress.com/the-place/lasithi-athinorama/lasithi-church/
14. Βασιλόπουλος Δ. Χαράλαμπος, «Ἡ Ἁγία Εἰρήνη Χρυσοβαλάντου», ἐκδόσεις Ὀρθόδοξος Τύπος, Ἀθήνα 2014, σελ. 38.
15. Μ. Μακρής, «Τά ἑκατόλογα τῆς ἀγάπης», Ἐκδόσεις Ρ.Ο.Δ.Α., Ρόδος 1986, σελ. 48,51.
16. Α. Γ. Βρόντης, «Ροδίτικος γάμος», Ἐκδόσεις Κάμειρος, Ἀθήνα 1932, σελ. 22.
17. Κ. Ν. Κωνσταντινίδης, «Ἡ Ρόδος ἕνα τραγούδι», Ἐκδόσεις Κρήνη, Ἀλεξάνδρεια 1947, σελ. 33.
18. Προφορική παράδοση – καταγραφή: Χρυσάνθη Κουφοῦ, Ἰαλυσός Ρόδος (20- 3- 2016).
19. Προφορική παράδοση – καταγραφή: Δέσποινα Ραϊσάκη, στό βιβλίο: Ν. Σαραντοπούλου – Γ. Σαραντόπουλος, «Ἐδεσματολόγιον Ρόδου», ἐκδόσεις Σαββάλας, Ἀθήνα 2012, σελ. 125.
20. Βοτανολογικό λεξικό, «Χίλιες Συνταγές ἀπό τό Φαρμακεῖο τοῦ Θεοῦ», ἐκδόσεις Γ. Μπούκας, σελ. 67.
21. ὅ. π., «Φύση καί Ὑγεία», ἐκδόσεις Κωσταρᾶ, Ἀθήνα 2009, σελ. 60.
22. Κ. Μπαζαῖος, «100 βότανα 2000 θεραπεῖες», ἐκδόσεις Μπαζαῖος Ἀθήνα 2010, σελ. 213-214.
23. ὅ. π., «Φύση καί Ὑγεία», ἐκδόσεις Κωσταρᾶ, Ἀθήνα 2009, σελ.88.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ
Ὁ ναός τῆς Παναγίας Παρμενιωτίσσης στήν Ψίνθο[1] Ρόδου

Δρ. Ἰωάννη Ἠλ. Βολανάκη
Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων Ε. Τ.

Νοτιοδυτικά τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Ψίνθου τῆς Ρόδου καί σέ ἀπόσταση περίπου τρία χλμ. ἀπό αὐτήν, ἀριστερά τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Ψίνθου – Ἀρχιπόλεως καί σέ ἀπόσταση περί τά 150 μ. ἀπό αὐτήν, στήν περιοχή «Παρμένι, τό»[2], στήν ΝΔ. πλευρά μικροῦ γηλόφου καί ἐπάνω σέ μικρή ἔξαρση τοῦ ἐδάφους, ἐν μέρει φυσική καί ἐν μέρει τεχνητή, κεῖται ὁ παλαιός, κατάγραφος ναός τῆς Παναγίας τῆς Παρμενιωτίσσης[3].

Ὁ ναός αὐτός ἀρχικά ἦτο ἀφιερωμένος στήν Παναγία τήν Παρμενιώτισσα, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό τήν κατά τά τελευταῖα ἔτη (περί τό 1980) ἀποκαλυφθεῖσα ὑπό τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας Δωδεκανήσου κτητορική ἐπιγραφή, ἡ ὁποία ἐπί μακρόν ἐκαλύπτετο ἀπό μεταγενέστερα ἐπιχρίσματα.

Ἀργότερα ἡ ἀρχική ὀνομασία τοῦ ναοῦ φαίνεται ὅτι ἐλησμονήθηκε καί οἱ κάτοικοι τῆς Ψίνθου ὀνόμαζαν τόν ναόν «Ἅγιο Γεώργιο» καί ἑόρταζαν αὐτόν κατά τήν 23ην Ἀπριλίου ἤ κατά τήν Δευτέραν τῆς Διακαινησίμου. Πρός τοῦτο συνετέλεσαν, μεταξύ ἄλλων καί τά ἑξῆς :

α΄) Ἡ ἑορτή τοῦ Ἁγίου Γεωργίου συμπίπτει νά ἑορτάζεται τήν Ἄνοιξη, συνήθως μέ ὡραῖο καιρό, πού ἀποτελεῖ ἰδεώδη ἐποχή γιά τήν τέλεση τῆς ἑορτῆς καί τῆς σχετικῆς πανηγύρεως στήν ὕπαιθρο καί

β) διότι στήν βόρεια ἐσωτερική πλευρά τοῦ κυρίως ναοῦ ὑπάρχει τοιχογραφία μέ παράσταση τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐφίππου, Δρακοντοκτόνου. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἶναι ἕνας ἀπό τούς πλέον λαοφιλεῖς Ἁγίους τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τοῦτο μαρτυρεῖται, μεταξύ ἄλλων καί ἀπό τόν μεγάλον ἀριθμόν ναῶν, ἀφιερωμένων στήν μνήμη του.

Ὕστερα ἀπό τήν ἀποκάλυψη τῆς παλαιᾶς κτητορικῆς ἐπιγραφῆς ὁ ναός τιμᾶται καί πάλιν στό ὄνομα τῆς Παναγίας, Ζωοδόχου Πηγῆς καί ἑορτάζει κατά τήν Παρασκευή τῆς Διακαινησίμου ἑβδομάδος.

Πρόκειται γιά οἰκοδόμημα μικρῶν διαστάσεων, τό ὁποῖο ἐμφανίζει τουλάχιστον τρεῖς οἰκοδομικές περιόδους, ἤτοι :

Πρώτη οἰκοδομική περίοδος:

Ἀρχικά καί πιθανῶς κατά τόν 5ον-6ον αἰ. μ. Χ., στή θέση αὐτή, ἡ ὁποία δεσπόζει στήν περιοχή καί στήν ὁποίαν πιθανῶς ἔκειτο ἀρχαῖον Ἱερόν, τῶν προχριστιανικῶν χρόνων, ἀνηγέρθη μία τρίκλιτη, ξυλόστεγη παλαιοχριστιανική βασιλική, ἀπό τήν ὁποίαν διατηροῦνται λείψανα τοίχων, λίγα μαρμάρινα ἀρχιτεκτονικά μέλη καί πλῆθος ὀστράκων. Ἡ βασιλική αὐτή ἐρειπώθηκε ἀπό τῶν μέσων τοῦ 7ου αἰ. καί ἑξῆς, συνεπείᾳ φυσικῶν αἰτίων (σεισμῶν, πλημμυρῶν, πυρκαϊῶν κλπ.) ἤ ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν.

Δεύτερη οἰκοδομική περίοδος:

Μετά τήν ἐρείπωση τῆς βασιλικῆς καί στή θέση τοῦ Ἱεροῦ Βήματος αὐτῆς ἀνηγέρθη ἕνας μονόχωρος ναός μικρῶν διαστάσεων, στόν ὁποῖον συνέχισε νά τελεῖται ἡ χριστιανική λατρεία.

Τρίτη οἰκοδομική περίοδος:

Ὕστερα ἀπό τήν ἐρείπωση καί τοῦ ναοῦ αὐτοῦ, στήν ἴδια θέση καί μέ διατήρηση ἐν μέρει τμημάτων ἀπό τήν τοιχοποιία τοῦ παλαιοῦ ναοῦ ἀνηγέρθη στίς ἀρχές τοῦ 16ου αἰ. (περί τό 1510-1520) ὁ καί σήμερον διατηρούμενος ναός τῆς Παναγίας τῆς Παρμενιωτίσσης.

Α) ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Πρόκειται γιά μικρῶν διαστάσεων μονόχωρο οἰκοδόμημα, τό ὁποῖον καλύπτεται μέ κτιστή, ἡμικυλινδρική ὀροφή καί κοῖλα κεραμίδια (στρωτῆρες – καλυπτῆρες). Ἡ τοιχοποιία ἀποτελεῖται ἀπό ἀργολιθοδομή καί ἰσχυρό ἀσβεστοκονίαμα καί ἔχουν χρησιμοποιηθεῖ μαρμάρινα ἀρχιτεκτονικά μέλη (Spolia) σέ β΄ χρήση. Οἱ ἐσωτερικές ἐπιφάνειες τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ εἶναι ἐπιχρισμένες καί οἱ ἐξωτερικές ἁρμολογημένες. Ὁ ναός τελευταῖα ἔχει στερεωθεῖ καί συντηρηθεῖ ἀπό τήν Ἀρχαιολογική Ὑπηρεσία. Ἐπίσης ἔγινε καθαρισμός καί στερέωση τῶν τοιχογραφιῶν αὐτοῦ.

Ἡ ἀνατολική πλευρά τοῦ ναοῦ αὐτοῦ περατοῦται σέ μίαν ἁψίδα, ἐσωτερικά ἡμικυκλική καί ἐξωτερικά τρίπλευρη ἤ ἡμιεξαγωνική, στό μέσον τῆς ὁποίας ἀνοίγεται ἕνα μονόλοβο παράθυρο (Ἁγιοθύριδο). Στό μέσον του Ἱεροῦ Βήματος κεῖται ἡ Ἁγία Τράπεζα. Στό μέσον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίως ναοῦ ἀνοίγεται ἡ εἴσοδος. Στό ἀνατολικόν τμῆμα τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ κυρίως ναοῦ ἠνοίγετο ἀρχικά μία δεύτερη εἴσοδος, ἡ ὁποία ἀργότερα καταργήθηκε καί μετεσκευάσθη σέ παράθυρο.

Τό Ἱερόν Βῆμα χωρίζεται τοῦ κυρίως ναοῦ μέ νεώτερο, ξύλινο τέμπλον. Ἐπίσης σύγχρονες εἶναι καί οἱ ἐπί τοῦ τέμπλου εὑρισκόμενες εἰκόνες.

Β) ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Οἱ ἐσωτερικές ἐπιφάνειες τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ καλύπτονται μέ τοιχογραφίες, ἤτοι:

Ι. ΙΕΡΟΝ ΒΗΜΑ

Ἀπό τήν ὑγρασία καί τόν χρόνο τά κονιάματα τῶν ἐσωτερικῶν πλευρῶν τοῦ Ἱεροῦ Βήματος ἐφθάρησαν καί κατέπεσαν κατά τό μεγαλύτερο μέρος αὐτῶν καί ἔτσι δέν διετηρήθησαν τοιχογραφίες, παρά μόνον ἐλάχιστα λείψανα αὐτῶν.

Πιθανῶς στό τεταρτοσφαίριο τῆς ἁψίδος θά εἰκονίζετο ὁ Ἰησοῦς Χριστός Παντοκράτωρ καί στήν κόγχη Ἅγιοι Ἱεράρχες συλλειτουργοῦντες. Ἐπίσης στήν καμάρα θά παρίστατο ἡ Ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ.

ΙΙ. ΚΥΡΙΩΣ ΝΑΟΣ

Καμάρα

Κλειδί: Στό κλειδί τῆς καμάρας διατηρεῖται διακοσμητικό καί παραστάσεις Προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Δωδεκάορτον: Στήν καμάρα τοῦ κυρίως ναοῦ διατηροῦνται συνθέσεις ἀπό τόν κύκλον τοῦ λεγομένου Δωδεκαόρτου, τό ὁποῖον στό μνημεῖο μας εἶναι ἀνεπτυγμένον, ἤτοι :

Νότιο μισό: Ἄνω ζώνη (ἀπό Α. πρός Δ.): 1) Ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου, 2) Ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, 3) Ἡ Ὑπαπαντή, 4) Ἡ Βάπτιση τοῦ Χριστοῦ.

Βόρειο μισό : Ἄνω ζώνη (ἀπό Δ. πρός Α.): 5) Ἡ Μεταμόρφωση, 6) Ἡ Ἔγερση Λαζάρου, 7) Ἡ Βαϊοφόρος, 8) Ὁ Μυστικός Δεῖπνος.

Νότιο μισό: Κάτω ζώνη (ἀπό Α. πρός Δ.): 9) Ἡ Προδοσία τοῦ Ἰούδα, 10) Ὁ Ἐμπαιγμός τοῦ Χριστοῦ, 11) Ἡ Σταύρωση, 12) Ὁ Ἐπιτάφιος Θρῆνος.

Στήν παράσταση τοῦ Ἐπιταφίου Θρήνου διατηρεῖται γραπτή, μεγαλογράμματη, τετράστιχη ἐπιγραφή, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς :

«1/ ΤΙ ΔΑΚΡΥΕΙC ΘΑΠΤΟΥCΑ Χ(ΡΙCΤΟ)Ν ; ΠΑ-
2/ ΛΙΝ ΛΑΒΟΥCΑ ΤΗC ΧΑΡΑC ΤΑC ΕΓΓΥΑC,
3/ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ ΑΔΗC ΚΛΑΙΕΤΩ, CΥ ΔΕ ΤΡΙΤΑΝ
4/ ΤΟΝ CΟΝ ΥΙΟΝ ΕΚΔΕΧΟΥ».

Πρόκειται γιά ἀρχαιοπρεπές ἐπίγραμμα, τό ὁποῖον ἀναφέρεται στήν ταφήν καί τήν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου.

Βόρειο μισό: Κάτω ζώνη (ἀπό Δ. πρός Α.): 13) Ἡ εἰς Ἅδου Κάθοδος (Ἀνάσταση), 14) Ἡ Ψηλάφηση τοῦ Θωμᾶ, 15) Ἡ Πεντηκοστή καί 16) Τά Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου.

Νότιος τοῖχος. Ἄνω ζώνη: Εἰκονίζονται διάφοροι Ἅγιοι σέ στηθάρια.

Κάτω ζώνη (ἀπό Α. πρός Δ.):

1) Ὁ Ἄρχων Μιχαήλ,

2) Κτητορική ἐπιγραφή: Ἄνωθεν τῆς νοτίας εἰσόδου τοῦ ναοῦ, ἡ ὁποία ὡς προαναφέρθη μετεσκευάσθη σέ παράθυρο, διατηρεῖται ἐντός ὀρθογωνίου σχήματος πλαισίου (διαστ. 0,40 x 0,34 μ.) γραπτή, μεγαλογράμματη, κτητορική, ἡμιεξίτηλος, ὀκτάστιχος ἐπιγραφή, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἀκολούθως:

« 1/ [+ ΑΝΗΓΕΡΘΗ Κ(ΑΙ) ΑΝΙCΤΟΡΗΘΗ Ο ΘΕΙΟC
2/ Κ(ΑΙ) ΠΑΝCΕΠΤΟC ΝΑΟC ΟΥΤΟC ΤΗC ΥΠΕΡ]
3/ ΕΝΔΟΞΟΥ ΚΑΙ ΑΕ[ΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΔΕ]
4/ CΠΟΙΝΗC ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ [ΤΟΥΠΙΚΛΗΝ]
5/ ΔΕ ΠΑΡΜΕΝΙΩΤΙC[CΗC, ΔΙΑ ΠΟΛΛΟΥ ΜΟ-
ΧΘΟΥ]
6/ ΚΟΠΟΥ Κ(ΑΙ) CΥΝΔΡΟΜΗC ΤΩΝ [ΕΥCΕΒΩΝ

7/ Κ(ΑΙ) ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩ]Ν

8/ [ΕΝ] ΕΤ[ΕΙ ΖΙΗ΄ ἤ ΖΚΗ΄]».

Σύμφωνα μέ τήν ἐπιγραφή αὐτή, ὁ ναός ἀνηγέρθη μέ τήν συνδρομή τῶν εὐσεβῶν καί ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῆς περιοχῆς καί ἦτο ἀφιερωμένος στήν Παναγία τήν Παρμενιώτισσα. Τό ἔτος ἀνεγέρσεως τοῦ ναοῦ ἐσημειοῦτο ἀπό κτίσεως κόσμου καί πιθανῶς ἀνεφέρετο τό ἔτος 7018 ἕως 7028, τό ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ πρός τά ἔτη 1510-1520 μ. Χ.

Ἀκολούθως παρίστανται οἱ ἀκόλουθοι Ἅγιοι :

3) Νικόλαος Μύρων, 4) Μέγας Ἀντώνιος, 5) Κοσμᾶς, 6) Δαμιανός, 7) Παντελεήμων.

Σημειωτέον, ὅτι οἱ τρεῖς τελευταῖοι εἶναι οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι Κοσμᾶς καί Δαμιανός καί ὁ Ἅγιος καί Ἰαματικός Παντελεήμων. Καί οἱ τρεῖς θεωροῦνται Ἅγιοι – θεραπευτές, τούς ὁποίους πάντοτε ἐπικαλοῦντο καί συνεχίζουν νά ἐπικαλοῦνται οἱ Χριστιανοί, σέ περιπτώσεις ποικίλων ἀσθενειῶν τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος.

Βόρειος τοῖχος.

Ἄνω ζώνη: Εἰκονίζονται Ἅγιοι σέ στηθάρια.

Κάτω ζώνη (ἀπό Δ. πρός Α.): 1) Ἅγιος Γεώργιος, ἔφιππος, Δρακοντοκτόνος, 2) Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες: Μέγας Βασίλειος – Ἰωάννης Χρυσόστομιος – Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, 3) Ἡ Δέηση.

Δυτικός τοῖχος.

Ἄνω ζώνη: Ἡ Κοίμηση τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Μεσαία ζώνη: Ἅγιοι σέ στηθάρια.

Κάτω ζώνη: (ἀπό Ν. πρός Β.): Ἅγιοι Κωνσταντῖνος καί Ἑλένη, 2) Ἅγιος, Ὅσιος, ἀδιάγνωστος, 3) ὁ Ἅγιος Ὀνούφριος.

Οἱ τοιχογραφίες τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας Παρμενιωτίσσης Ψίνθου Ρόδου ἀποτελοῦν ἕνα ἀξιόλογο σύνολο τοιχογραφιῶν τῶν ἀρχῶν τοῦ 16ου αἰ., οἱ ὁποῖες ἔγιναν λίγα χρόνια πρίν ἀπό τήν κατάληψη τῆς νήσου Ρόδου ὑπό τῶν Ὀθωμανῶν Τούρκων, κατά τό ἔτος 1522 μ. Χ.

Οἱ τοιχογραφίες αὐτές κινοῦνται στά πλαίσια τῆς βυζαντινῆς παραδόσεως, ἔχουν ὅμως δεχθεῖ ἐπιδράσεις ἀπό τήν τέχνη τῆς Δύσεως.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἡ ὀνομασία «Ψίνθος, ἡ» εἶναι προελληνική.

2. Τό τοπωνύμιο «Παρμένι, τό» εἶναι ἀρχαιότατο καί φαίνεται νά προέρχεται ἀπό ἰδιοκτήτη κτημάτων στήν περιοχή αὐτή, μέ τό ὄνομα «Παρμενίων» ἤ «Παρμενᾶς».

3. Ὁ γράφων ἔχει ἀσχοληθεῖ μέ τήν συλλογή προσωνυμίων τῆς Παναγίας στήν Δωδεκάνησο καί σέ ὁλόκληρη τήν Ἑλλάδα καί ἔχει διαπιστώσει ὅτι ὁ ἀριθμός εἶναι πολύ μεγάλος. Αὐτό καταδεικνύει πόσο ἀγαπητή στό λαό εἶναι ἡ Παναγία. Ἐπίσης στατιστικῶς ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ περισσότεροι ναοί στήν Δωδεκάνησο καί στήν Κρήτη εἶναι ἀφιερωμένοι στήν Παναγία.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ

ΧΡΟΝΙΚΑ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

■ Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, πραγματοποιήθηκε ἡ Σύναξη τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν στό Ὀρθόδοξο Κέντρο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης ἀπό 21ης ἕως 28ης Ἰανουαρίου 2016. Παρέστησαν ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κ.κ. Βαρθολομαῖος, ὁ Μακ. Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ.κ. Θεόδωρος, ὁ Μακ. Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ.κ. Θεόφιλος, ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας κ.κ. Κύριλλος, ὁ Μακ. Πατριάρχης Σερβίας κ.κ. Εἰρηναῖος, ὁ Μακ. Πατριάρχης Ρουμανίας κ.κ. Δανιήλ, ὁ Μακ. Πατριάρχης Βουλγαρίας κ.κ. Νεόφυτος, ὁ Μακ. Πατριάρχης Γεωργίας κ.κ. Ἠλίας, ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομος, ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων, Δυρραχίου καί πάσης Ἀλβανίας κ.κ. Ἀναστάσιος καί ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Τσεχίας καί Σλοβακίας κ.κ. Ραστισλάβος, ἐνῶ ἐκωλύθησαν νά παραστοῦν ὁ Μακ. Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ.κ. Ἰωάννης καί ὁ Μακ. Μητροπολίτης Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας κ.κ. Σάββας, γιά λόγους ὑγείας, καί ὁ Μακ. Ἀρχιεπισκόπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερώνυμος, γιά προσωπικούς λόγους, οἱ ὁποῖοι ὅμως ἐκπροσωπήθηκαν ἀπό ἐπίσημες ἀντιπροσωπεῖες τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν. Οἱ Προκαθήμενοι ἐπεβεβαίωσαν τήν ἀπόφασή τους νά συγκληθεῖ ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος στήν Ὀρθόδοξο Ἀκαδημία τῆς Κρήτης ἀπό 16 ἕως 27 Ἰουνίου 2016.

■ Τή Σμύρνη ἐπισκέφθηκε ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἀπό τό ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς 5 Φεβρουαρίου, ὁπότε ὑποδέχθηκε τήν Ἱερά Εἰκόνα τῆς Παναγίας Παραμυθίας ἀπό τό Ἅγιον Ὄρος καί στή συνέχεια προεξῆρχε κατά τόν πανηγυρικό Ἑσπερινό καί κήρυξε κατάλληλα στόν πανηγυρίζοντα Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Βουκόλου στήν περιοχή Μπασμάν. Το Σάββατο 6 Φεβρουαρίου ὁ Παναγιώτατος προεξῆρχε τῆς Πατριαρχικῆς Θείας Λειτουργίας στόν πανηγυρίζοντα Ἱ. Ναό τοῦ Ἁγίου Βουκόλου.Τό ἀπόγευμα χοροστάτησε στόν ὀρθόδοξο Ἑσπερινό τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Θεολόγου τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν τῆς Σμύρνης, ἐνῶ τό βράδυ παρέστη στό Μέγαρο Μουσικῆς τῆς Σμύρνης στή συναυλία ἀπό τή Χάρις Ἀλεξίου, πού διοργανώθηκε ἀπό τή νεοσύστατη Ὀρθόδοξη Κοινότητα Σμύρνης. Κατά τήν παραμονή του στή Σμύρνη ὁ Πατριάρχης μίλησε κατά τήν παρουσίαση τοῦ Βιβλίου τοῦ κ. Παρασκευᾶ Συριανόγλου «Μιά ἀγάπη δύο θεοί» στό Ἐμπορικό Ἐπιμελητήριο Σμύρνης, ἐπισκέφθηκε τόν Δήμαρχο Σμύρνης κ. Kocaoglu καί μίλησε κατά τήν ἔναρξη τοῦ Β΄ Ἁγιολογικοῦ Συνεδρίου καί κατά τήν Θεία Λειτουργία στό Ἱερό Ναό τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, καί τέλεσε τρισάγιο γιά ὅλους τούς κεκοιμημένους κληρικούς καί λαϊκούς τῆς Σμνύρνης.

■ Τό Σάββατο 13 Φεβρουαρίου, ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος δέχθηκε σέ ἀκρόαση τά μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Δικτύου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιά τήν Ποιμαντική Διακονία στόν Χῶρο τῆς Ὑγείας. Ὕστερα ἀπό πρόσκληση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ Ἐπιτροπή συναντήθηκε στήν Πόλη καί συνεδρίασε στήν αἴθουσα τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στό Φανάρι ἀπό 10 ἕως 14 Φεβρουαρίου ὑπό τόν Συντονιστή τῆς Ἐπιτροπῆς Πρωτ. Σταῦρο Κοφινᾶ. Ἀποφασίσθηκαν: Ἡ ὀργάνωση κατά τόπους συναντήσεων μεταξύ κληρικῶν καί ἐπαγγελματιῶν ὑγείας (ἰατρούς, νοσηλευτές, κοινωνικούς λειτουργούς κ.ἄ.) μέ σκοπό τήν ἔκφραση ὑποστήριξης πρός τό ἔργο τους. Κατά τόπους συλλογή ἠλεκτρονικῶν διευθύνσεων ἐπαγγελματιῶν ὑγείας καί δημιουργία βάσης δεδομένων πρός καλύτερο συντονισμό ὅλων τῶν ἐμπλεκομένων. Ἡ σύγκληση τέταρτου Συνεδρίου κατά τόν Ὀκτώβριο τοῦ 2017. Πε-

ραιτέρω συνεζητήθη ἐκτενῶς τό γενικό θέμα τοῦ Συνεδρίου καθώς καί οἱ ἐπιμέρους ἑνότητες καί κατόπιν μακρᾶς διαλογικῆς συζητήσεως διαφόρων ὑποβληθέντων προτάσεων ἡ Ἐπιτροπή κατέληξε τό γενικό θέμα τοῦ Συνεδρίου νά εἶναι «Ἡ γάρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» - ἀνακαλύπτοντας τήν ἐλπίδα στίς δυσχέρειες τῆς ζωῆς.

■ Τήν Κυριακή 14 Φεβρουαρίου κατά τήν Πατριαρχική χοροστασία στόν πανηγυρίσαντα Ἱ. Ναό τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους στό γραφικό Βεβέκιον τοῦ Βοσπόρου, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος τέλεσε τή χειροθεσία τοῦ Μ. Ἱεροκήρυκα τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας Παναρέτου.

■ Τήν Κυριακή 21 Φεβρουαρίου ὁ Πατριάρχης προέστη στόν Π. Πατριαρχικό Ναό στήν κηδεία τοῦ μακαριστοῦ Βασιλείου Θ. Σταυρίδου, Ἄρχοντος Διδασκάλου τοῦ Εὐαγγελίου καί Καθηγητοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου στή Θεολογική Σχολή τῆς Χάλκης, τόν ὁποῖο ὁ μαθητής του Οἰκουμενικός Πατριάρχης περιέβαλλε πάντοτε μέ σεβασμό, εὐγνωμοσύνη, τιμή καί ἀγάπη, ὅπως καί ὅλους τους κατά καιρούς Διδασκάλους του.

■ Πραγματοποιήθηκε ἡ τακτική ἀνασυγκρότηση τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου, τήν ὁποία γιά τό ἑξάμηνο ἀπό 1 Μαρτίου ἕως 31 Αὐγούστου 2016, ὑπό τήν προεδρία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἀποτελοῦν οἱ Σεβ. Μητροπολῖτες Γέρων Περγάμου κ. Ἰωάννης, Ντένβερ κ. Ἡσαΐας, Ἀτλάντας κ. Ἀλέξιος, Πριγκηποννήσων κ. Ἰάκωβος, Προικοννήσου κ. Ἰωσήφ, Φιλαδελφείας κ. Μελίτων, Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ, Δαρδανελλίων κ. Νικήτας, Ντετρόϊτ κ. Νικόλαος, Ἁγίου Φραγκίσκου κ. Γεράσιμος, Σηλυβρίας κ. Μάξιμος καί Ἀδριανουπόλεως κ. Ἀμφιλόχιος.

■ Μέ λαμπρότητα καί ἱεροπρέπεια ἑορτάσθηκε στό Φανάρι ἡ Κυριακή τῆς Ὀρθοδοξίας. Τό ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου 19 Μαρτίου ἡ Α.Θ. Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, χοροστάτησε στόν Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό κατά τόν Μ. Ἑσπερινό, στό τέλος τοῦ ὁποίου μίλησε πρός τόν ἐκκλησιασθέντα ὅμιλο προσκυνητῶν ἀπό τή Δράμα. Τήν ἑπομένη, Κυριακή τῆς Ὀρθοδοξίας, 20/3, προεξῆρχε τῆς Θείας Λειτουργίας, κατά τήν ὁποία συλλειτούργησαν Σεβ. Μητροπολῖτες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Μετά τό Ἱ. Εὐαγγέλιο ἀνεγνώσθη ἀπό τόν Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Βαρθολομαῖο, Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου, εἰδική Πατριαρχική καί Συνοδική Ἐγκύκλιος ἐνόψει τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Μετά τήν Ἀπόλυση ὁ Πατριάρχης τέλεσε τό καθιερωμένο Τρισάγιο «ὑπέρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ὑπέρ τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως ἀγωνισαμένων καί τελειωθέντων ἐν αὐτῇ». Ἀκολούθησε ἡ λιτάνευση τῶν ἱερῶν εἰκόνων, προεξάρχοντος τοῦ Πατριάρχου τοῦ Γένους, καί ἡ εὐλογία τοῦ ἐκκλησιάσματος ἀπό τόν ἐξώστη τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου.

■ Τό ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς Ὀρθοδοξίας, 20 Μαρτίου, ὁ Πατριάρχης χοροστάτησε κατά τόν Β΄ Κατανυκτικό Ἑσπερινό στόν Ἱ. Ναό Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν, στό Μέγα Ρεῦμα (Ἀρναούτκιοϊ) τοῦ Βοσπόρου. Ἀκολούθησε ἐπετειακή ἐκδήλωση στήν ἀνακαινισμένη αἴθουσα ἐκδηλώσεων τοῦ ναοῦ μέ τίτλο «Πόλη, ποιό φῶς μᾶς ἑνώνει...», τήν ὁποία διοργάνωσε ἡ Περιφέρεια Νοτίου Αἰγαίου, ὑπό τήν αἰγίδα τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου. Τή συναυλία διηύθυνε ὁ Καθηγητής Βυζαντινῆς-Παραδοσιακῆς Μουσικῆς καί Πρωτοψάλτης Γρηγόρης Παπαεμμανουήλ, ἐπικεφαλῆς τοῦ Βυζαντινοῦ χοροῦ «Οἱ Δομέστικοι τῆς Δράμας», ἐνῶ συμμετεῖχε καί τό μουσικό σχῆμα «Ἐμπειροτέχνες» μέ παραδοσιακές μουσικές τοῦ Νοτίου Αἰγαίου. Παρέστησαν μεταξύ ἄλλων ὁ Περιφερειάρχης Νοτίου Αἰγαίου κ. Γεώργιος Χατζημάρκος.

■ Τήν Πέμπτη 7 Ἀπριλίου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος μίλησε κατά τήν 19η «Εὐρασιατική Διάσκεψη Κορυφῆς» μέ θέμα: «Δρόμος τῆς μετάξης: διάλογος, οἰκονομία, ἐνέργεια, μετανάστευση, τρομοκρατία», πού διοργάνωσε τό Βακούφιο τοῦ Ἱδρύματος «Marmara Grubu», παρουσίᾳ Ἀρχηγῶν Κρατῶν, Ὑπουργῶν καί ἐπιστημόνων ἀπό διάφορες χῶρες. Στό περιθώριο τῆς διάσκεψης ὁ Πατριάρχης εἶχε κατ' ἰδίαν συνάντηση μέ τόν Ἐξοχ. κ. Gjorge Ivanov, Πρόεδρο τῆς Π.Γ.Δ.Μ.

■ Τήν Παρασκευή 8 Ἀπριλίου ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἐπισκέφθηκε τή Ἴμβρο, ὅπου τέλεσε τά Θυρανοίξια τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ χωριοῦ Ἅγιοι Θεόδωροι, ὁ ὁποῖος ἀνακαινίσθηκε ὑπό τήν ἐπίβλεψη τοῦ Μητροπολίτου Ἴμβρου καί Τενέδου κ. Κυρίλλου, μετά ἀπό τίς ζημιές πού προκάλεσε ὁ σεισμός στό νησί πρό διετίας. Ἀρχικά ὁ Πατριάρχης ἐπισκέφθηκε τά Ἀγρίδια τῆς Ἴμβρου, ὅπου παρέστη συμπροσευχόμενος στήν Ἀκολουθία τῆς Δ΄ Στάσης τῶν Χαιρετισμῶν στόν Ἱ. Ναό τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου καί κατόπιν εὐλόγησε τήν φύτευση δενδρυλλίων πού προσέφεραν οἱ μαθητές στόν Πατριάρχη, ὡς ἀντίδωρο γιά τήν προσφορά του στήν παιδεία τῆς Ἴμβρου. Στή συνέχεια διένειμε ἀναμνηστικά δῶρα στούς μαθητές στήν πλατεία τοῦ χωριοῦ καί εὐχήθηκε στούς συμπατριῶτες του γιά τίς ἐπερχόμενες ἑορτές τοῦ Πάσχα. Τό ἑσπέρας τῆς ἑπομένης, 9 Ἀπριλίου, ὁ Πατριάρχης τέλεσε τά θυρανοίξια τοῦ προαναφερθέντος Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μέ τή συμμετοχή τῶν Ἱεραρχῶν, τοῦ Γεν. Προξένου τῆς Ἑλλάδος καί πλήθους κόσμου. Ἀκολούθησε ὁ Ἑσπερινός, στό τέλος τοῦ ὁποίου προσεφώνησε

τόν χοροστατήσαντα Πατριάρχη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἴμβρου καί Τενέδου, ἀναφερόμενος ἀφ' ἑνός, στά γενόμενα ἀνακαινιστικά ἔργα, ἀφ' ἑτέρου δέ στήν προσφορά τοῦ Πατριάρχου τοῦ Γένους πρός τή γενέτειρά του, ἡ ὁποία σεμνύνεται γιά τό ἄξιο τέκνο της. Ἀπάντησε κατάλληλα ὁ Πατριάρχης. Τήν πρωΐ τῆς ἑπομένης, Δ΄ Κυριακή τῶν Νηστειῶν, ὁ Παναγιώτατος παρέστη συμπροσευχόμενος ἀπό τοῦ Ἱεροῦ Βήματος κατά τή Θεία Λειτουργία, τήν ὁποία τέλεσε στόν ἴδιο ναό ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σερρῶν καί Νιγρίτης κ. Θεολόγος, ὁ ὁποῖος καί κήρυξε τόν θεῖο λόγο, ἐνῶ μίλησε καί ὁ Πατριάρχης. Κατά τή διάρκεια τῆς παραμονῆς του στήν Ἴμβρο ὁ Πατριάρχης ἐπισκέφθηκε τόν Ἱ. Ναό Ἁγίας Μαρίνης Κάστρου, ἐξωκκλήσια τῆς νήσου, τήν οἰκία τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κυροῦ Ἰακώβου καί τό Μουσεῖο «Πατριάρχου Βαρθολομαίου», ἐνῶ παρέθεσε γεῦμα πρός τιμή τοῦ κ. Ἐπάρχου καί τῆς συζύγου του. Μέ τήν ἐπιστροφή του στήν Πόλη ὁ Πατριάρχης, προσευχήθηκε καί κατέθεσε ἄνθη πρό τῆς κλειστῆς Πύλης τῶν Πατριαρχείων, ὅπου στίς 10 Ἀπριλίου 1821 ἀπαγχονίσθηκε ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄.

■ Τήν Παρασκευή 15 Ἀπριλίου, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἐπισκέφθηκε τή Λέσβο, προκειμένου τήν ἑπομένη, Σάββατο 16/4, νά συναντηθεῖ, μαζί μέ τόν Πάπα Φραγκίσκο καί τόν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο, μέ πρόσφυγες τῆς Λέσβου, παρουσίᾳ καί τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀλέξη Τσίπρα. Οἱ τρεῖς θρησκευτικοί ἡγέτες, πού συναντήθηκαν μέ πρωτοβουλία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, κατόπιν σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπέγραψαν Κοινή Διακήρυξη-Ἔκκληση πρός τή διεθνῆ κοινότητα νά ἀνταποκριθεῖ μέ θάρρος στή ἀντιμετώπιση τῆς τεράστιας ἀνθρωπιστικῆς κρίσης, «τῆς τραγωδίας τῆς ἀναγκαστικῆς μετανάστευσης καί τῆς μετατόπισης ἀλλά καί τῶν βαθυτέρων αἰτίων τῆς κατάστασης αὐτῆς». Κατά τήν παρουσία τους στό Κέντρο Ὑποδοχῆς καί Ταυτοποίησης στή Μόρια συνομίλησαν μέ πρόσφυγες καί συνέφαγαν μαζί τους. Στή συνέχεια, ἀπό τό λιμάνι τῆς Μυτιλήνης, ἀνέπεψαν ὁ καθένας ξεχωριστή προσευχή γιά τά θύματα τῶν μεταναστευτικῶν ροῶν καί ἔριξαν δάφνινα στεφάνια στή θάλασσα.

■ Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἐπισκέφθηκε τήν Ἱερά Μητρόπολη Αὐστρίας κατά τό διήμερο 23 καί 24 Ἀπριλίου, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Αὐστρίας κ. Ἀρσενίου, γιά τήν τελετή τῶν Θυρανοιξίων τοῦ ἐκ βάθρων ἀνακαινισθέντος ἱστορικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βιέννης. Τό Σάββατο τοῦ Λαζάρου 23/4, ὁ Πατριάρχης συναντήθηκε στό Προεδρικό Μέγαρο μέ τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τῆς Αὐστρίας, ἐξοχ. κ. Dr. Heinz Fischer καί στή συνέχεια ἐπισκέφθηκε τά Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αὐστρίας, ὅπου ξεναγήθηκε στήν ἀνακαινισθεῖσα αἴθουσα ἐκδηλώσεων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Τριάδος. Τήν Κυριακή τῶν Βαΐων, ὁ Παναγιώτατος προέστη τῆς Θείας Λειτουργίας στόν Ἱερό Καθεδρικό Ναό Ἁγίας Τριάδος Βιέννης, κατά τήν ὁποία συλλειτούργησαν οἱ Σεβ. Μητροπολῖτες Μυριοφύτου καί Περιστάσεως κ. Εἰρηναῖος καί Αὐστρίας κ. Ἀρσένιος. Πρίν τό τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας ὁ Πατριάρχης τέλεσε τή χειροθεσία σέ Ἄρχοντα Μ. Ρεφερενδάριο τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Pappas καί τίμησε μέ τήν Ἀνώτατη Τιμητική Διάκριση, τό Χρυσό Σταυρό τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αὐστρίας, τήν κ. Αἰκατερίνα Pappas, Γενική Πρόξενο τῆς Ἑλλάδος στό Salzburg, γιά τή πολύτιμο βοήθεια καί ἀρωγή τους στήν Ἱερά Μητρόπολη Αὐστρίας καί τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Μετά τό πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας ἡ Α.Θ.Π. καί ὅλοι οἱ παριστάμενοι μετέβησαν σέ πομπή στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Γεωργίου Βιέννης, ὅπου τελέσθη ὁ Ἁγιασμός τῶν Θυρανοιξίων. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Αὐστρίας κ. Ἀρσένιος εὐχαρίστησε τήν Α. Θ. Παναγιότητα, τούς παρισταμένους καί ὅλους ὅσοι συνήργησαν στό ἔργο τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ. Τέλος, τό ἑσπέρας ἡ Α.Θ.Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης χοροστάτησε στήν Ἀκολουθίαν τοῦ Νυμφίου στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Γεωργίου Βιέννης.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ - ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΕΚΔΗΜΙΑ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ

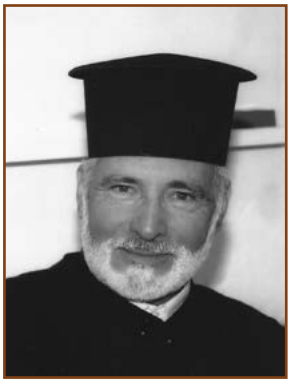

Τήν Παρασκευή 8 Ἰανουαρίου ἐκοιμήθη σέ ἡλικία 70 ἐτῶν ὁ Πρωτοπρεσβύτερος Μιχαήλ Κουτσονούρης, Ἐφημέριος Καλυθιῶν. Ὁ ἀείμνηστος γεννήθηκε στίς 29 Νοεμβρίου 1946 στήν πόλη τῆς Ρόδου. Διάκονος χειροτονήθηκε στίς 10 Φεβρουαρίου 1984 στόν ἱερό Ναό Ἁγίων Ἀναργύρων πόλεως Ρόδου καί Πρεσβύτερος στίς 26 Δεκεμβρίου 1987 στόν ἱερό Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Κρεμαστῆς ἀπό τόν ἀοίδιμο Μητροπολίτη Ρόδου κυρό Σπυρίδωνα. Ὑπηρέτησε ὡς Ἐφημέριος στίς Ἐνορίες Διμυλιᾶς (1987-1989) καί Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Καλυθιῶν (1989-2016). Ἡ ἐξόδιος Ἀκολουθία ἐψάλη τήν Κυριακή 10 Ἰανουαρίου, μετά τήν Θεία Λειτουργία, στόν ἐνοριακό ἱερό Ναό Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Καλυθιῶν, προεξάρχοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου μας καί ἡ ταφή ἔλαβε χώρα στό κοιμητήριο τῆς κωμοπόλεως.

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΥ

Τό βράδυ τῆς Τρίτης 13 Ἰανουαρίου πραγματοποιήθηκε στήν κατάμεστη ἀπό κόσμο αἴθουσα τοῦ Ροδινίου ἡ ἐτήσια ἐκδήλωση τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ὁ Ὑπεύθυνος τοῦ Γ.Φ.Τ. Πρωτοπρεσβύτερος Κάλλιστος Ἀναστασίου ἐκ μέρους τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἄνοιξε τήν ἐκδήλωση παρουσιάζοντας ἕνα σύντομο ἀπολογισμό τῶν πεπραγμένων τοῦ ἔτους 2015 καί ἀκολούθησε ἡ εὐλογία τῆς Βασιλόπιτας ἀπό τόν Σεβασμιώτατο, ὁ ὁποῖος στήν προσφώνησή του τόνισε τήν ἀνάγκη εὐαισθητοποιήσεως ὅλων ἀπέναντι στίς σύγχρονες κοινωνικές ἀνάγκες καί εὐχαρίστησε ὅλους, ὅσοι ἦρθαν ἀρωγοί στήν προσπάθεια τῆς συλλογικότητας τοῦ Γ.Φ.Τ. Μετά τούς χαιρετισμούς ἀπό τούς ἐκπροσώπους τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν ἀκολούθησε μουσικοχορευτικό πρόγραμμα ἀπό τό μουσικό σχῆμα τοῦ κ. Γεωργίου Παραγυιοῦ.

ΜΝΗΜΗ ΑΓΙΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΚΥΡΙΛΛΟΥ

Κατά τήν Μνήμη τῶν Ἁγίων Ἀθανασίου καί Κυρίλλου (18 Ἰανουαρίου), ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας χοροστάτησε κατά τόν πανηγυρικό Ἑσπερινό καί τόν Ὄρθρο καί προέστη τῆς Θείας Λειτουργίας, συλλειτουργούντων τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νουβίας κ. Σάββα καί τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Μηδείας κ. Ἀποστόλου, στόν ἱερό Μητροπολιτικό Ναό Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου. Τόν ἄγοντα τά ὀνομαστήριά του Ποιμενάρχη μας προσφώνησε ἐκ μέρους τοῦ ἱεροῦ Κλήρου ὁ Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος π. Ἰωάννης Χαλκιᾶς. Ὁ Σεβασμιώτατος στήν ἀντιφώνησή του εὐχαρίστησε τούς ἁγίους Ἀρχιερεῖς, τούς ἐκπροσώπους τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν, τόν ἱερό κλῆρο καί τόν εὐσεβῆ λαό γιά τήν παρουσία καί τίς εὐχές του. Μετά τήν Θεία Λειτουργία καί κατά τίς ἀπογευματινές καί βραδυνές ὧρες δέχθηκε εὐχές στήν Μητροπολιτική κατοικία.

ΕΝΘΡΟΝΙΣΗ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ

Τήν Πέμπτη 21η Ἰανουαρίου, Ἑορτή τῆς Συνάξεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς «Παραμυθίας» ὁ Σεβασμιώτατος προέστη τῆς Θείας Λειτουργίας στήν πανηγυρίζουσα ἱερά Μονή Παραμυθίας, συλλειτουργούντων τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νουβίας κ. Σάββα καί τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Μηδείας κ. Ἀποστόλου καί ἐτέλεσε τήν ἐνθρόνιση τοῦ νέου Καθηγουμένου της Ἀρχιμανδρίτου κ. Ἀνθίμου Παλιόγλου, ὁ ὁποῖος ἐξελέγη παμψηφεί ἀπό τήν Ἀδελφότητα σέ διαδοχή τοῦ οἰκειοθελῶς παραιτηθέντος

ΜΝΗΜΗ ΟΣΙΟΥ ΜΕΛΕΤΙΟΥ

Μέ λαμπρότητα καί μέ τήν συμμετοχή τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν καί ἑκατοντάδων προσκυνητῶν πραγματοποιήθηκαν οἱ λατρευτικές ἐκδηλώσεις τῆς Μνήμης τοῦ Ὁσίου Μελετίου, τρίτη χρονιά μετά τήν ἐπίσημη ἀναγραφή τοῦ ὀνόματός του στό Ἁγιολόγιο τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, στήν ἱερά Μονή Ὑψενῆς, προεξάρχοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου μας καί συλλειτουργοῦντος κατά τήν πανηγυρική Θεία Λειτουργία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νουβίας κ. Σάββα.

Ἀρχιμανδρίτου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κ. Σεραφείμ Παρχαρίδου, κτίτορος τῆς ἱερᾶς Μονῆς. Παρέστησαν οἱ Ἡγούμενοι Ἰβήρων κ. Ναθαναήλ καί Σταυρονικήτα κ. Τύχων, Αἱμυαλῶν κ. Δαμασκηνός, Βασσῶν Καρπάθου κ. Καλλίνικος, οἱ Ἡγούμενοι τῶν ἱερῶν Μονῶν τῆς Μητροπόλεώς μας, ἐκπρόσωποι τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν καί πλῆθος εὐσεβῶν Χριστιανῶν. Ὁ Σεβασμιώτατος στήν προσφώνησή του συνεχάρη τόν ἐνθρονισθέντα καί τήν Ἀδελφότητα, ἐξέφρασε τήν εὐαρέσκεια τῆς Ἐκκλησίας πρός τόν Προηγούμενο κ. Σεραφείμ γιά τήν σύσταση καί τήν ἐπί πολλά ἔτη ἀρίστη διακυβέρνηση τῆς ἱερᾶς Μονῆς καί τήν ἐν γένει πνευματική προσφορά του, καί εὐχήθηκε ὁ νέος Ἡγούμενος νά δίνει τήν μαρτυρία γνησίας μοναχικῆς ἐκφράσεως στήν τοπική μας Ἐκκλησία.

ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΡΗΤΗΝΙΑΣ

Τήν Κυριακή τοῦ Ἀσώτου (28 Φεβρουαρίου 2016) μετά τήν πανηγυρική Θεία Λειτουργία στόν ἐνοριακό ἱερό Ναό Ἁγίου Γεωργίου Κρητηνίας, τῆς ὁποίας προέστη ὁ Σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης μας συλλειτουργοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νουβίας κ. Σάββα, τελέστηκε ὁ Ἁγιασμός τῶν Ἐγκαινίων τοῦ παρακειμένου στόν ἱερό Ναό Πνευματικοῦ Κέντρου. Τό κτίριο (παλαιό σχολεῖο τοῦ χωριοῦ) ἀνακαινίστηκε ἐκ βάθρων καί ἐξοπλίστηκε μέ συνεργασία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς καί τοῦ τοπικοῦ Πολιτιστικοῦ Συλλόγου.

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ π. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Τό Σάββατο τῆς Τυρινῆς, 12 Μαρτίου, ὁ Σεβασμιώτατος ἱερούργησε στόν ἱερό Ναό τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ τῆς κωμοπόλεως Ἀρχαγγέλου καί ἐτέλεσε τήν χειροτονία σέ Πρεσβύτερο τοῦ Διακόνου κ. Γεωργίου Τσουρδιοῦ. Ὁ νέος Πρεσβύτερος, θεολόγος καθηγητής στό Λύκειο Ἀφάντου, ἔγγαμος καί πατέρας τεσσάρων παιδιῶν, θά ὑπηρετήσει ὡς ἄμισθος Ἐφημέριος τήν Ἐνορία τῆς γεννέτειράς του Ἀρχαγγέλου Ρόδου.

ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ

Τό Σάββατο τῆς Α΄ Ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν (19 Μαρτίου) ὁ Σεβασμιώτατος ἐτέλεσε τά Ἐγκαίνια τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῶν Ἁγίων Μεγαλομαρτύρων Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος καί Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου, τόν ὁποῖο ἀνήγειρε σέ χῶρο ἰδιοκτησίας του στά ὅρια τῆς Ἐνορίας Παραδεισίου ὁ κ. Θεόδωρος Κοντεκάκης. Στό φυτό τῆς ἐγκαινιασθείσης Ἁγίας Τραπέζης κατετέθησαν τά τίμια λείψανα τῶν Ἁγίων: Μεγαλομάρτυρος Τρύφωνος, Ἱερομάρτυρος Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καί τῶν ἐν Μουλίοις τῆς Κρήτης Ἁγίων Νεομαρτύρων Ἀποστόλου, Δημητρίου καί Ζαχαρίου. Στήν ὁμιλία του ὁ Σεβασμιώτατος ἐξῆρε τόν ζῆλο τοῦ εὐσεβοῦς κτίτορος, ἐπήνεσε τήν πρωτοβουλία του καί τήν ἀπόφασή του νά παραχωρήσει τόν νέο ἱερό Ναό στήν Ἐνορία Παραδεισίου καί ἀναφέρθηκε στήν σημασία τῶν Ἐγκαινίων γιά τήν πνευματική ζωή τοῦ Χριστιανοῦ.

ΚΟΥΡΑ ΜΟΝΑΧΟΥ

Τό Σάββατο 19 Μαρτίου, κατά τόν Ἑσπερινό τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας, ὁ Σεβασμιώτατος ἐχοροστάτησε στό Καθολικό τῆς ἱερᾶς Μονῆς Φανερωμένης καί προέβη στήν μοναχική Κουρά τοῦ δοκίμου Σπυρίδωνα Πασπάτη, γόνου ἱερατικῆς οἰκογενείας, τοῦ π. Θεοδώρου Πασπάτη, Ἐφημερίου Θεολόγου (Θολοῦ) Ρόδου. Στόν νέο μοναχό δόθηκε τό ὄνομα Γεράσιμος στή μνήμη τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Ρόδου Γερασίμου Τανταλίδου (1910-1912).

ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Τό Σάββατο τῆς Γ΄ Ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν (2 Ἀπριλίου) ὁ Σεβασμιώτατος ἐτέλεσε τά Ἐγκαίνια τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου. Ὁ ἱερός Ναός (ἐξωκκλήσιον τῆς Ἐνορίας Καλυθιῶν) κτίστηκε τό 1948 ἀπό τήν «Ἀδελφότητα» Καλυθιῶν, πάνω στά ἐρείπια παλαιοτέρου Ναοῦ, ἀνακαινίστηκε ἐκ βάθρων τόν περασμένο χρόνο μέ δαπάνες τῆς οἰκογενείας Σάββα Σαρικᾶ τοῦ Στέργου καί ἁγιογραφήθηκε μέ προσωπική προσφορά ἀπό τόν Καλυθενό ἁγιογράφο Ἰωάννη Ἀργυροῦ. Στό φυτό τῆς ἐγκαινιασθείσης Ἁγίας Τραπέζης κατετέθησαν τά τίμια λείψανα τῶν Ἁγίων: Μεγαλομάρτυρος Τρύφωνος, Ἱερομάρτυρος Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καί τῶν ἐν Μουλίοις τῆς Κρήτης Ἁγίων Νεομαρτύρων Ἀποστόλου, Δημητρίου καί

Ζαχαρίου. Στήν ὁμιλία του ὁ Σεβασμιώτατος ἀναφέρθηκε στήν ἱστορία τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ καί τήν ἀπό αἰώνων ἱερότητα τοῦ χώρου, ἐπήνεσε τήν πρωτοβουλία τῶν χορηγῶν τῆς ἀνακαινίσεως καί τοῦ ἐξωραϊσμοῦ καί ἀπένειμε σέ αὐτούς ἐκ μέρους τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καί τῆς Ἐνορίας τιμητική «πλακέτα».

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΔΙΑΚΟΝΟΥ π. ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ

Τήν Κυριακή τῆς Σταυροπροσκυνήσεως (3 Ἀπριλίου) ὁ Σεβασμιώτατος ἱερούργησε στόν Μητροπολιτικό ἱερό Ναό Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου καί προέβη στήν χειροτονία σέ Διάκονο τοῦ Μοναχοῦ Γερασίμου (κατά κόσμον Σπυρίδωνος Πασπάτη), ἀδελφοῦ τῆς ἱερᾶς Μονῆς Φανερωμένης. Στήν ὁμιλία του ἀνέλυσε τήν εὐαγγελική περικοπή τῆς ἡμέρας καί προέτρεψε τόν νέο Διάκονο νά ἐφαρμόσει στήν ἱερατική πορεία του τούς λόγους τοῦ Κυρίου βαστάζοντας μέ καρτερία τόν σταυρό, πού ἐθελούσια ἀνέλαβε, καί ἀκολουθώντας Τον σέ μιά πορεία γνήσιας ἐκκλησιαστικῆς διακονίας.

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ π. ΦΙΛΟΘΕΟΥ

Τήν Δ΄ Κυριακή τῶν Νηστειῶν (10 Ἀπριλίου 2016), ἡμέρα κατά τήν ὁποία ἡ τοπική μας Ἐκκλησία πανηγυρίζει τήν Σύναξη Πάντων τῶν ἐν Ρόδῳ διαλαμψάντων Ἁγίων, τῆς πανηγύρεως στόν Καθεδρικό ἱερό Ναό Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου προέστη ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καί Βιάννου κ. Ἀνδρέας, ὁ ὁποῖος καί προέβη στήν χειροτονία σέ Πρεσβύτερο τοῦ Διακόνου Φιλοθέου Κάλφα. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας παρουσίασε στό ἐκκλησίασμα τόν Σεβ. ἅγιο Ἀρκαλοχωρίου, τόν ὁποῖο καί εὐχαρίστησε γιά τήν παρουσία του στήν Μητρόπολή μας καί εὐχήθηκε τά δέοντα στόν νέο Πρεσβύτερο. Τό ἑσπέρας ὁ ἅγιος Ἀρκαλοχωρίου χοροστάτησε κατά τόν Κατανυκτικό Ἑσπερινό καί μίλησε ἐπίκαιρα στόν Μητροπολιτικό ἱερό Ναό Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου.

ΧΕΙΡΟΘΕΣΙΕΣ

Τό Μέγα Σάββατον (30 Ἀπριλίου 2016) κατά τήν Θεία Λειτουργία στόν Καθεδρικό ἱερό Ναό Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου ὁ Σεβασμιώτατος χειροθέτησε σέ Ἱεροψάλτες τούς κ. κ. Νικόλαο Φαρμακίδη καί Σώζοντα Πατατοῦκο πρός τούς ὁποίους ἐξέφρασε τόν ἔπαινο καί τήν εὐαρέσκεια τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν πολυετῆ προσφορά τους στό ἱερό Ἀναλόγιο καί τό ἐκκλησιαστικό ἦθος τους.

ΣΧΟΛΗ ΓΟΝΕΩΝ

Γιά τέταρτη συνεχῆ χρονιά ἡ Σχολή Γονέων τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως μᾶς ἔδωσε τήν εὐκαιρία σέ ὅσους παρακολούθησαν τίς ὁμιλίες νά ἀναθερμάνουν τίς ἐνδοοικογενειακές τους σχέσεις καί νά τίς βιώσουν ὡς παράδεισο ἀγάπης καί ἀλληλοκατανόησης. Οἱ ὁμιλίες ἀποτέλεσαν περισσότερο ἐμπειρίες ζωῆς παρά διαλέξεις. Ἄφησαν μία γλυκιά ἐλπίδα στήν ψυχή καί μία ἀπόφαση γιά θετική ἀλλαγή στίς σχέσεις μας μέ τόν ἑαυτό μας, τόν Θεό μας, τό οἰκογενειακό μας περιβάλλον καί ὅλες τίς ἀνθρώπινες σχέσεις μας.

Συγκεκριμένα ἡ ἔναρξη τῶν ὁμιλιῶν τῆς Σχολῆς Γονέων Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου πραγματοποιήθηκε στίς 23 Ὀκτωβρίου 2015 μέ τήν ὁμιλία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σισανίου καί Σιατίστης κ.κ. Παῦλο μέ θέμα **«Πόσο καλά γνωρίζεις τό παιδί σου;»**. Μέ τήν ὁμιλία του ἡ ὁποία βασίστηκε στήν ἐμπειρία του ὡς ἐκπαιδευτικοῦ, πνευματικοῦ, ἐπισκόπου, ὁ Σεβασμιώτατος προβλημάτισε ἐπισημαίνοντας τήν ὀντολογική προσέγγιση τῶν γονιῶν γιά τά παιδιά τους. Τόνισε τό γεγονός ὅτι πέρα ἀπό σωματικές, ψυχολογικές καί ἄλλες ἀνάγκες τό παιδί ἔχει ἀνάγκες ψυχικές πού ἀφοροῦν τήν ὕπαρξή του καί τήν ποιότητα ζωῆς του. Ἀνέπτυξε τίς τραγικές συνέπειες τῆς ἔλλειψης ψυχικῆς-ὑπαρξιακῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν καί τίς προτεραιότητες πού θά πρέπει νά ἱεραρχήσουν οἱ γονεῖς σέ σχέση μέ αὐτή.

Ἀκολούθησε στίς 16 Νοεμβρίου 2015 ἡ ὁμιλία τῆς κ. Ἀναστασίας Βασιλάκη ψυχολόγου-ψυχοπαιδαγωγοῦ μέ θέμα **«Ὁ ρόλος τῶν γονιῶν στήν ἀνάπτυξη τῆς συναισθηματικῆς νοημοσύνης τῶν παιδιῶν»**. Μᾶς εἰσήγαγε στήν ἔννοια καί τούς πυρῆνες τῆς συναισθηματικῆς νοημοσύνης, ἢ ἀλλιῶς νοημοσύνη τῆς καρδιᾶς, μέ τήν ὁποία δομοῦμε ὑγιεῖς διαπροσωπικές σχέσεις. Μέ αὐτή ἔχουμε τήν δυνατότητα νά ἀναγνωρίζουμε καί νά ἐκφράζουμε πρώτιστα τά δικά μας εἴτε ἀρνητικά εἴτε θετικά συναισθήματα καί ἔπειτα τά συναισθήματα τῶν ἄλλων. Τό γεγονός ὅτι ἡ συναισθηματική νοημοσύνη τῶν παιδιῶν πλάθεται, ἀναδυκνύει τήν εὐθύνη τόν γονιῶν νά βοηθήσουν τά παιδιά νά βελτιώσουν τή συναισθηματική τους νοημοσύνη.

Ἡ τελευταία συνάντηση τοῦ ἔτους 2015 πραγματοποιήθηκε στίς 2 Δεκεμβρίου 2015 μέ τήν ὁμιλία τοῦ πανοσιολογιώτατου Ἀρχ. Ἀστέριου Χατζηνικολάου μέ θέμα **«Οἱ τρεῖς κυοφορίες τῶν παιδιῶν»**. Ὁ ὁμιλητής ἔδωσε ἔμφαση στά τρία στάδια πού τό παιδί κυοφορεῖται ἀπό τοὺς γονεῖς. Στό στάδιο τοῦ ἐμβρύου πρίν προβάλει στόν ἐπίγειο κόσμο μας, στό στάδιο μέχρι τήν ἐφηβεία πού προετοιμάζεται γιά νά ἀναλάβει τήν εὐθύνη τῆς ζωῆς του (ἐργασία, δημιουργία οἰκογένειας κ.τ.λ.), καί ταυτόχρονα νά διαμορφώσει τή σχέση του μέ τόν ἑαυτό του, τούς συνανθρώπους καί τόν Θεό, καί τό στάδιο τῆς τρίτης κυοφορίας στήν ὥριμη ἡλικία ὡς προετοιμασία γιά τή γέννηση στήν αἰώνια βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Μέ τά ὅσα εἶπε ἔκανε πιό ὁρατή τήν προοπτική τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν παιδιῶν μέ στόχο τήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Οἱ ὁμιλίες γιά τό νέο ἔτος 2016 ξεκίνησαν στίς 25 Ἰα-

νουαρίου 2016 μέ τήν ὁμιλία τοῦ Μοναχοῦ π. Νίκωνος ἀπό τή Νέα Σκήτη τοῦ Ἁγίου Ὄρους μέ θέμα : **«Πῶς θά σώσουμε αὐτούς πού ἀγαπᾶμε»**. Τόνισε ὅτι ἡ ἀποτυχία σωστικῆς ἐπίδρασης σέ αὐτούς πού ἀγαπᾶμε ὀφείλεται στήν λάθος προσέγγιση. Ἔχει ὡς βαθύτερη αἰτία τή δική μας ἔλλειψη βιωματικῆς καί οὐσιαστικῆς σχέσης μέ τόν Θεό. Μίλησε γιά τήν κάθαρση τῆς καρδιᾶς μας πού θά ἔχει ὡς συνέπεια χωρίς καμία ὁμιλία νά μιλᾶ τό παράδειγμα καί ὁ αὐθεντικός τρόπος ζωῆς μας. Ἑπομένως ὁ ἀγώνας μας γιά ἕνωση μέ τόν Θεό ἐξαγιάζει ταυτόχρονα καί τούς γύρω μας.

Ἡ ἑπόμενη ὁμιλία πραγματοποιήθηκε στίς 15 Φεβρουαρίου μέ ὁμιλητή τόν πανοσιολογιώτατο Ἀρχ. Καλλίνικο Μαυρολέων μέ θέμα **«Μιλῶντας στά παιδιά γιά τόν θάνατο»**. Παρουσίασε μέ εἰκόνες καί πρακτικά παραδείγματα τόν τρόπο πού οἱ γονεῖς χωρίς νά ἀποκρύψουν τό γεγονός τοῦ θανάτου, θά μεταδώσουν ὄχι μία ἀγωγή θανάτου ἀλλά μία ἀγωγή ἀναστάσεως μέ τήν ὁποία τό παιδί θά ἀντιμετωπίσει τόν θάνατο προσφιλῶν του προσώπων ὡς ἕνα σκαλοπάτι γιά τήν μετάβαση σέ κάτι πιό ὡραῖο καί ἀνώτερο, ὅπου ὅλοι θά ἐπανασυνδεθοῦμε σέ μία ὡραιότερη μορφή ὕπαρξης.

Ἡ τελευταία ὁμιλία γιά τήν περίοδο 2015-2016 πραγματοποιήθηκε στίς 29 Φεβρουαρίου 2016 μέ θέμα: **«Συζυγική ζωή: Ἀπόλαυση ἤ μαρτύριο;»** μέ ὁμιλητή τόν πανοσιολογιώτατο Ἀρχ. Ἀνδρέα Κονάνο. Μέσα ἀπό γλαφυρά παραδείγματα ἀνέδειξε τόν τρόπο πού ἡ συζυγική ζωή μεταβάλλεται ἀπό μαρτύριο σέ ἀπόλαυση. Ἀνέλυσε τήν ἔννοια τῆς ἀσφάλειας, τῆς ἀνάδειξης τῆς ἀξίας τῆς προσωπικότητας, τῆς ἐλευθερίας, τῆς δημιουργικότητας, τῆς ἀπόλαυσης τῆς ψυχοσωματικῆς ἑνότητας, τῆς ἐν ἀγάπῃ συγχωρητικότητας καί μακροθυμίας τῶν ἀτελειῶν τῶν συζύγων, στίς σχέσεις τῶν συζύγων. Προέτρεψε νά βιώσει τό ζευγάρι τήν ὄμορφη οἰκογενειακή ζωή. Νά βιωθεῖ ὁ παράδεισος στίς σχέσεις μέσα στήν οἰκογένεια.

ΕΝΩΣΙΣ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ ΡΟΔΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ

ΙΕΡΟΨΑΛΤΙΚΑ ΝΕΑ

www.ieropsaltesrodou.gr

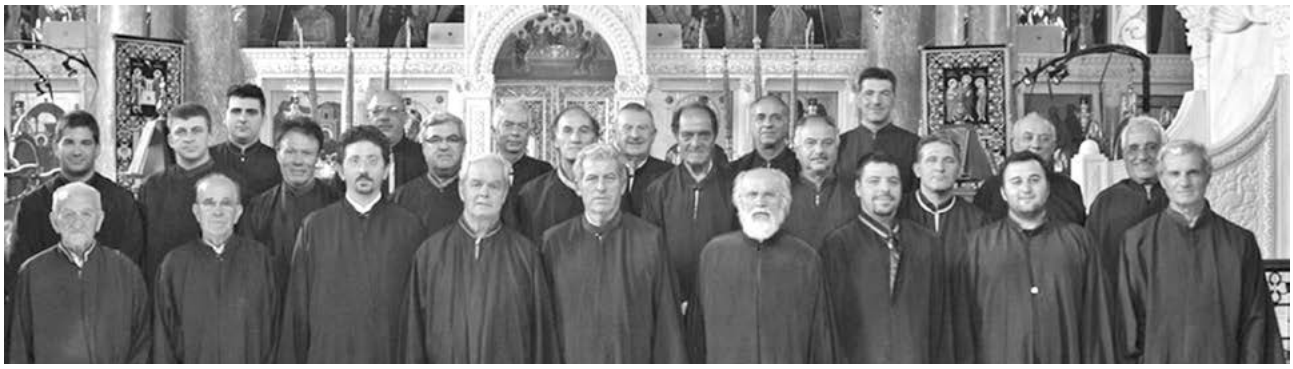

Μία νέα χρονιά ξεκίνησε γιά τό Σύλλογο Ἱεροψαλτῶν Ρόδου «ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΜΟΥΤΑΦΗΣ» μέ πίστη καί ἀφοσίωση στά ἱεροψαλτικά καθήκοντα καί τήν ἀνιδιοτελῆ παρουσία στά ἐκκλησιαστικά δρώμενα τῆς τοπικῆς μας Ἐκκλησίας.

Τά μέλη τοῦ συλλόγου μετά τόν πανηγυρικό Ἀρχιερ. Ἑσπερινό τοῦ Μ. Βασιλείου στό Μητροπολιτικό Ναό συμμετεῖχαν στήν κοπή τῆς Βασιλόπιτας στό Ἐπισκοπεῖο παρουσίᾳ κλήρου, ἐπισήμων καί λαοῦ.

Τά ὀνομαστήρια τοῦ ποιμενάρχου μας τίμησε ὁ σύλλογος μέ τή συμμετοχή τῶν μελῶν του τόσο στόν Ἀρχιερ. Ἑσπερινό ὅσο καί στήν Ἀρχιερ. Θ. Λειτουργία στόν Μητροπολιτικό Ναό. Τό βράδυ τῆς ἴδιας ἡμέρας τά μέλη τοῦ συλλόγου ἐπισκέφτηκαν τόν Μητροπολίτη μας για νά εὐχηθοῦν ἔτη πολλά καί ἡ χορωδία ἀφιέρωσε στόν ἑορτάζοντα ποιμενάρχη μας δύο ἑορταστικούς ὕμνους γιά τούς ὁποίους ὁ Σεβασμιώτατος ἐξέφρασε τίς εὐχαριστίες καί εὐλογίες του.

Στίς 23 Ἰανουαρίου ὁ σύλλογος τίμησε μέ κάθε μεγαλοπρέπεια τούς προστάτες Ἁγίους τοῦ συλλόγου Κλήμεντα καί Ἀγαθάγγελο, μέ Ἀρχιερ. Ἑσπερινό κατά τήν παραμονή καί πανηγυρική Θ. Λειτουργία τήν κυριώνυμο ἡμέρα στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Παντελεήμονος Ρόδου τελώντας καί τό ἐτήσιο μνημόσυνο τῶν κεκοιμημένων Ἱεροψαλτῶν, ὅπου μετά τό πέρας τῶν ἀκολουθιῶν προσφέρθηκαν ἐδέσματα καί γλυκίσματα καί ἐπ' εὐκαιρίᾳ ὁ σύλλογος εὐχαριστεῖ γι' ἄλλη μία φορά τόν ἐφημέριο π. Χρῆστο καί τό Ἐκκλ. Συμβούλιο γιά τή φιλοξενία.

Ἐξαιρετική ἐπιτυχία εἶχε καί ἡ συνεστίαση τοῦ συλλόγου στήν ταβέρνα «ΜΙΜΑΚΟΣ» κατά τήν ὁποία κόπηκε ἡ Ἁγιοβασιλόπιτα τοῦ συλλόγου ἀπό τόν Μητροπολίτη μας κ. Κύριλλο, ὁ ὁποῖος σέ σύντομο χαιρετισμό εὐχήθηκε τά καλύτερα γιά τό νέο ἔτος καί συνεχάρη τούς Ἱεροψάλτες γιά τήν ἀξιόλογη παρουσία καί τό ἔργο τους στά ἱερά ἀναλόγια, ὡς ἐπίσης καί γιά τό ἔργο τῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

Ὁ σύλλογος εὐχαριστεῖ τόν ἰδιοκτήτη τῆς ταβέρνας «ΜΙΜΑΚΟΣ» κ. Δ. Παπαγεωργίου γιά τήν προσφορά ὅλης της συνεστίασης δωρεάν σέ ἔνδειξη ἀναγνώρισης τοῦ ἔργου τῶν Ἱεροψαλτῶν καί γιά τήν πράξη αὐτή τιμήθηκε δεόντως ἀπό τό συμβούλιο τοῦ συλλόγου καθ' ὅτι ἦταν ἡ δεύτερη φορά προσφορᾶς δείπνου στούς Ἱεροψάλτες.

Σημαντική ἐπίσης ἦταν ἡ παρουσία τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου σέ ὅλους τούς κατανυκτικούς Ἀρχιερ. Ἑσπερινούς της Μ. Τεσσαρακοστῆς στό Μητροπολιτικό Ναό τούς ὁποίους διηύθυναν οἱ πρωτοψάλτες Ἐμμ. Θεουλάκης καί Γαβριήλ Κώτης.

Ἐπίσης στά πλαίσια τῆς Μ. Ἑβδομάδος μέλη τοῦ Συλλόγου συμμετεῖχαν στή βυζαντινή χορωδία τοῦ Ἱ. Ν. Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Καλυθιῶν, ὅπου παρουσιάστηκε πρόγραμμα μέ ὕμνους τοῦ Μ. Σαββάτου ὑπό τήν διεύθυνση τοῦ πρωτοψάλτου Γαβριήλ Κώτη μέ ἐξαιρετική ἐπιτυχία, ἡ ὁποία προβλήθηκε ἀπό τό ἐκκλησιαστικό μας κανάλι ΘΑΡΡΙ κατά τήν διάρκεια τῆς Μ. Ἑβδομάδος καί νιώθουμε τήν ὑποχρέωση νά εὐχαριστήσουμε γι' ἄλλη μία φορά τήν τηλεόραση γιά τήν προβολή τοῦ ἔργου τῶν Ἱεροψαλτῶν.

Οἱ ἱεροψάλτες συνεχίζουν τό ἔργο τους μέ εὐλάβεια, σεβασμό καί συνέπεια στά καθήκοντά τους πάντα μέ πνεῦμα ἀγάπης καί συνεργασίας μέ τήν τοπική μας ἐκκλησία.

Ἐκκλησία καί πόλεμος

Ἡ Ἐκκλησία δέν εὐλογεῖ τόν ἐπιθετικό πόλεμο, ἀλλά τόν ἀμυντικό καί τόν ἀπελευθερωτικό. Ὅταν ἔλθουν ἐναντίον τῆς ἐλεύθερης πατρίδας μας κάποιοι ἐχθροί καί ἐπιχειρήσουν νά ὑποδουλώσουν ἕνα μέρος της ἤ ὅλη, εἶναι κακό νά ἀμυνθοῦμε; Ὅταν οἱ πρόγονοί μας ἦταν ὑπόδουλοι τῶν Τούρκων γιά τετρακόσια καί πεντακόσια χρόνια, ἦταν ἀνήθικο, πού ἐπαναστάτησαν; Οἱ πόλεμοι δέν προέρχονται μόνο ἀπό τόν πόθο γιά ἐθνική ἐλευθερία, ἀλλά καί ἀπό τήν ἀπληστία κάποιων ἰσχυρῶν καί ἀπό τίς ἐπιδιώξεις ἄλλων γιά διάδοση τῶν πολιτικῶν ἰδεολογιῶν τους.

Τόν ἀγώνα γιά ἐλευθερία τόν εὐνοεῖ καί τόν εὐλογεῖ ὁ Θεός. Αὐτό τό εἴδαμε στήν Παλαιά Διαθήκη, ὅπου ὁ Θεός βοήθησε τούς Ἑβραίους στήν ἀπελευθέρωση ἀπό τούς Αἰγύπτιους. Στούς ἄλλους λόγους τῶν πολέμων, ὅπου ὑπάρχει ἡ κλοπή καί ἡ ὑποτίμηση τοῦ ἀτόμου, ὁ Θεός δέν συντάσσεται.

Ἄν ὁ Θεός ἐπενέβαινε γιά νά σταματήσουν οἱ πόλεμοι, θά τό ἔκανε καταργώντας τήν ἐλευθερία μας. Ἀπ' τήν ἀρχή, ὅμως, τῆς δημιουργίας σέβεται τήν ἐλευθερία μας.

Στήν Παλαιά Διαθήκη βλέπουμε τόν Θεό νά ἀφήνει τούς ἐχθρούς του Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ νά τόν κατακτοῦν καί νά τόν ταπεινώνουν, ὅταν ὁ λαός λάτρευε εἴδωλα καί ζοῦσε ἁμαρτωλά. Ἡ ταπείνωση ἀπό τήν ξένη κυριαρχία ἔφερνε μετάνοια καί αὐτή τήν ἀπελευθέρωση. Οἱ Τοῦρκοι κατακτώντας ἕνα μέρος τῆς Κύπρου ἐπέφεραν τή θρησκευτική ἀφύπνιση μεγάλου ἀριθμοῦ Κυπρίων. Ὅπως ὁ πόνος, ἔτσι καί οἱ πόλεμοι στρέφουν πολλούς ἀπίστους καί ὀλιγόπιστους στό δρόμο τῆς πίστης καί τῆς σωτηρίας.

Μέ τούς παγκόσμιους πολέμους τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα, ἡ ἀνθρωπότητα συνειδητοποίησε ὅτι ἡ ἐπιστήμη χωρίς τόν Θεό δέν ὑπηρετεῖ σωστά τόν ἄνθρωπο. Ἑκατομμύρια ἄνθρωποι ἔχασαν τή ζωή τους στόν βωμό τῆς ἀπληστίας καί τοῦ ρατσισμοῦ.

Κι ἄν φθάσουμε κάποτε νά σταματήσουμε τούς πολέμους, ἀλλά ἄν δέν ἔχουμε πίστη στό Θεό, τότε ὁ πόλεμος θά συνεχίζεται σέ οἰκονομικό ἐπίπεδο. Ὁ ἐγωισμός πάντα γεννᾶ ἐχθρότητα. Ἡ ἀπληστία πάντα ὁδηγεῖ στήν καταπίεση καί στήν ἐκμετάλλευση.

Ἡ εἰρήνη χωρίς τό Θεό δέ θά φέρει τήν εὐτυχία στούς ἀνθρώπους, ἀλλά τόν εὐδαιμονισμό τοῦ καταναλωτισμοῦ. Ἡ εὐτυχία εἶναι ὑπόθεση πνευματική, ὑπόθεση σχέσεως μέ τό Δημιουργό μας.

Ἐκκλησία καί Ἑλληνισμός

Μέσα στά πλαίσια τοῦ κινήματος τῆς Νέας Ἐποχῆς, παρατηρεῖται στίς μέρες μας ἡ προσπάθεια ἀναβίωσης ἀρχαίων θρησκειῶν. Οἱ Ἕλληνες ἀρχαιολάτρεις θεωροῦν τόν Χριστιανισμό σάν βάρβαρη, ἀνατολίτικη (σημιτική) θρησκεία. Γι' αὐτό προσπαθοῦν, ὅπως λένε, νά ἀναβιώσουν τήν θρησκεία τῶν ἐθνικῶν Ἑλλήνων. Τό φαινόμενο τῆς κίνησης γιά ἐπιστροφή στίς προχριστιανικές θρησκεῖες παρατηρεῖται σέ πολλά χριστιανικά κράτη. Ἡ προσπάθειά τους ἔχει δυό σκέλη. Ἀπό τή μία μεριά προσπαθοῦν νά μειώσουν τόν Χριστιανισμό καί ἀπό τήν ἄλλη νά ἐξυψώσουν τήν ἀρχαία ἐθνική θρησκεία.

Αὐτοί ξεχνοῦν ὅτι οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι ἀρνοῦνταν τήν πολυθεΐα καί ὅτι στή ρωμαιοκρατία κυριαρχοῦσε στήν Ἑλλάδα ὁ συγκρητισμός. Ὁ λαός λάτρευε μαζί μέ τούς δώδεκα θεούς τοῦ Ὀλύμπου καί ἀνατολικές θεότητες (Μίθρας, Ὄσιρις ...). Ἔχει βρεθεῖ ἱερό αἰγύπτιων θεῶν στόν Μαραθώνα μέ ἄγαλμα τῆς Ἴσιδας. Ξεχνοῦν ἐπίσης τήν κατάπτωση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στήν ἱερή πορνεία καί τήν καταφυγή του στή μαγεία. Ξεχνοῦν πώς οἱ χριστιανοί διώχθηκαν ἀνελέητα μέ ἑκατομμύρια μάρτυρες γιά τρεῖς αἰῶνες. Ἡ Ἐκκλησία δέν εὐλόγησε κανένα διωγμό. Κι ἄν ἔγινε κάποιο περιστατικό διωγμοῦ (ὅπως πιθανόν της φιλοσόφου Ὑπατείας) ἔγινε σέ κάποιον τόπο (ὄχι παντοῦ) καί κάποια στιγμή (ὄχι συνεχῶς). Οἱ Χριστιανοί νίκησαν τήν εἰδωλολατρία μέ τήν ἀγάπη τους καί τίς θαυματουργικές ἐπεμβάσεις τοῦ Θεοῦ.

Οἱ Ἕλληνες εἶδαν τόν Χριστιανισμό ὡς τήν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ καί ἐγκατέλειψαν τήν εἰδωλολατρία μετατρέποντας τούς εἰδωλολατρικούς ναούς σέ χριστιανικούς. Τά ἀγάλματα πού κατέστρεψαν δέν ἦταν καλλιτεχνικές δημιουργίες, ἀλλά ἀντικείμενα λατρείας, γιατί μέσω αὐτῶν λάτρευαν τούς δαίμονες. Οἱ καταστροφές τῶν εἰδωλολατρικῶν ναῶν ἔγιναν ἀπό τούς αἱρετικούς Βισιγότθους τόν 5ο αἰώνα. Οἱ φιλοσοφικές Σχολές τῆς Ἀθήνας δέν ἔκλεισαν ἀπό τήν Ἐκκλησία ἀλλά ἀπό τήν πολιτική ἐξουσία. Στίς Σχολές αὐτές σπούδασαν καί οἱ μεγάλοι Πατέρες Βασίλειος καί Γρηγόριος, πού συνετέλεσαν νά διατηρηθεῖ ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικός γραπτός πλοῦτος. Ἡ ἐνασχόληση μέ τά ἀρχαιοελληνικά γράμματα γινόταν ἀκόμα καί στά μοναστήρια. Τά περισσότερα χειρόγραφα τῆς ἀρχαιοελληνικῆς γραμματείας, πού διατηροῦνται μέχρι σήμερα, γράφτηκαν ἀπό χριστιανούς μοναχούς στό Βυζάντιο. Οἱ ὀλυμπιακοί ἀγῶνες καταργήθηκαν ὄχι ὡς ἄθλημα, ἀλλά γιατί εἶχαν ἐνσωματωμένες εἰδωλολατρικές τελετές. Ἄς θυμηθοῦμε τό ἄγαλμα τοῦ Ὀλυμπίου Διός πού τό προσκυνοῦσαν.

Ἀρχιμ. Μαξίμου Παναγιώτου

ΤΑ ΠΡΟΦΗΤΙΚΑ ΝΕΑ ΡΟΔΟΣ 8017
ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1926/34 ΚΕΜΠ ΑΘ